

Załącznik

do zarządzenia nr

Prezydenta m.st. Warszawy

z

Program poprawa jakości ważnych przestrzeni publicznych na lata 2022-2025

program jest dokumentem wykonawczym do

#Warszawa2030
STRATEGIA

Spis treści

1. Wstęp	4
2. Słownik pojęć i użytych skrótów	7
3. Streszczenie Diagnozy	10
4. Cele i działania Programu	30
Cel główny - Korzystamy z atrakcyjnej przestrzeni publicznej	30
Cel szczegółowy 1. Korzystamy z atrakcyjnych przestrzeni publicznych w centrum miasta	34
Działanie 1.1. Urządzamy przestrzenie publiczne o charakterze stołecznym i ogólnomiejskim w centrum miasta.	36
Działanie 1.2 Aktywizujemy partery usługowe.....	41
Działanie 1.3 Zazieleniamy i doposażamy lokalne przestrzenie publiczne w centrum miasta	45
Powiązanie Celu szczegółowego 1 z innymi dokumentami.	48
Cel szczegółowy 2. Korzystamy z atrakcyjnych dzielnicowych i lokalnych przestrzeni publicznych, blisko naszego miejsca zamieszkania	50
Działanie 2.1. Urządzamy przestrzenie publiczne w miejscach wskazanych do rozwoju centrów lokalnych i dzielnicowych	52
Działanie 2.2. Zazieleniamy i doposażamy ulice, place, skwery i inne lokalne przestrzenie publiczne	56
Działanie 2.3. Tworzymy nowe połączenia pomiędzy centrami lokalnymi, dzielnicowymi i centrum miasta oraz zielonymi atrakcjami stolicy.....	59
Powiązanie Celu szczegółowego 2 z innymi dokumentami	60
Cel szczegółowy 3. Współtworzymy i dbamy o przestrzenie publiczne razem z mieszkańcami i przedsiębiorcami	62
Działanie 3.1. Edukujemy mieszkańców i przedsiębiorców w zakresie znaczenia przestrzeni publicznych dla jakości życia w stolicy	64
Działanie 3.2. Włączamy mieszkańców w działania dotyczące poprawy jakości przestrzeni publicznych.	67
Działanie 3.3 Włączamy sektor przedsiębiorstw w działania dotyczące poprawy jakości przestrzeni publicznych.....	71
Działanie 3.4 Planujemy lokalne przestrzenie publiczne w procesie partycypacyjnym	76
Cel szczegółowy 4. Mamy narzędzia do koordynowania działań służących poprawie jakości przestrzeni publicznych.	78
Działanie 4.1. Tworzymy system jednolitych wymagań i przejrzystych procedur dla zapewnienia jakości przestrzeni publicznych	79
Działanie 4.2 Zbieramy i wykorzystujemy dane do zarządzania przestrzenią publiczną i informowania o działaniach jej dotyczących.....	81

Działanie 4.3 Poszerzamy wiedzę i doskonalimy umiejętności interesariuszy zaangażowanych w tworzenie przestrzeni publicznych	84
Powiązanie Celu szczegółowego 4 z innymi dokumentami	86
5. Zarządzanie Programem	87
System realizacji.....	87
Katalog Projektów	91
Finansowanie	92
Komunikowanie Programu	95
System monitoringu i ewaluacji	97
5. Spis załączników.....	99

1. Wstęp

„Program poprawa jakości ważnych przestrzeni publicznych” jest dokumentem wykonawczym Strategii #Warszawa2030 i realizuje cel operacyjny 3.1 Strategii **Korzystamy z atrakcyjnej przestrzeni publicznej**.

Adresatami programu są wszyscy mieszkańcy i użytkownicy miasta Warszawy, a jego głównym realizatorem jest Urząd m.st. Warszawy we współpracy z organizacjami społecznymi oraz przedsiębiorcami.

Warszawskie przestrzenie publiczne są kluczowe dla optymalnego funkcjonowania Warszawy jako zrównoważonego ośrodka miejskiego. Ułatwiają społeczną integrację oraz wytwarzanie kapitału społecznego, pozwalają promować ruch pieszny i aktywne formy wypoczynku, wpływają na poczucie związku z miastem, są miejscem realizacji postaw obywatelskich i aktywistycznych, obszarem wykształcania się idei dobra wspólnego, indywidualnej i zbiorowej tożsamości, mogą stanowić miejsce kontaktu ze sztuką i przestrzeń działań artystycznych, a także sprzyjają innowacjom i rozwojowi przedsięwzięć gospodarczych. W przypadku Warszawy wybrane przestrzenie publiczne, w sąsiedztwie których ulokowane są urzędy państwowe oraz instytucje rangi krajowej, pełnią też funkcje reprezentacyjne. Szczególne miejsce w sieci przestrzeni publicznych zajmują tereny zieleni urządzonej dające mieszkańcom i użytkownikom miasta okazję do obcowania z przyrodą i stanowiące ważną część infrastruktury usług ekosystemowych. **Dobrej jakości przestrzenie publiczne** stanowią kluczowy element tzw. **wygodnej lokalności**.¹

Przestrzenie publiczne są więc zasobem o strategicznym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców Warszawy: społeczności lokalnych i ponadlokalnych oraz odwiedzających miasto. Ich stan jest bezpośrednio sprzężony z kondycją miasta w zakresie pielęgnowania tożsamości, jakości relacji społecznych, stanu środowiska czy witalności gospodarczej. Relacje te mają złożony charakter: jakość przestrzeni publicznych wpływa na sposób korzystania z nich, a poszczególni użytkownicy swoim zachowaniem i codziennymi wyborami mogą poddać się określonym przez formę przestrzeni sposobie korzystania lub go zmienić. Dlatego też przestrzeń publiczna ulega nieustannej transformacji, odzwierciedlając zmieniające się wartości i style życia miejskiego. Oznacza to, że za stan przestrzeni publicznych odpowiadają nie tylko zarządzający miastem określając zasady jej organizowania, kierunki rozwoju i dbając o jej modernizację i bieżące utrzymanie, ale kształtować je mogą też wszyscy użytkownicy: mieszkańcy i przyjezdni, a także instytucje, przedsiębiorcy i inwestorzy. Wpływ użytkowników na przestrzeń jest tym większy im lepiej działają mechanizmy współpracy i partycypacji. Istotną rolę w ich popularyzacji i facylitacji pełnią instytucje kultury i oświatowe, a także organizacje społeczne. W Programie wskazujemy jak funkcjonujące już mechanizmy ulepszyć i rozszerzyć pole ich

---

¹ Na podstawie opracowania zespołu projektantów nowego Studium Kierunków i Zagospodarowania Przestrzennego m.st. Warszawy, Biuro Architektury i Planowania Przestrzennego.

oddziaływania, by troska o przestrzeń wspólną i zaangażowanie w jej tworzenie było celem jak największej grupy warszawiaków.

W strukturze organizacyjnej m.st. Warszawy nadzór nad stanem przestrzeni publicznych pełni kilkanaście jednostek, które dzielą się kompetencjami pod względem tematycznym (stan zieleni, organizacja ruchu, estetyka itd.) lub terytorialnym (obszary zarządzane przez dzielnice lub jednostki o charakterze ogólnomiejskim). Taki skomplikowany podział obowiązków, wynikający w dużej mierze z ustawy o ustroju miasta stołecznego Warszawy² jest wielkim wyzwaniem dla sprawnego gospodarowania. Usprawnienie modelu zarządzania przestrzeniami publicznymi uważamy za jedną z większych potrzeb, które chcemy zaspokoić dzięki działaniom Programu.

Warszawa podobnie jak inne metropolie z całego świata jest w trakcie procesu zmian związanych ze złożonymi zjawiskami o globalnym charakterze: postępującą urbanizacją, zmianami klimatycznymi, rozwojem technologicznym, migracjami, polaryzacją społeczną. Odpowiadająca na te wyzwania **zrównoważona transformacja miast** jest wspólnym, międzynarodowym celem, który pod nazwą Nowej Agendy Miast (New Urban Agenda) wprowadzany jest przez UN-Habitat przy Organizacji Narodów Zjednoczonych w ramach przyjętej w 2015 roku Agendy 2030³. W europejskim wymiarze działania te realizowane będą w powiązaniu z wprowadzaniem Europejskiego Zielonego Ładu i już wpływają na wiele aspektów pracy samorządu Warszawy. Nowym kontekstem jest również unijna inicjatywa Nowego Europejskiego Bauhausu, podkreślająca znaczenie dobrego, zrównoważonego projektowania, które wpływa na różne dziedziny życia, w tym na kształt miast z jego przestrzeniami publicznymi.⁴ Zaplanowane w Programie inwestycje, dotyczące centralnego obszaru miasta, ale i wszystkich dzielnic Warszawy przyczynią się do poprawy jakości życia mieszkańców i namacalnych zmian w naszym najbliższym otoczeniu. Chcemy by były one realizowane w zgodzie z najnowszą wiedzą, przybliżając nas do ambitnych, globalnych celów zrównoważonego rozwoju, w których realizacji istotną rolę pełnią udane przestrzenie publiczne.

Prace nad Programem rozpoczęły się od przygotowania Diagnozy Strategicznej. Jest ona syntezą wielu badań i obserwacji prowadzonych przez Biuro Architektury i Planowania Przestrzennego Warszawy, dotyczących stanu, funkcjonowania i zarządzania przestrzeniami publicznymi. Znaczna część badań przywoływanych w Diagnozie przeprowadzona została w związku z procesem przygotowania nowego

---

² Ustawa z dnia 15 marca 2002 r. o ustroju miasta stołecznego Warszawy

³ The 2030 Agenda for Sustainable Development zawierająca 17 celów zrównoważonego rozwoju przyjęta w 2015 roku przez wszystkie 193 państwa członkowskie ONZ

⁴ Nowy Europejski Bauhaus (NEB) jest inicjatywą unii Europejskiej ogłoszoną przez Przewodniczącą Komisji Ursulę von der Leyen we wrześniu 2020 r. Inicjatywa łączy Europejski Zielony Ład z naszym codziennym życiem i przestrzeniami życiowymi promując idee piękna, zrównoważonego rozwoju i integracji społecznej. Nowy Europejski Bauhaus jest także włączony do wielu programów finansowych UE jako element kontekstu lub jeden z priorytetów.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego (tzw. nowe Studium), które będzie dokumentem wdrażającym założenia Strategii #Warszawa 2030 w zakresie polityki przestrzennej.

Opracowanie Programu przygotowane zostało przez Biuro Architektury i Planowania Przestrzennego we współpracy z innymi biurami urzędu, przedstawicielami urzędów dzielnic i jednostek organizacyjnych m.st. Warszawy (przebieg prac nad programem przedstawia Załącznik nr 5). Program jest realizowany poprzez cele szczegółowe, działania (typy projektów) i przypisane do działań konkretne projekty. Do każdego celu i działania określono wskaźniki, które będą informować o postępie w osiąganiu celów programu. Program będzie wpływał na realizację innych celów Strategii #Warszawa2030. Wzajemne powiązania pomiędzy dokumentami służącymi realizacji Strategii #Warszawa2030 opisano w rozdziałach poświęconych celom szczegółowym Programu.

Chcemy, by oprócz wymiernych efektów w postaci lepszych, spójnych, bardziej przyjaznych i zadbanych przestrzeni publicznych, które zostaną zrealizowane w ciągu najbliższych trzech lat Program stworzył przejrzyste ramy i wygodne narzędzia dla kolejnych działań w tej dziedzinie. Realizując Program będziemy wspierać współpracę i wymianę doświadczeń zarówno wewnątrz struktury urzędu jak i poza nim, angażując mieszkańców, instytucje publiczne, organizacje pozarządowe, przedstawicieli biznesu i przedsiębiorców.

Od 24 lutego 2022 roku stoją przed Warszawą nowe wyzwania związane z rosyjską agresją na Ukrainę. Konsekwencje jakie przyniosą aktualne wydarzenia są trudne do oceny. Szacunki dotyczące skali migracji oraz liczby osób przybywających do Warszawy, które zostaną tu na dłużej są wciąż nieprecyzyjne⁵. Wojna wpływa na realizację dotychczasowych zadań miasta przede wszystkim w związku z koniecznością organizacji pomocy uchodźcom i przyrostem liczby mieszkańców. Cele Programu, które opracowane zostały przed wybuchem wojny są jednak nadal aktualne. Dobre, przyjazne przestrzenie publiczne są ważnym zasobem stolicy, które wspierają opanowanie kryzysów. Niezbędne aktualizacje będą wprowadzane w trybie określonym w systemie realizacji Programu.

UWAGA – wersja przed konsultacjami społecznymi

---

⁵ Najnowsza analiza przedstawiona została w raporcie „Warszawa w kryzysie uchodźczym – pierwsze trzy miesiące” opublikowanym 21.06.2022. Raport dostępny jest na stronie [Urzędu m.st. Warszawy](#).

2. Słownik pojęć i użytych skrótów

Centrum miasta to centralny obszar miasta, który pełni szczególną rolę. W nim skupia się większość reprezentacyjnych i wielkomiejskich przestrzeni publicznych oraz funkcji administracyjnych, turystycznych, kulturalnych i handlowych. Jest symbolicznym miejscem integracji całej społeczności miejskiej, która poprzez centrum identyfikuje się z miastem i w nim realizuje najważniejsze procesy życia publicznego. Centrum jest też historycznym rdzeniem miasta, najbogatszym w obiekty i przestrzenie zabytkowe. W Warszawie zasięg terytorialny centrum miasta nie jest precyzyjnie zdefiniowany. Najczęściej rozumie się pod tym znaczeniem część dzielnicy Śródmieście, obejmującą obszar od Starego Miasta do Ronda Jazdy Polskiej: pomiędzy Skarpą Warszawską, aleją Jana Pawła II oraz ul. Chałubińskiego. W pracach nad nowym Studium planowane jest powiększenie do 2050 roku centrum miasta o część Pragi-Północ i Pragi-Południe oraz Woli, Mokotowa i Ochoty.

Centrum dzielnicowe jest miejscem skupiającym życie mieszkańców osiedla i dzielnicy. Stanowi ono obszar akumulacji usług o zasięgu lokalnym i dzielnicowym (ponadlokalnym), z dobrym dostępem do komunikacji publicznej. Jest to obszar sprzyjający lokalizacji usług społecznych i administracyjnych, związanych z obszarem dzielnicy. Może ono pełnić również funkcję centrum lokalnego.

Centrum lokalne (centrum subdzielnicowe) to miejsce dostępne dla mieszkańców w zasięgu dojścia pieszo od miejsca zamieszkania, umożliwiające realizację ich codziennych potrzeb, służące wzmacnianiu więzi sąsiedzkich i budujące lokalną tożsamość miejsca.

Wygodna lokalność to możliwość zaspokojenia codziennych potrzeb takich jak dostęp do podstawowych usług i miejsc pracy, spędzanie wolnego czasu, blisko domu. Wygodna lokalność to również nazwa Celu strategicznego nr 2 Strategii #Warszawa2030.

Miejsca Aktywności Lokalnej (MAL) to różnego typu miejsca, które oprócz swojej codziennej działalności (dom kultury, biblioteka, klubokawiarnia), wspierają lokalne pomysły i działania społeczne mieszkańców. MAL-e sprzyjają realizowaniu pomysłów mieszkańców, nawiązywaniu sąsiedzkich relacji oraz aktywnemu spędzaniu czasu wolnego w najbliższym otoczeniu. Robią to m.in. poprzez udostępnianie swojej przestrzeni na oddolne działania, podejmowanie współpracy z mieszkańcami i wspólne aktywizowanie sąsiadów. MAL-e to odpowiedź na brak przestrzeni, w której mieszkańcy mogą nieodpłatnie realizować swoje pomysły.

Obszar przestrzeni publicznej – zgodnie z definicją Ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, to: obszar o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, poprawy jakości ich życia i sprzyjający nawiązywaniu kontaktów społecznych ze względu na jego położenie oraz cechy funkcjonalno-przestrzenne, określony w studium uwarunkowań i kierunków.⁶

Pandemia COVID-19 to epidemia choroby zakaźnej wywołanej wirusem SARS-COV-19 o szczególnie dużych rozmiarach obejmująca całe kraje a nawet kontynenty. Występowanie choroby spowodowanej

---

⁶ Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. (Dz. U. 2003 Nr 80 poz. 717)

wirusem SARS-COV-19 uznane zostało przez Światową Organizację Zdrowia (WHO) za pandemię 11 marca 2020 roku.

Partnerstwo Publiczno-Prywatne (PPP) to sposób realizacji zadań publicznych, oparty na wieloletniej umowie określającej podział zadań i ryzyk pomiędzy podmiotem publicznym a partnerem prywatnym. Ma na celu realizację przedsięwzięć lub świadczenie usług, tradycyjnie dostarczanych przez sektor publiczny.

Przestrzeń publiczna jest elementem struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta, w której mają miejsce codzienne podróże mieszkańców i ich kontakty społeczne. Jest to także miejsce spędzania przez mieszkańców wolnego czasu. Jakość i dostępność przestrzeni publicznej wpływają na opinię o mieście zarówno mieszkańców, jak i przyjezdnych. Przestrzeń publiczna jest również nośnikiem wartości i komunikatów, których odbiorcami są wszyscy w niej przebywający. Przestrzeń publiczna stolicy jest wizytówką miasta, ale i Polski, z racji pełnionych przez Warszawę funkcji reprezentacyjnych.⁷

Spółeczność lokalna - Jest to zbiorowość ludzi zamieszkujących określone miejsce, których łączą interakcje społeczne oraz trwałe więzi. Te więzi mogą mieć charakter emocjonalny lub instrumentalny i być osadzone lokalnie lub wychodzić szerzej, tworząc pomost z innymi społecznościami. Spoiwem łączącym społeczności lokalne jest kapitał społeczny, na który składają się relacje i sieci społeczne oraz powiązane z nimi normy wzajemności i zaufania. Ważne dla funkcjonowania społeczności jest również poczucie przynależności oraz tożsamość.⁸

Zrównoważony rozwój miast – to uczynienie miast i osiedli ludzkich bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi⁹ oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu. Jest to cel nr 11 z 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju określonych przez ONZ. W odniesieniu do przestrzeni publicznych zrównoważony rozwój miast wymaga by „do 2030 roku zapewnić łatwy i powszechny dostęp do bezpiecznych i inkluzywnych terenów zielonych i przestrzeni publicznej, szczególnie kobietom, dzieciom, osobom starszym i osobom z niepełnosprawnością”.¹⁰

Wykaz skrótów

ADAPTCITY – Strategia adaptacji do zmian klimatu dla m.st. Warszawy do roku 2030 z perspektywą do roku 2050 - Miejski Plan Adaptacji

BAiPP – Biuro Architektury i Planowania Przestrzennego m.st. Warszawy

BO – Budżet Obywatelski

---

⁷Strategia #Warszawa2030, str. 38

⁸Definicja opracowana na potrzeby Programu Wspólnota do Strategii #Warszawa2030

⁹Równowaga dotyczy relacji pomiędzy sferą środowiskową, gospodarczą i społeczną.

¹⁰Cele Zrównoważonego Rozwoju, Cel 11, pkt 11.7, źródło: <https://www.un.org.pl/cel11> [Dostęp, 02.02.2022]

CL – Centrum Lokalne

CSR – (ang. corporate social responsibility) społeczna odpowiedzialność biznesu – koncepcja, według której przedsiębiorstwa na etapie budowania strategii uwzględniają interesy społeczne i ochronę środowiska, a także relacje z różnymi grupami interesariuszy

CD – Centrum Dzielnicowe

ESG – (ang. Environmental, Social and Corporate governance), sposób działania przedsiębiorstwa, który ma na celu wspierać ochronę środowiska, dbać o społeczeństwo, a także prowadzić odpowiedni ład korporacyjny w strukturach firmy

IJPP – Indeks Jakości Przestrzeni Publicznych – nazwa pilotażowego badania, służącego ocenie jakości przestrzeni publicznych w m.st. Warszawie, przeprowadzonego w latach 2017-18

MAL – Miejsce Aktywności Lokalnej

NGO – Organizacje pozarządowe (**N**on-**G**overnment **O**rganization)

OSiR – Ośrodek Sportu i Rekreacji m.st. Warszawy

CKS – Centrum Komunikacji Społecznej m.st. Warszawy

MPZP – Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego

NCW – Nowe Centrum Warszawy

SUiKZP – Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego

ZDM – Zarząd Dróg Miejskich m.st. Warszawy

ZZW – Zarząd Zieleni m.st. Warszawy

3. Streszczenie Diagnozy

Diagnoza stanowi syntezę licznych badań przeprowadzonych w latach 2016 – 2020 dotyczących różnych aspektów funkcjonowania przestrzeni publicznych w Warszawie. Znaczącym w nią wkładem były analizy przestrzenne przeprowadzone od 2018 roku przez zespół Studium w BAIPP, w związku z trwającymi pracami nad nowym studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Diagnoza koncentrowała się na dwóch aspektach jakości przestrzeni publicznych: ocenie stanu istniejącego przestrzeni publicznych w Warszawie oraz analizie uwarunkowań, które na stan przestrzeni publicznych wpływają lub mogą wpłynąć.

Opracowanie objęło swoim zakresem przestrzennym wszystkie dzielnice Warszawy i dotyczyło elementów sieci przestrzeni publicznych, którymi są:

- drogi publiczne (ulice/aleje),
- place,
- tereny zieleni urządzonej (takie jak parki i skwery,)
- bulwary nadrzeczne.

W diagnozie dostrzeżono również rolę przestrzeni uzupełniających sieć, takich jak:

- przestrzenie wspomagające: ogólnodostępne tereny prywatne, lasy i udostępnione turystycznie tereny nadwiślańskie (niebędące bulwarami),
- ciągi komunikacyjne z dominującą funkcją transportową.

Wynikiem diagnozy są rekomendacje dotyczące wskazania obszarów miasta, których powinny dotyczyć inwestycje realizowane w ramach Programu, a także rekomendacje na temat działań organizacyjnych, które służyć będą zwiększeniu efektywności wprowadzanych zmian.

Wnioski z diagnozy pozwoliły na sformułowanie celów szczegółowych programu i przypisanych im działań. Zostały one przedyskutowane w trakcie licznych spotkań warsztatowych z przedstawicielami Rady Programu, a także wszystkich jednostek miejskich, które w różnym stopniu angażują się w działania mające wpływ na stan przestrzeni publicznych.

Kontekst przemian przestrzeni publicznych w Warszawie

Świadomość wagi stanu przestrzeni publicznych dla rozwoju miasta towarzyszyła twórcom obowiązującego SUIKZP, które uchwalone zostało w 2006 roku. Rok ten przyjęliśmy w niniejszej Diagnozie jako cezurę czasową, od momentu której badamy najnowsze przemiany przestrzeni publicznej w Warszawie.

W obowiązującym SUIKZP stan przestrzeni publicznej w Warszawie został oceniony wyraźnie negatywnie. Wskazano, że charakteryzowała się ona na ogół:

- niską jakością i intensywnością zagospodarowania,
- słabym wyposażeniem w usługi publiczne,
- niedostosowaniem do potrzeb osób z niepełnosprawnościami,
- zdominowaniem przez komunikację – np. parkingi na placach miejskich.

Poza obszarem śródmiejskim przestrzenie publiczne oceniono jako słabo wykształcone lub zaniedbane, bez ciągłości i powiązań z przestrzeniami publicznymi w centrum. Wskazano brak centrów lokalnych generujących lokalne przestrzenie publiczne.

Negatywny odbiór przestrzeni publicznych pogłębiały agresywne reklamy oraz zła jakość i stan techniczny małej architektury, chodników i innych urządzeń miejskich. Wdrożone procedury pozwoliły, mimo braku tzw. uchwały krajobrazowej w znaczący sposób poprawić sytuację. W latach 2015-2020 na terenach zarządzanych przez Zarząd Dróg Miejskich m.st. Warszawy usunięto łącznie ponad 9,9 tys. nielegalnych nośników reklamowych¹¹.

Problemem dla spójności przestrzeni publicznych było również mocne zjawisko grodzenia osiedli mieszkaniowych (zarówno nowych inwestycji jak i terenów dzierżawionych przez wspólnoty na starszych osiedlach). Osiedla grodzone utrudniają komunikację pomiędzy znajdującymi się w sąsiedztwie obszarami i negatywnie wpływają na spójność społeczną.¹² Pomimo braku badań w tym zakresie, zauważalny jest odwrót od tej tendencji w nowych projektach osiedli mieszkaniowych, które są lepiej zintegrowane z przestrzenią publiczną. Wydzielenia przestrzeni niedostępnych przechodniom dotyczą teraz głównie wewnętrznych dziedzińców – a nie terenów bezpośrednio sąsiadujących z miejskimi ulicami.

Od czasu uchwalenia obowiązującego SUIKZP, m.st. Warszawa sukcesywnie podejmuje działania na rzecz poprawy stanu przestrzeni publicznych. Dotyczą one zarówno najważniejszych, mających reprezentacyjny charakter przestrzeni w mieście, jak i licznych terenów o charakterze lokalnym. W przeprowadzonym badaniu Indeksu Jakości Przestrzeni Publicznych średnia ocena dla warszawskich ulic wynosiła 62,52%, placów 66,98% i terenów zieleni 68,03%¹³. Dynamika tych działań zmieniała się w czasie wraz z rosnącą świadomością ogółu społeczeństwa (samorządu i mieszkańców), dotyczącą znaczenia stanu przestrzeni publicznych dla poprawy jakości życia w mieście. Mieszkańcy zaczęli mieć

---

¹¹ Liczba usuniętych reklam z terenów pod władaniem ZDM, sumaryczne dane na podstawie raportów rocznych ZDM.

¹² Patrz: Jałowiecki B., Łukowski W., red. Gettoizacja polskiej przestrzeni miejskiej, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2007

¹³ Indeks Jakości Przestrzeni Publicznej (IJPP) to wskaźnik pokazujący, jaki poziom jakości osiągnęły przestrzenie publiczne w porównaniu do możliwego maksimum, wyrażony w % punktów, które uzyskały badane lokalizacje z ogółu możliwych do zdobycia. Badanie przeprowadzono w latach 2017 i 2018 przez Biuro Architektury i Planowania Przestrzennego.

większy wpływ na zarządzanie przestrzenią miasta, w tym na funkcje i stan przestrzeni publicznych. Zjawisko to występowało w znaczącej liczbie większych miast w Polsce. Często za pośrednictwem tzw. ruchów miejskich, mieszkańcy zaczęli wywierać presję na działania w obszarach, które w ich ocenie były niedostatecznie dobrze zarządzane. Miasto, równoległe poszerzało pole do dyskusji, ale i wpływu mieszkańców na gospodarowanie przestrzenią poprzez wprowadzanie i udoskonalanie narzędzi partycypacyjnych, pozwalających na włączanie mieszkańców we współdecydowanie o miejskich sprawach. Takimi narzędziami są m.in. wprowadzony w Warszawie w 2015 roku Budżet Obywatelski. W trakcie pierwszych czterech edycji BO (lata 2015-2018) wśród wszystkich projektów wybranych do realizacji 60% stanowiły projekty dotyczące inwestycji w przestrzeni publicznej.¹⁴ Znaczenie miało również udoskonalane metody konsultacji projektów MPZP oraz liczne konsultacje społeczne prowadzone przez CKS, dotyczące konkretnych inwestycji w przestrzeniach publicznych.

Nie bez wpływu dla obserwowanej zmiany było też zaangażowanie w dialog dotyczący przestrzeni publicznej lokalnego środowiska architektów, architektów krajobrazu i urbanistów (Stowarzyszenie Architektów Polskich – Oddział Warszawski, Stowarzyszenie Architektury Krajobrazu, Towarzystwo Urbanistów Polskich). Promowało one wdrażanie w pracy samorządu wypracowanych przez ekspertów dobrych praktyk, takich jak np. realizacja postulatów tzw. Karty przestrzeni publicznej, uchwalonej na Kongresie Urbanistów Polskich w 2009 roku.

W kolejnych latach znaczenie przestrzeni publicznych zauważone zostało również przez sektor prywatny, który zaczął wykorzystywać komercyjny potencjał dostarczania swoim klientom wysokiej jakości przestrzeni zewnętrznych, towarzyszących nowoprojektowanym osiedlom mieszkaniowym, centrom handlowym czy zespołom obiektów biurowych lub wielofunkcyjnych.

Obserwacja zachodzących zmian uprawnia do stwierdzenia, że na przestrzeni ostatnich 10 lat udało się wypracować konsensus dotyczący założeń, zgodnie z którymi atrakcyjność przestrzeni publicznych budowana jest poprzez dyspozycję przestrzenną i różnorodny program funkcjonalny, dostępność dla jak najszerszej grupy użytkowników, elementy wyposażenia zapewniające komfort użytkowania oraz wysokie walory estetyczne, priorytet dla ruchu pieszego. Ostatnie lata wnoszą też do dyskusji potrzebę traktowania przestrzeni publicznych jako integralnej części zielono – błękitnej infrastruktury, w celu m.in. poprawy komfortu klimatycznego i wspierania bioróżnorodności.

Wpływ pandemii COVID -19 na funkcjonowanie przestrzeni publicznych w Warszawie

Wciąż aktualnym kontekstem dla sposobu funkcjonowania przestrzeni publicznych i zarządzania nimi jest trwająca Pandemia COVID-19. Diagnoza powstała w momencie trwania pandemii, przechodzącej różne fazy rozwoju. Wymogi dystansu społecznego służące opanowaniu rozprzestrzeniania wirusa

---

¹⁴ Załuska, A. „Wpływ budżetu partycypacyjnego na przestrzeń publiczną Warszawy”, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego, Warszawa 2018, praca magisterska, niepublikowana, s.44

zakwestionowały, na pewien czas, wartości, które do tej pory przyświecały twórcom tętniących życiem miast, wymagając diametralnej zmiany sposobu korzystania z przestrzeni publicznej.

Po okresie „narodowej kwarantanny” w 2020 roku codzienne życie dość szybko wróciło na ulice stolicy, a zalecenia dystansu społecznego przestrzegane były z umiarkowanym rygiorem. Mieszkańcy coraz rzadziej starali się trzymać dystans przed wejściami, w kolejkach do punktów usługowych i sklepów, na przystankach komunikacji publicznej, w parkach. Ruch pieszy na chodnikach odbywał się w sposób zbliżony do czasu sprzed epidemii. Zachowanie użytkowników, w tym sposób poruszania się po mieście i dynamika ruchu pieszego były powiązane jest z dynamiką wzrostu liczby zachorowań i skalą wprowadzanych przez rząd obostrzeń, co można było stwierdzić na podstawie cyklicznie wykonywanych badań ruchu pieszego¹⁵.

W trakcie trwania największych restrykcji nie zostały wdrożone w stolicy czasowe rozwiązania, znane z innych metropolii dotkniętych wirusem, takie jak: wprowadzenie jednokierunkowych ciągów pieszych na najbardziej uczęszczanych arteriach, poszerzenie przestrzeni chodników, wprowadzenie oznaczeń na nawierzchniach i meblach miejskich ułatwiających utrzymanie dystansu, wprowadzenie tymczasowych dróg rowerowych¹⁶. Zarządcy terenów w różny sposób reagowali na potrzebę zapewnienia bezpieczeństwa użytkownikom. W pierwszym okresie pandemii popularnym widokiem były obwiązane taśmą urządzenia placów zabaw i siłowni miejskich, co miało uniemożliwić korzystanie z nich. Rozwiązanie to wkrótce zostało zarzucone. Dziś otwarte przestrzenie publiczne traktowane są przez mieszkańców jako jedno z bezpieczniejszych miejsc spotkań.

Wciąż dyskutowane są możliwe długofalowe skutki dla funkcjonowania przestrzeni publicznych przy okresowej konieczności zachowania zasad dystansu społecznego. Badania i dyskusje dotyczące oddziaływania pandemii na stan przestrzeni publicznych dotyczą najczęściej tematów:

- wzrostu znaczenia centrów lokalnych nakierowanych na obsługę najbliższego otoczenia;
- wzrostu znaczenia roweru jako środka transportu indywidualnego przy jednoczesnym ugruntowaniu dotychczasowej pozycji samochodów osobowych.
- wzrostu znaczenia ulic handlowych jako bezpieczniejszych destynacji zakupowych niż centra handlowe, przy założeniu długiego trwania stanu epidemii i zmiany zachowań konsumenckich;
- możliwości udostępnienia przestrzeni publicznej na potrzeby obsługi klientów lokali gastronomicznych przy zachowaniu zasad dystansu społecznego;

---

¹⁵ Cykliczne badania natężenia ruchu pieszego w czasie trwania pandemii prowadzi Cities Ai. Publikuje je postaci raportów People Flow Warszawa lub komunikatów dostępnych na stronie <https://citiesai.com/pl/blog> [dostęp: 20.01.2022]

¹⁶ Czasową organizację ruchu polegającą na przeznaczeniu pasa jezdni na rzecz ogródków gastronomicznych i poszerzenia przestrzeni pieszej wprowadzono na placu Zbawiciela.

- wpływu kryzysu dotyczącego sektor usług, gastronomii i turystyki, który do tej pory napędzał życie znacznej części ulic, w szczególności w centrum Warszawy na funkcjonowanie tego obszaru;
- potrzeby poprawy dostępu mieszkańców do terenów zieleni i rekreacji.

Po ponad dwóch latach trwania epidemii pewne jest, że otwarte i komfortowe przestrzenie publiczne okazały się ważną wartością, która sprzyja zachowaniu kondycji, zdrowia i dobrostanu mieszkańców. Łatwy i powszechny dostęp do nich jest więc elementem kształtowania odporności miasta poprzez umożliwienie swobodnego kontaktu pomiędzy mieszkańcami oraz bezpiecznego przemieszczania się czy spędzania wolnego czasu¹⁷. Dotychczasowe doświadczenia z przebiegu pandemii pokazały też z pewnością, że miasto powinno być gotowe na sprawne zarządzanie przestrzenią publiczną z wykorzystaniem rozwiązań tymczasowych w reakcji na nieoczekiwane zdarzenia.

Analiza SWOT

Analiza SWOT służy wskazaniu mocnych i słabych stron obecnego zagospodarowania przestrzeni publicznych, oraz rozwiązań organizacyjnych, które były dotychczas stosowane w celu poprawy jakości przestrzeni publicznych. Analiza wskazuje również szanse i zagrożenia związane z uwarunkowaniami zewnętrznymi, które mogą wpłynąć na realizację celu określonego w Strategii #Warszawa2030.

Za mocne strony uważa się czynniki lub działania pozytywnie wpływające na rozwój, stan lub ocenę przestrzeni publicznych wynikające z dotychczasowej aktywności jednostek m.st. Warszawa, które odpowiedzialne są za działania związane z przestrzeniami publicznymi.

Za słabe strony uważa się czynniki lub działania negatywnie wpływające na rozwój, stan lub ocenę przestrzeni publicznych wynikające z aktywności jednostek m.st. Warszawa, które odpowiedzialne są za działania związane z przestrzeniami publicznymi lub wynikające z braku adekwatnych działań podejmowanych przez te jednostki.

Za szanse uważa się czynniki zewnętrzne, które mogą w przyszłości pozytywnie wpłynąć na rozwój przestrzeni publicznych, na które m.st. Warszawa nie ma bezpośredniego wpływu lub takie, które wynikają z działań jednostek m.st. Warszawy nie dotyczących bezpośrednio rozwoju przestrzeni publicznych.

Za zagrożenia uważa się czynniki zewnętrzne które mogą w przyszłości negatywnie wpłynąć na rozwój przestrzeni publicznych, na które m.st. Warszawa nie ma bezpośredniego wpływu lub które wynikają z działań jednostek m.st. Warszawy nie dotyczących bezpośrednio rozwoju przestrzeni publicznych.

---

¹⁷ Stangel, M., „Odporność w przestrzeni miasta – proste rozwiązania na trudne czasy?” w: Lorenc-Barańska, L. Miasto wobec wyzwań, Gdynia Urban Lab 2021, s. 164

Dla czytelności, analiza została podzielona na siedem obszarów tematycznych: Planowanie przestrzenne i legislacja, Priorytet ruchu pieszego i rowerowego oraz bezpieczeństwo użytkowników, Dostępność, wygoda, estetyka i stan techniczny przestrzeni publicznych, Zarządzanie i finansowanie, Komfort klimatyczny i błękitno-zielona infrastruktura, Kapitał społeczny i kulturowy, Kapitał ekonomiczny i gospodarczy.

Mocne strony	Słabe strony	Szanse	Zagrożenia
Planowanie przestrzenne i legislacja			
<p>Miasto świadome jest wyzwań związanych z rozwojem przestrzeni publicznych, właściwie zidentyfikowało swoje cele i prowadzi prace planistyczne zmierzające do ich realizacji. Trwające prace nad nowym SUIKZ wdrażają w planowaniu przestrzennym Warszawy rozwiązania realizujące założenia strategii #Warszawa 2030 zgodne z najnowszą wiedzą.</p> <p>Zidentyfikowana została docelowa sieć przestrzeni publicznych w Warszawie, a także lokalizacje dla Centrów Lokalnych i Centrów Dzielnicowych. Opracowana została wizja rozwoju centrum stolicy w postaci projektu Nowe Centrum Warszawy.</p> <p>Miasto przyjęło szereg dokumentów (m.in. Standardy dostępności, Standardy infrastruktury dla pieszych, Wytyczne infrastruktury dla pieszych, Standardy kształtowania zieleni Warszawy) w formie zarządzeń Prezydenta Miasta lub uchwał Rady</p>	<p>System planowania przestrzennego w Warszawie w naturalny sposób dzieli wszystkie błędy ogólnopolskiego systemu prawnego w tej dziedzinie, do najważniejszych z których należą brak kontroli nad procesem przekształcania ziemi rolnej w budowlaną, brak możliwości powstrzymania i racjonalizacji zabudowy terenów nieobjętych planami miejscowymi oraz brak faktycznych możliwości gruntownego przekształcania struktury przestrzennej obszarów obejmowanych planami miejscowymi z uwagi na zrealizowaną już na ich terenie zabudowę oraz wysoką wartość nieruchomości prywatnych, przekształcanych w tereny budowlane niezależnie od zapisów planu.</p> <p>Mimo podjętych działań naprawczych, wciąż niewystarczające jest pokrycie planami miejscowymi kluczowych przestrzeni w centrum Warszawy i w dzielnicach, a proces planistyczny jest zbyt długi w odniesieniu do</p>	<p>Dzięki strukturze przestrzennej Warszawa wciąż ma potencjał do wykształcenia nowych, wygodnych i atrakcyjnych przestrzeni publicznych o charakterze zarówno reprezentacyjnym jak i lokalnym we wszystkich dzielnicach a także potencjał do lepszego powiązania sąsiadujących przestrzeni publicznych siecią połączeń pieszych i rowerowych.</p> <p>Istniejące tereny zieleni chronione i włączone w sieć przestrzeni publicznych mają potencjał do kształtowania wyjątkowego charakteru miasta.</p> <p>Wprowadzone zmiany w ustawie o zamówieniach publicznych mające na celu przyspieszenie procesów inwestycyjnych i poprawienie jakości realizowanych projektów dzięki</p>	<p>Realizacja projektów infrastruktury drogowej o charakterze tranzytowym będzie lokalnie tworzyć bariery przestrzenne pogarszające powiązania piesze i rowerowe pomiędzy sąsiadującymi terenami.</p> <p>Kontynuacja realizacji projektów komercyjnych (mieszkaniowych, handlowych), potęgujących niekontrolowany rozrost miasta w dzielnicach obrzeżnych o podmiejskim charakterze zabudowy wpływa niekorzystnie na kształtowanie przestrzeni publicznych na tych obszarach i ich spójność.</p> <p>Nierównomierny rozwój przestrzeni publicznych ze względu na różnice w strukturze funkcjonalno-przestrzennej dzielnic.</p> <p>Zmiana ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, spowoduje konieczność ponownego przystąpienia do opracowania wybranych dokumentów strategicznych lub planistycznych. Niepewny</p>

Mocne strony	Słabe strony	Szanse	Zagrożenia
<p>Miasta, opisujących wymagania dla prowadzonych w mieście inwestycji. Kontynuowane są prace nad kolejnymi dokumentami o takim charakterze (m.in. opracowanie i uchwalenie tzw. uchwały krajobrazowej, prace nad Standardami dla węzłów przesiadkowych).</p> <p>Miasto prowadzi aktywne działania mające na celu ochronę dziedzictwa kulturowego, w tym czynny nadzór BSKZ nad inwestycjami realizowanymi przez jednostki podległe Prezydentowi m.st. Warszawy (na podstawie zarządzenia nr 754/2018). Cenne przestrzenie publiczne objęte są różnymi formami ochrony. Stale aktualizowana jest Gminna Ewidencja Zabytków.</p>	<p>potrzeb. Część planów, uchwalonych lub w trakcie procedury uchwalania wdraża rozwiązania, których jakość funkcjonalna odbiega od zidentyfikowanych współczesnych wyzwań w odniesieniu do przestrzeni publicznych.</p> <p>Konieczność prowadzenia bieżących zadań inwestycyjnych w oparciu o aktualne SUIKZP, niewystarczająco odpowiadające na potrzeby związane z rozwojem przestrzeni publicznych w Warszawie.</p> <p>Istniejąca sieć przestrzeni publicznych jest niespójna i nierównomierna.</p> <p>Negatywnie na tle całego miasta odznaczają się dzielnice o charakterze podmiejskim (m.in. Białołęka, Włochy, Rembertów).</p> <p>W przyjętych dokumentach (<i>takich jak Standardy dostępności, Standardy kształtowania zieleni</i>) nie ujęto wszystkich obszarów tematycznych, które mają wpływ na wysoką jakość przestrzeni publicznych.</p> <p>Niepełne wytyczne skutkują różnym standardem realizowanych prac, w zależności od jednostki miejskiej lub dzielnicy realizującej inwestycję.</p> <p>Duża i unikalna w skali kraju liczba podmiotów miejskich (dzielnice, jednostki budżetowe, spółki) o znacznym stopniu autonomii decyzyjnej utrudnia prowadzenie</p>	<p>zmianom w kryteriach wyboru wykonawców prac.</p> <p>Planowana naprawa systemu planowania przestrzennego w Polsce, zmierzająca do powstrzymania procesów niekontrolowanego rozwoju zabudowy.</p>	<p>jest przyszły status opracowywanego nowego Studium.</p> <p>Zmiany przepisów budowlanych zezwalające na budowę domów jednorodzinnych o powierzchni do 70 m² bez pozwolenia na terenach nie objętych planami miejscowymi przyczyni się do pogłębienia procesów suburbanizacji czyli powstawania chaotycznie rozłożonej zabudowy jednorodzinnej na terenach o charakterze podmiejskim, bez dostępu do przestrzeni publicznych.</p> <p>Przyjmowanie przez m.st. Warszawę aktów planistycznych i innych aktów prawnych, wpływających na kwestie przestrzenie publiczne staje się w coraz większym stopniu przedmiotem walki o charakterze politycznym, której celem nie jest korekta merytorycznej treści dokumentów, ale paraliż działań decyzyjnych Miasta. Odnosi się to zarówno do warszawskiej uchwały krajobrazowej czy regulacji kwestii parkowania, jak i potencjalnie każdej innej regulacji przyjmowanej uchwałą Rady m.st. Warszawy.</p>

Mocne strony	Słabe strony	Szanse	Zagrożenia
	<p>spójnej polityki o jednolitych celach i standardach.</p> <p>Brak przepisów lub standardów, pozwalających dostosować nowe projekty przestrzeni publicznych do wymagań związanych z adaptacją do zmian klimatycznych.</p>		
<p>Priorytet ruchu pieszego i rowerowego oraz bezpieczeństwo użytkowników</p>			
<p>Uwzględnienie priorytetu pieszego w przestrzeniach publicznych w dokumentach strategicznych i operacyjnych.</p> <p>Sukcesywne zwiększanie długości dróg rowerowych i uzupełnianie ich sieci.</p> <p>Sukcesywne przebudowy dróg i skrzyżowań, mających na celu poprawę bezpieczeństwa pieszych.</p> <p>Wzrastająca liczba stojaków na rowery w przestrzeniach publicznych.</p> <p>Liczne remonty ciągów pieszych polegające na wymianie nawierzchni i wprowadzeniu</p>	<p>Mieszkańcy są umiarkowanie zadowoleni z poziomu przyjazności przestrzeni publicznych dla pieszych.</p> <p>W części dzielnic (zwłaszcza obrzeżnych) ruch uliczny jest uciążliwy dla użytkowników przestrzeni publicznych.</p> <p>W obrębie stolicy zidentyfikowano 9 rozległych obszarów problemowych, w obrębie których piesze poruszanie się po ulicy jest utrudnione.</p> <p>Znaczna część warszawskich placów zdominowana jest przez obecność samochodów.</p> <p>Znaczna część chodników zdominowana jest przez funkcje parkingowe, co utrudnia pieszym, a w szczególności osobom</p>	<p>Wspieranie ruchu pieszego i rowerowego sprzyja rozwojowi lokalnych biznesów sklepów, gastronomii i innych usług lokujących się wzdłuż miejskich ulic i placów.</p> <p>Powiększenie stref płatnego parkowania wraz z porządkowaniem miejsc parkingowych zmienia zachowania kierowców, odciążając przestrzenie publiczne z nadmiaru samochodów.</p> <p>Bardzo duży wzrost zainteresowania transportem rowerowym w wyniku pandemii.</p> <p>Kontynuacja rozwoju sieci komunikacji publicznej i zmiana</p>	<p>Powszechne nieprzestrzeganie przepisów ruchu drogowego przez kierujących pojazdami w Warszawie bardzo negatywnie wpływa na bezpieczeństwo pieszych i rowerzystów.</p> <p>Spowodowana pandemią zmiana nawyków transportowych mieszkańców w kierunku indywidualnych podróży samochodem.</p> <p>Niechęć części decydentów i części opinii publicznej do zdecydowanego wprowadzania zmian mających na celu zwiększenie bezpieczeństwa pieszych i rowerzystów.</p>

Mocne strony	Słabe strony	Szanse	Zagrożenia
elementów poprawiających dostępność.	o ograniczonej mobilności, korzystanie z nich. W dotychczasowej praktyce projektowej dotyczącej projektów infrastrukturalnych, których dominującą funkcją jest funkcja transportowa w niewystarczający sposób uwzględniane są potrzeby pieszych.	nawyków transportowych mieszkańców Warszawy w kierunku odejścia od podróży samochodem dzięki popularyzacji założeń zrównoważonej mobilności.	
Dostępność, wygoda, estetyka i stan techniczny przestrzeni publicznych			
Nowe inwestycje drogowe i remontowe ulic realizowane są zgodnie z zarządzeniem nr 1682/12 Prezydenta m.st. Warszawy ¹⁸ respektują potrzeby użytkowników o ograniczonej mobilności. Realizacja w wybranych dzielnicach pilotażowych projektów takich jak „ławka warszawska”,	Znaczna część lokali usługowych przy najważniejszych ulicach i placach jest niedostępna dla osób z niepełnosprawnością. Ponad połowa warszawskich ulic, identyfikowanych jako ważne przestrzenie publiczne, ma nawierzchnie utrudniające poruszanie się osobom na wózkach (dotyczy to zarówno ulic, placów, jak i parków),	Zwiększenie świadomości i zaangażowania mieszkańców odnośnie osobistego dbania o utrzymanie przestrzeni publicznej w czystości. Rosnąca akceptacja mieszkańców dla obecności ławek i innej infrastruktury rekreacyjnej w przestrzeni publicznej.	Powtarzające się dewastacje przestrzeni publicznych. Brak środków finansowych na realizację zaplanowanych i niezbędnych działań.

¹⁸ Zarządzenie w sprawie tworzenia na terenie miasta stołecznego Warszawy dostępnej przestrzeni, w tym infrastruktury dla pieszych ze szczególnym uwzględnieniem osób o ograniczonej mobilności i percepcji

Mocne strony	Słabe strony	Szanse	Zagrożenia
<p>„Poidełko” zwiększających wygodę korzystania z przestrzeni publicznych.</p> <p>Dość równomierne rozmieszczenie terenów zieleni i aktywnego wypoczynku zapewnia sprawiedliwy dostęp do tych funkcji większości (92%) mieszkańców stolicy oraz umożliwia dostęp do tych przestrzeni pieszo lub komunikacją miejską.</p> <p>Przeprowadzane remonty zdecydowanie poprawiają stan przestrzeni publicznych i są w większości dobrze oceniane przez mieszkańców i opinię publiczną.</p> <p>Dobrze oceniane jest oświetlenie ulic i placów oraz parków, a także rozmieszczenie przejść dla pieszych (z wyjątkiem ścisłego centrum Warszawy).</p> <p>Sukcesywnie zmniejsza się ilość nielegalnej i chaotycznej reklamy zewnętrznej w mieście.</p> <p>Sukcesywnie wymieniane są wiaty przystankowe.</p>	<p>a także nie jest dostosowana do potrzeb osób niewidzących i niedowidzących.</p> <p>Mieszkańcy deklarują uciążliwość korzystania ze znacznej liczby miejsc przesiadkowych, w szczególności źle oceniane są duże centra przesiadkowe.</p> <p>Całkowity brak ławek lub innych form małej architektury pozwalającej na odpoczynek przy ponad połowie ulic stanowiących ważne przestrzeni publiczne, zarówno w centrum miasta, jak i w dzielnicach.</p>	<p>Przychylność opinii publicznej dla planowanych zmian w ścisłym centrum Warszawy.</p> <p>Zaangażowanie mieszkańców i przedsiębiorców w poprawę stanu i przestrzeni publicznych w swoim najbliższym otoczeniu.</p> <p>Popularyzacja nowych technologii i rozwój idei smart-city poprawiające komfort korzystania z przestrzeni publicznych.</p>	

Mocne strony	Słabe strony	Szanse	Zagrożenia
Zarządzanie i finansowanie			
<p>Miasto przeprowadziło badania (Indeks Jakości Przestrzeni Publicznej), mające na celu ocenę stanu ważnych przestrzeni publicznych w mieście, które pozwoliły na zebranie wiedzy w odniesieniu do wybranych 185 przestrzeni (ulic, placów, parków i bulwarów) w mieście.</p> <p>W mieście toczy się wiele procesów inwestycyjnych, po zakończeniu których stan przestrzeni publicznych ulegnie znaczącej poprawie. Inwestycje te realizowane są w różnych dzielnicach i dotyczą poprawy stanu ulic, budowy dróg rowerowych, remontu lub tworzenia nowej infrastruktury rekreacyjnej.</p> <p>Widoczne są postępy w realizacji Zintegrowanego Programu Rewitalizacji, w ramach którego zrewitalizowane są lub zostaną wybrane ulice,</p>	<p>Zaproponowana metodologia badań jakości przestrzeni publicznych jest bardzo pracołonna i utrudnia regularną ocenę stanu przestrzeni publicznych w całym mieście.</p> <p>Utrzymaniem i rewaloryzacją przestrzeni publicznych zajmuje się kilkanaście miejskich podmiotów co sprawia, że zarządzanie procesem jest bardzo trudne i część inwestycji realizowanych jest niezgodnie ze strategią Miasta.</p> <p>Zadania związane z poprawą stanu przestrzeni publicznych są często składową innych bardziej złożonych procesów inwestycyjnych (np. infrastrukturalnych). Prowadzi to często do umniejszenia wagi tego zagadnienia projektowego, skutkując niewystarczającym standardem zrealizowanych projektów.</p> <p>Planowane i toczące się procesy inwestycyjne często podlegają opóźnieniom względem planowanych</p>	<p>Możliwość pozyskania środków unijnych w perspektywie 2021-2027, w tym w szczególności w ramach Instrumentu na Rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności.</p> <p>Popularyzacja projektów realizowanych w formule Partnerstwa Publiczno-Prywatnego.</p> <p>Rosnące zainteresowanie kapitału prywatnego rozwojem ulic handlowych.</p>	<p>Nieoczekiwane wydarzenia skutkujące uszczupleniem finansów zatrzymujące lub opóźniające realizację części z planowanych inwestycji.</p> <p>Zmiany w prawie utrudniające jednostkom m.st. Warszawy egzekwowanie poszanowania dla ładu przestrzennego.</p> <p>Niechęć części kapitału prywatnego do partycypowania w kosztach poprawy jakości przestrzeni publicznych.</p> <p>Brak programów unijnych umożliwiających metropoliom ubieganie się o środki finansowe na prace związane z poprawą stanu przestrzeni publicznych.</p>

Mocne strony	Słabe strony	Szanse	Zagrożenia
<p>parki i skwery na objętych obszarem fragmentach dzielnic Praga-Północ, Praga-Południe i Targówek.</p> <p>Dostępność narzędzi (takich jak np. inicjatywa lokalna, lub miejski wolontariat), pozwalających na aktywniejsze włączenie się mieszkańców w poprawę jakości przestrzeni publicznych.</p> <p>Większe otwarcie inicjatyw miejskich na sponsoring firm prywatnych.</p> <p>Współpraca wewnątrz urzędu m.st. Warszawy w procesie transformacji cyfrowej.</p>	<p>harmonogramów. Zdarza się też, że bywają zatrzymywane. Przyczyną są różnego rodzaju przeszkody natury organizacyjnej, finansowej lub problemy zarządcze.</p> <p>Brak chęci współpracy przy rozwoju przestrzeni publicznych wśród części jednostek m.st. Warszawy, dla których przestrzeń publiczna nie jest tematem wiodącym.</p> <p>Brak uporządkowanej wiedzy na poziomie centralnym dotyczącej prowadzonych, planowanych i zakończonych działań inwestycyjnych służących poprawie stanu przestrzeni publicznej.</p>		
<p>Komfort klimatyczny i błękitno-zielona infrastruktura</p>			
<p>Miasto zidentyfikowało potrzeby w zakresie obecności błękitno-zielonej infrastruktury i przyjęło strategię Miejskiego Planu Adaptacji.</p> <p>Miasto prowadzi akcje nowych nasadzeń drzew w przestrzeniach</p>	<p>Pogarszający stan i nieodpowiedni skład gatunkowy starego drzewostanu na wybranych obszarach miasta.</p> <p>W obrębie miasta wskazano dziesięć rozległych obszarów problemowych w obrębie których ilość terenów zielonych, i liczba roślin jest bardzo mała.</p>	<p>Rosnąca świadomość uczestników procesów inwestycyjnych związanych z przestrzeniami publicznymi odnośnie do konieczności dostosowania projektów do zmian klimatycznych i zwiększenia udziału błękitno-zielonej</p>	<p>Wzrost liczby niebezpiecznych zdarzeń atmosferycznych zagrażających mieszkańcom Warszawy i niszczących miejską infrastrukturę.</p> <p>Susza i choroby pogarszające stan roślinności w Warszawie.</p>

Mocne strony	Słabe strony	Szanse	Zagrożenia
<p>publicznych, w którą angażuje mieszkańców.</p> <p>Miasto monitoruje stan drzewostanu w Warszawie.</p> <p>Miasto uaktualniło, zgodnie z najnowszą wiedzą zasady pielęgnacji roślinności na terenach miejskich.</p> <p>Trwają prace nad utworzeniem nowych parków w Warszawie.</p>	<p>Zbyt mała zdolność do retencji wód opadowych w obszarze przestrzeni publicznych. Brak narzędzi i wytycznych wdrażających działania mających zwiększyć retencję wody w obrębie ulic i placów.</p> <p>Brak uwzględniania zieleni w wielu projektach prowadzonych przez wydziały infrastruktury w dzielnicach i ZMID</p>	<p>infrastruktury w projektach.</p> <p>Rosnące zaangażowanie mieszkańców w inicjowanie i przeprowadzanie projektów zwiększających ilość zieleni w Warszawie.</p>	<p>Zbyt małe zaangażowanie sektora prywatnego w działania adaptujące przestrzeń miejską do zmian klimatycznych.</p> <p>Dewastacja zieleni na terenach nie znajdujących się we własności miasta.</p>
Kapitał społeczny i kulturowy			
<p>Zaangażowanie w dialog dotyczący przestrzeni publicznej lokalnego środowiska architektów i urbanistów.</p> <p>Rosnące zainteresowanie tematyką przestrzeni publicznej wśród mieszkańców Warszawy i mediów.</p> <p>Duży udział projektów dotyczących przestrzeni publicznej w głosowaniach Budżetu Obywatelskiego.</p> <p>Pojawienie się pierwszych inicjatyw angażujących osobiście mieszkańców w troskę o jakość</p>	<p>Niewystarczająca w opinii mieszkańców jakość estetyczna, funkcjonalna i techniczna wybranych projektów realizowanych przez urzędy dzielnic m.st. Warszawy lub inne jednostki organizacyjne miasta.</p> <p>Zbyt długi czas realizacji wybranych projektów w trybie BO dotyczących przestrzeni publicznej lub odstąpienie od ich realizacji.</p> <p>Brak systemowej wiedzy w jednostkach m.st. Warszawy na temat NGO's zajmujących się tematyką przestrzeni publicznej i skali inicjowanych przez te</p>	<p>Postępująca transformacja cyfrowa i popularność narzędzi internetowych wspomaga procesy partycypacyjne prowadzone on-line i zwiększa ich zasięg.</p> <p>Mieszkańcy zainteresowani są tematem zieleni w mieście oraz deklarują „przyzwolenie” na obecność zieleni dzikiej, naturalnej nie kształtowanej „pod linijkę”. Może to wspierać utrzymanie lub przywrócenie bioróżnorodności na najbardziej</p>	<p>Spadek zainteresowania udziałem w życiu publicznym wśród części mieszkańców.</p> <p>Polaryzacja społeczeństwa i rosnąca niechęć do interakcji pomiędzy różnymi grupami społecznymi.</p> <p>Ambiwalentny stosunek mieszkańców Warszawy do wprowadzania zmian w przestrzeni publicznej metodą prototypowania.</p> <p>Kierunek i tempo zmian przestrzeni publicznej w Warszawie stają się często przedmiotem sporu politycznego, co zaburza</p>

Mocne strony	Słabe strony	Szanse	Zagrożenia
przestrzeni publicznej w mieście.	organizacje działań w Warszawie.	zabudowanych terenach miasta.	faktyczny obraz przemian zachodzących w mieście.
Uruchomienie pawilonu ZODIAK popularyzującego wiedzę na temat architektury i urbanistyki Warszawy.	Trudności lub nierespektowanie wyników konsultacji społecznych np. w wyniku niezgodności postulatów mieszkańców zapisami planów miejscowych.	Bogata i wyjątkowa historia miasta wciąż jest inspiracją dla budowy przestrzeni o dużym kapitale kulturowym i silnej, angażującej tożsamości.	
Mieszkańcy chętnie odwiedzają i są dumni z terenów zieleni i rekreacji pełniących funkcje stołeczne i ogólnomiejskie (np. Łazienki, Park Ujazdowski, Bulwary Wiślane).	Niewielki jest odsetek mieszkańców osobiście angażujących się w sprawy miejskie. Zaangażowanie ogranicza się najczęściej do wyrażania opinii bądź uczestnictwa w plebiscytach, głosowaniach.	Utrzymująca się zainteresowanie obecnością sztuki w przestrzeni publicznej daje potencjał do wspierania lub budowy tożsamości i indywidualnego charakteru przestrzeni publicznych.	
Przeprowadzone inwestycje związane z modernizacją przestrzeni publicznych są w zdecydowanej większości bardzo dobrze oceniane przez mieszkańców i pozytywnie wpływają na wizerunek stolicy.	Brakuje publicznie dostępnego i regularnie aktualizowanego źródła wiedzy na temat statusu toczących się inwestycyjnych utrudniając dostęp mieszkańcom i opinii publicznej do rzetelnej wiedzy o prowadzonych przez m.st. Warszawa działaniach.	Problematyka zmian klimatu jest ważna dla mieszkańców Warszawy, którzy w większości oczekują działań mających na celu łagodzenie lub zapobieganie skutkom zmiany klimatu i będących ich następstwem ekstremalnych zjawisk pogodowych na obszarze stolicy.	
Najlepsze projekty zdobywają liczne nagrody w konkursach branżowych.	Utrudnienia w uczestnictwie w procesach partycypacyjnych dla osób o niskich kompetencjach cyfrowych, w szczególności seniorów.	Mieszkańcy są również w większości przekonani o możliwości włączenia się w takie działania.	
W badaniach satysfakcji mieszkańców z jakości życia w poszczególnych dzielnicach widać stopniową poprawę zadowolenia ze stanu wyposażenia przestrzeni publicznych.			

Mocne strony	Słabe strony	Szanse	Zagrożenia
<p>Uruchomienie programu warszawskiego wolontariatu.</p>			
<p>Kapitał ekonomiczno-gospodarczy</p>			
<p>Rosnąca liczba projektów nowych osiedli mieszkaniowych lepiej zintegrowanych z tkanką miejską np. poprzez brak ogrodzeń wydzielających teren osiedla z otoczenia.</p> <p>Rosnąca liczba projektów typu mixed-use (łączyjących funkcje mieszkaniowe, handlowe i biznesowe) w portfolio inwestycji deweloperskich, pozytywnie wpływająca na wielofunkcyjność przestrzeni.</p> <p>Realizacja ogólnodostępnych przestrzeni o charakterze publicznym, towarzyszących komercyjnym inwestycjom (mieszkaniowym, biurowym, handlowym).</p>	<p>Realizacja projektów nierespektujących ładu przestrzennego.</p> <p>Mimo podjętych działań naprawczych, wciąż niewystarczające jest pokrycie planami miejscowymi kluczowych przestrzeni w centrum Warszawy i w dzielnicach, a proces planistyczny jest zbyt długi w odniesieniu do potrzeb. Stan ten wykorzystywany jest przez część inwestorów niezainteresowanych przestrzennymi, środowiskowymi i społecznymi konsekwencjami realizacji ich inwestycji dla najbliższego otoczenia.</p>	<p>Dostrzeżenie przez sektor prywatny potencjału w dostarczaniu swoim klientom wysokiej jakości przestrzeni zewnętrznych, towarzyszących nowoprojektowanym osiedlom mieszkaniowym, centrom handlowym czy zespołom obiektów biurowych lub wielofunkcyjnych.</p> <p>Rosnąca popularność projektów realizowanych w trybie partnerstwa publiczno-prywatnego.</p> <p>Popularyzacja zdalnego modelu pracy pozytywnie wpływa na zmianę stylu życia części mieszkańców w kierunku lokalności.</p> <p>Utrzymujące się zainteresowanie Warszawą przez inwestorów.</p>	<p>Gentryfikacja terenów poddawanych rewaloryzacji przy dużym zaangażowaniu kapitału prywatnego.</p> <p>Spodziewany kryzys gospodarczy niesie ryzyko uszczuplenia budżetu miasta i ograniczenia liczby publicznych i prywatnych inwestycji.</p> <p>Spadek zainteresowania turystycznego Warszawą w wyniku pandemii skutkujący kryzysem w sektorach usług, gastronomii i turystyki, który do tej pory napędzał życie znacznej części ulic, w szczególności w centrum Warszawy.</p> <p>Presja sektora prywatnego na chaotyczną zabudowę terenów o charakterze podmiejskim, znajdujących się w granicach administracyjnych Warszawy.</p> <p>Niechęć części sektora prywatnego do</p>

Mocne strony	Słabe strony	Szanse	Zagrożenia
			respektowania potrzeby ochrony krajobrazu miasta przed chaotyczną reklamą zewnętrzną.

Najważniejsze wnioski dotyczące uwarunkowań dla poprawy jakości przestrzeni publicznych w Warszawie

W minionym dziesięcioleciu przeprowadzono wiele inwestycji, które w znaczący sposób poprawiły stan wybranych reprezentacyjnych przestrzeni publicznych w Warszawie¹⁹ a efekty tych prac są dobrze oceniane przez mieszkańców. Sukcesywnie, na całym obszarze miasta poprawiane jest również bezpieczeństwo ulic, przejść dla pieszych, likwidowane są bariery architektoniczne, poprawiane jest oświetlenie. Nastąpiła również znacząca, pozytywna zmiana w zakresie standardów zarządzania zielenią w mieście. Prowadzony jest monitoring drzewostanu miejskiego z wykorzystaniem narzędzi cyfrowych, rozpoczęto stopniowe zwiększanie powierzchni biologicznie czynnej, zmieniono zasady pielęgnacji miejskich trawników tak by zwiększyć ich odporność w okresach suszy. Zmiany te zostały zainicjowane na terenach zarządzanych przez Zarząd Zieleni m.st. Warszawy i stopniowo wdrażane są na obszarach miasta zarządzanych przez inne jednostki. Przeprowadzone badania pokazały, że stan większości przestrzeni publicznych w Warszawie jest w większości dobry lub dostateczny²⁰. Nie odpowiada to jednak aspiracjom mieszkańców, którzy oczekują większej aktywności miasta w tym obszarze, a także skali potrzeb – w szczególności związanej z adaptacją miasta do zmian klimatycznych. Wciąż konieczne są zmiany w obszarze ścisłego centrum Warszawy. Ich realizacja rozpoczęła się już w postaci trwającego Programu Nowe Centrum Warszawy. Jego sprawne wykonanie będzie miało największe znaczenie wizerunkowe dla miasta.

Dużym wyzwaniem jest wciąż nierównomierny dostęp mieszkańców do przestrzeni publicznych w tym do terenów zieleni o funkcjach rekreacyjnych. W mieście zidentyfikowano dziewięć rozległych obszarów problemowych, w obrębie których piesze poruszanie się po ulicy jest utrudnione. Znajdują się one w dzielnicach obrzeżnych, przede wszystkim na obszarach, na których dominuje podmiejski typ zabudowy. Zidentyfikowano również dziesięć obszarów problemowych w zakresie tzw. zielonego

¹⁹ Najbardziej znaczącymi inwestycjami w centralnym obszarze miasta były modernizacje m.in. Krakowskiego Przedmieścia, Nowego Świata, Bulwarów Wiślanych, Placu Grzybowskiego, Alej Ujazdowskich, ulic: Świętokrzyskiej, Emilii Plater, Poznańskiej, Chłodnej, placu Powstańców Warszawy.

²⁰ Badania Indeksu Jakości Przestrzeni Publicznych przeprowadzane w latach 2017 i 2018 przez BAIPP.

sąsiedztwa. Fragmenty takich obszarów znajdują się w każdej z dzielnic z wyjątkiem Bielan, Żoliborza, Wesołej i Rembertowa.

Dlatego potencjał do wniesienia największej zmiany w poprawie jakości codziennego życia mieszkańców Warszawy będą miały inwestycje w dzielnicach. Powinny się one koncentrować przede wszystkim na powiązaniu poprawy jakości przestrzeni publicznej z realizacją centrów lokalnych i centrów dzielnicowych i poprawie dostępności mieszkańców do terenów zieleni i rekreacji.

Kluczowym elementem wielu przestrzeni publicznych w stolicy (w centrum miasta i poza nim) są wartościowe i objęte ochroną konserwatorską układy urbanistyczne oraz krajobrazowe, które kształtują tożsamość Warszawy. Dlatego ważnym aspektem przemian dotyczących przestrzeni publicznych jest ochrona tych historycznych wartości urbanistycznych i architektonicznych oraz dbałość o stan zachowania zabytkowej zabudowy - zarówno obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków jak i ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków.

W związku z rosnącą świadomością na temat zmian klimatycznych mieszkańcy w większości popierają kierunek zmian przestrzeni publicznej w Warszawie w stronę miejsc bardziej zielonych i bardziej przyjaznych pieszym. Tempo zmian infrastrukturalnych mających na celu zwiększenie bezpieczeństwa i wygody pieszych oraz rowerzystów jest oceniane przez opinię publiczną jako zbyt wolne w stosunku do potrzeb. Jednocześnie, niezgoda dotycząca wizji miasta pomiędzy użytkownikami samochodów i osobami preferującymi inny sposób poruszania się po mieście jest jedną z najważniejszych osi sporu wokół zmian w przestrzeni publicznej Warszawy. Ma to pośredni, spowalniający wpływ na proces transformacji przestrzeni publicznych prowadzony przez władze stolicy.

Stan przestrzeni publicznej w Warszawie jest stałym tematem znajdującym się w obszarze zainteresowania opinii publicznej i bywa wykorzystywany w bieżących sporach politycznych, co prowadzi do zniekształcania obrazu faktycznych zmian w mieście. Dlatego ważne jest rzetelne (na podstawie danych ilościowych lub wskaźników) i regularne informowanie mieszkańców o przebiegu prac związanych z poprawą jakości przestrzeni publicznych.

W jednostkach i komórkach Urzędu m.st. Warszawy, odpowiedzialnych za kształtowanie polityki przestrzennej miasta, została zgromadzona, opracowana wiedza na temat potrzeb i zagrożeń związanych z tematyką przestrzeni publicznych. W pracach planistycznych i operacyjnych podkreślana jest konieczność działania synergicznego i powiązywania różnych inwestycji, w celu tworzenia spójnej sieci przestrzeni publicznych. Jest to zmiana w odniesieniu do lat poprzednich, gdzie inwestycje miały raczej charakter punktowy. Na tym tle szczególnego znaczenia dla zrównoważonego rozwoju centralnego obszaru miasta ma konieczność lepszego powiązania lewej i prawej strony Warszawy. Przeprowadzone projekty pilotażowe (np. Warszawska Ławka) poprawiają stan przestrzeni publicznych i cieszą się aprobatą mieszkańców. Pokazuje to, że miasto przetestowało już część z narzędzi pozytywnej zmiany. Należy je udoskonalać a także zaproponować nowe, tak, by możliwe było wprowadzenie ich szybko i we wszystkich dzielnicach Warszawy, w systemowy, efektywny i skalowalny sposób.

Na niewystarczający postęp w poprawie jakości przestrzeni publicznych wpływa zbyt długi czas realizacji inwestycji, wynikający z przedłużających się procedur związanych z uzyskiwaniem uzgodnień (również pomiędzy poszczególnymi jednostkami m.st. Warszawy) i wyłanianiem wykonawców, oraz opóźnienia lub rezygnacja z przeprowadzania zaplanowanych inwestycji z powodu braku środków finansowych. Kwestie ekonomiczne zyskują na znaczeniu jako ryzyko dla prowadzenia odnowy przestrzeni publicznych w związku z narastającymi trudnościami budżetowymi i sytuacja gospodarczą Polski, na którą wpływ ma m.in. rosnąca inflacja i rosnące ceny energii. Uwarunkowania te mogą sprawić, że tylko część z planowanych inwestycji będzie zrealizowana. Dlatego szczególne znaczenie ma bardzo uważne nadzorowanie wszystkich inwestycji również tych, w których przestrzenie publiczne nie są tematem wiodącym. Taką grupą są w szczególności inwestycje infrastrukturalne (jak np. budowa linii metra, budowa przystanków kolejowych lub węzłów przesiadkowych).

Miasto widzi potrzebę dalszego angażowania społeczności Warszawy: mieszkańców i sektora prywatnego w proces odnowy przestrzeni publicznych. Mamy dostępne liczne narzędzia takie jak np. budżet obywatelski, wolontariat miejski, inicjatywa lokalna jak również zielony fundusz, które mogą takim działaniom służyć. Konieczne jest takie korzystanie z tych narzędzi, aby w coraz większym stopniu angażować w działanie na rzecz poprawy stanu przestrzeni publicznych ich użytkowników.

Część sektora prywatnego realizującego inwestycje (mieszkaniowe, handlowe, biurowe, mixed-use) w Warszawie w dostrzega już wartość przestrzeni publicznych. Warto wykorzystywać istniejące instrumenty prawne (np. partnerstwo publiczno-prywatne, lex deweloper) aby doprowadzać do realizowania wysokiej jakości przestrzeni o charakterze publicznym również na terenach prywatnych oraz zwiększać zaangażowanie sektora prywatnego w odnowę przestrzeni miejskich i ogólnodostępnych, które znajdują się w sąsiedztwie nowych bądź planowanych inwestycji.

Rekomendacje do Programu

W wyborze inwestycji do realizacji w ramach Programu należy koncentrować się na projektach:

- związanych z tworzeniem Nowego Centrum Warszawy;
- służących tworzeniu i podnoszeniu jakości lokalnych i ponadlokalnych przestrzeni publicznych, w szczególności w planowanych lokalizacjach centrów dzielnicowych i centrów lokalnych;
- dotyczących przestrzeni publicznych znajdujących się na tzw. obszarach problemowych (w zakresie ilości zieleni, oraz utrudnionego poruszania się pieszo);
- służących poprawie stanu przestrzeni publicznych w wybranych zakresach, w tym: dostępności, retencji wody, ilości i jakości zieleni, regulacji parkowania, dostępności miejsc do siedzenia, stanu nawierzchni;
- służących powiązaniu lewo- i prawo-brzeżnej Warszawy.

Wciąż potrzebne są też działania administracyjne i wizerunkowe służące walce z nielegalną i chaotyczną reklamą zewnętrzną.

Należy kontynuować prace prowadzące do bardziej efektywnego zarządzania procesem odnowy przestrzeni publicznych. Wiąże się to przede wszystkim z usprawnieniem, z wiodącą rolą BAIPP sposobu organizacji procesów inwestycyjnych dotyczących poprawy jakości przestrzeni publicznych, realizowanych przez różne jednostki m.st. Warszawy oraz dzielnice m.st. Warszawy, np. poprzez:

- opracowanie katalogu standardów jakości przestrzeni publicznych w Warszawie, które będą ujednoliconymi wytycznymi dla jednostek odpowiedzialnych za realizację zadań w tym zakresie. Opracowanie powinno w szczególności wdrożyć zalecenia dla przestrzeni publicznych opisane w Miejskim Planie Adaptacji i być spójne z kierunkami rozwoju przestrzeni publicznych Warszawy określonymi w nowym SUIKZP. Standardy powinny być powiązane z dotychczasowymi opracowaniami, które zawierają wytyczne wpływające na jakość przestrzeni publicznych. Wymagania dotyczące przestrzeni publicznych powinny być sformułowane w przejrzysty sposób a formuła dokumentu powinna ułatwiać wdrożenie Standardów na każdym z etapów procesu inwestycyjnego, przez różne jednostki organizacyjne m.st. Warszawy;
- stworzenie procedury uzgadniania kształtu inwestycji z BAIPP, zarówno na poziomie założeń i wytycznych dla inwestycji, jak i późniejszych etapów procesu projektowego. Uzgodnienia powinny dotyczyć również inwestycji, w których przestrzenie publiczne nie są tematem wiodącym i powstają „przy okazji” realizacji projektów o innym charakterze;
- stworzenie jednolitej, ogólnomiejskiej bazy inwestycji (planowanych i realizowanych), w której znajdują się dane o działaniach związanych z poprawą jakości przestrzeni publicznych. Wykorzystanie bazy do monitorowania postępu prac i zgodności realizowanych prac z przyjętymi standardami jakości dla przestrzeni publicznych. Udostępnienie (w ustalonym zakresie) informacji zawartych w bazie dla opinii publicznej;
- doskonalenie zapisów planów miejscowych w odniesieniu do przestrzeni publicznych, jak i dostępnych publicznie terenów będących własnością prywatną (np. tereny planowanych osiedli mieszkaniowych);
- prowadzenie szkoleń dla pracowników różnych jednostek m.st. Warszawy, odpowiedzialnych za projekty wpływające na stan przestrzeni publicznych. Szkolenia miałyby na celu zapoznanie się z wypracowanymi rozwiązaniami systemowymi oraz uwrażliwienie na potrzebę dążenia do tworzenia wysokiej jakości przestrzeni publicznych w tych jednostkach, w których tematyka przestrzeni publicznych nie jest wiodąca, a realizują one inwestycje dotyczące takich przestrzeni.

Tworząc lub aktualizując dokumenty programujące rozwój i poprawę jakości przestrzeni publicznych należy mieć na uwadze:

- ochronę dziedzictwa historycznego Warszawy i jej krajobrazu kulturowego;
- konieczność adaptacji do zmian klimatycznych;
- poprawę warunków dla ruchu pieszego i synergii z działaniami służącymi budowaniu zrównoważonej mobilności;
- wielofunkcyjność przestrzeni i elastyczność jej użytkowania;

- poprawę dostępności z uwzględnieniem zasad uniwersalnego projektowania;
- poprawę komfortu korzystania z przestrzeni;
- tworzenie warunków do budowania kapitału społecznego poprzez tworzenie miejsc spotkań, synergii z działaniami z obszaru kultury, sportu i rekreacji, działania z obszaru sztuki publicznej.

Elementem opisanych powyżej działań powinno być aktywne włączenie się BAiPP w prace związane z transformacją cyfrową m.st. Warszawy w celu:

- wdrożenia skuteczniejszych sposobów koordynacji szerokiego zakresu działań związanych z tworzeniem i rewitalizacją przestrzeni publicznych w Warszawie;
- wzmocnienia komunikacji z mieszkańcami Warszawy i mediami (w tym specjalistycznymi) na temat statusu realizowanych inwestycji dotyczących przestrzeni publicznych;
- opracowania narzędzi cyfrowych upraszczających przygotowanie i nadzorowanie procesów inwestycyjnych (np. poprzez standaryzację opisów przedmiotów zamówienia dla inwestycji o zbliżonym zakresie, uproszczenie i automatyzację procesów opiniowania).

Duże znaczenie dla wsparcia działań dotyczących poprawy jakości przestrzeni publicznych będzie miało zwiększenie zaangażowania mieszkańców i przedsiębiorców poprzez:

- przygotowanie projektów mających na celu skuteczniejsze wykorzystanie dostępnych i opracowanie nowych instrumentów włączających mieszkańców i sektor prywatny w poprawę jakości przestrzeni publicznych, np. poprzez tworzenie lokalnych partnerstw (np. dla placu, ulicy, otoczenia parku), promocję miejskiego wolontariatu. W szczególności rekomendowane jest zaangażowanie mieszkańców i przedsiębiorców w pielęgnację i tworzenie zieleni przyulicznej i zwiększania ilości miejsc do siedzenia;
- kontynuację prowadzenia działań miękkich, skierowanych do mieszkańców i przedsiębiorców w Warszawie, zwiększających świadomość użytkowników na temat znaczenia przestrzeni publicznych dla jakości życia w mieście.

Należy zadbać o koordynację realizacji celów Programu z innymi programami Strategii #Warszawa2030. Warto szukać synergii pomiędzy projektami Programu poprawy jakości ważnych przestrzeni publicznych a innymi projektami (zwłaszcza inwestycyjnymi), które będą realizowane w ramach Programów: mieszkaniowego, sportowo blisko domu, kultura blisko domu, usługi blisko domu, ochrony środowiska, zrównoważonej mobilności, wspólnota.

Realizowane projekty mogą mieć różne źródło finansowania uwzględniając w tym m.in. finansowanie z nowej perspektywy finansowej UE na lata 2021-2027 lub formułę PPP. Rekomendujemy, by projekty te dotyczyły adaptacji przestrzeni publicznych do zmiany klimatu – w szczególności w zakresie zwiększania powierzchni biologicznie czynnej i ogólnego udziału zieleni w zagospodarowaniu przestrzeni oraz retencjonowania i opóźniania spływu wody deszczowej.

Mając na uwadze doświadczenia z pandemii COVID-19, miasto powinno być gotowe na szybką reakcję w obliczu nieoczekiwanych zdarzeń, które mogą mieć wpływ na sposób korzystania z przestrzeni

publicznych. Wartościowe może być opracowanie w tym celu zestawu możliwych działań tymczasowych wraz z opisem procedur niezbędnych do ich przeprowadzenia.

4. Cele i działania Programu

Cel główny - Korzystamy z atrakcyjnej przestrzeni publicznej

Głównym celem Programu jest realizacja celu operacyjnego 3.1 Strategii #Warszawa2030: **Korzystamy z atrakcyjnej przestrzeni publicznej**. Zgodnie z zapisami celu strategii „Przestrzenie publiczne zostaną połączone w spójną i hierarchiczną sieć obejmującą centrum miasta, centra dzielnicowe i subdzielnicowe oraz inne ważne elementy, którymi są nabrzeża Wisły, historyczne założenia urbanistyczne, główne ciągi komunikacyjne. Będzie to wiązało się z przekształceniami istniejących, jak i tworzeniem nowych przestrzeni. Zapewnienie użyteczności przestrzeni dla osób w niej przebywających będzie wymagało przygotowania bogatej oferty usług, wysokiej jakości małej architektury, zielonej infrastruktury oraz czytelnego systemu informacji. Ponadto należy zagwarantować im bezpieczeństwo oraz wyeliminować bariery architektoniczne i przestrzenne, utrudniające swobodne przemieszczanie się. Podnieść znaczenie i atrakcyjność przestrzeni można także, nadając im wysokie walory estetyczne, wykorzystując jako miejsce działań kulturalnych oraz ekspozycji zasobów dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz walorów krajobrazowych.”²¹

Strategia wskazuje, że realizacja tego celu wymaga działań systemowych, wśród których wymienia konieczność:

- uwzględnienia w planowaniu przestrzennym wymogów jakości przestrzeni publicznych,
- stosowania zasad uniwersalnego projektowania,
- zwiększenia skuteczności ochrony dziedzictwa kulturowego w jego wymiarze materialnym i niematerialnym,
- podporządkowania gospodarowania nieruchomościami komunalnymi polityce przestrzennej miasta,
- koordynowania działań o różnym charakterze na kluczowych obszarach tworzących przestrzeń publiczną, np. w tzw. Dzielnicy Wisła lub centrum miasta.

Odpowiadając na te wymagania w Programie zaproponowaliśmy cztery cele szczegółowe i przypisane im działania. Ich zadaniem jest doprecyzowanie sposobu realizacji głównego celu. Cele są wzajemnie powiązane. Cele szczegółowe 1 i 2 mają przede wszystkim charakter inwestycyjny i dotyczą działań związanych z modernizacją lub tworzeniem nowych przestrzeni publicznych w obszarze centrum miasta i poza nim. Cele szczegółowe 3 i 4 mają przede wszystkim charakter miękkiej i dotyczą działań budujących przyjazne otoczenie dla skutecznej i jakościowej modernizacji przestrzeni publicznych,

---

²¹ Strategia #Warszawa2030 s. 36

w skali, która wpłynie na jakość życia mieszkańców całego miasta, w każdej z dzielnic. Schemat powiązań pomiędzy celami wraz z przypisanymi do celów działaniami przedstawiony jest na Rysunek 1.

Rysunek 1 Schemat powiązań pomiędzy celami szczegółowymi programu i przypisane im działania.

W Programie wskazaliśmy typy projektów przewidzianych do realizacji i kryteria ich wyboru. Do wybranych działań przypisane są też procesy wspomagające realizację celu. Wskazane są też powiązania z innymi programami wykonawczymi strategii.

W strategii zaproponowano dwa wskaźniki do zmierzenia sukcesu realizacji celu głównego z podziałem na obszar centrum miasta i dzielnice.

Wskaźniki realizacji celu głównego:

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa (2021 r.)	Wartość docelowa (2025 r.)
Odsetek mieszkańców zadowolonych z jakości przestrzeni publicznych w centrum miasta	%	47	65
Odsetek mieszkańców zadowolonych z jakości przestrzeni publicznych w dzielnicach	%	50	65

Atrakcyjność i funkcjonalność przestrzeni publicznych osiągnięta zostanie dzięki kompleksowemu podejściu projektowemu, które uwzględni takie aspekty jak:

1 - WIELOFUNKCYJNOŚĆ DOSTOSOWANA DO POTRZEB UŻYTKOWNIKÓW

Modernizowane i tworzone przestrzenie publiczne będą wielofunkcyjne i zachęcające do spędzania w nich czasu zarówno przez mieszkańców i pracowników okolicznych budynków, jak i odwiedzających w każdym wieku. Rozwiązania przestrzenne będą wspierać rozwój handlu, gastronomii i innych usług w sposób adekwatny do rangi przestrzeni, która może mieć charakter ogólnomiejski lub lokalny. Wprowadzone rozwiązania powinny ułatwiać codzienne funkcjonowanie obszaru w sferze dostaw i obsługi terenu. Uzupełnienie programu funkcjonalnego będzie miało na celu tworzenie przestrzeni zachęcających do interakcji społecznych i wspierających budowanie lokalnych społeczności.

2 - ZACHOWANIE TOŻSAMOŚCI I WYRAZISTOŚCI

Przekształcenia przestrzeni podkreślą tożsamość miejsca – adekwatnie do charakteru przestrzeni: wielkomiejskiego lub lokalnego, z uwzględnieniem warunków i ograniczeń wynikających z ochrony konserwatorskiej danego obszaru. Przestrzenie będą kształtowane za pomocą nowoczesnych środków wyrazu, dostosowanych i optymalnie dobranych do walorów zabytkowych danej przestrzeni, z poszanowaniem wartości historycznych. Prace projektowe poprzedzone będą analizami: historycznymi, konserwatorskimi, krajobrazowymi lub kulturowymi tak by zapewnić rozpoznanie najważniejszych wartości charakteryzujących obszary poddawane modernizacji i zapewnić ich zachowanie lub podkreślenie.

3 - ADAPTACJA DO ZMIAN KLIMATYCZNYCH I ZWIĘKSZENIE ILOŚCI ZIELENI

Przekształcenia przestrzeni będą zmniejszać negatywne skutki oddziaływania zabudowy i zagospodarowania terenu na środowisko i klimat części miasta poddawanych modernizacji oraz wspierać zrównoważone zachowania użytkowników, między innymi dzięki wykorzystaniu błękitno-zielonej infrastruktury i zwiększeniu ilości zieleni. Nasadzenia drzew i zieleni niskiej, z uwzględnieniem specyfiki obszarów objętych ochroną konserwatorską, będą służyć poprawie komfortu korzystania

z przestrzeni: zwiększeniu ilości cienia, ograniczeniu rozprzestrzeniania hałasu ulicznego, lokalnej poprawie jakości powietrza. Wprowadzane będą rozwiązania służące opóźnieniu spływu powierzchniowego wód deszczowych i ich małej retencji. Powiększana będzie powierzchnia biologicznie czynna np. poprzez zwiększanie przestrzeni zielonej wokół drzew, co przyczyni się do poprawy ich kondycji.

4 - UŁATWIENIA DLA RUCHU PIESZEGO I ROWEROWEGO

Przestrzeń będzie dostępna, przyjazna i bezpieczna dla osób pieszych oraz rowerzystów i spójnie połączy obszar poddany modernizacji z sąsiednimi przestrzeniami publicznymi i transportem zbiorowym.

5 - ELASTYCZNOŚĆ I „ODPORNÓŚĆ”

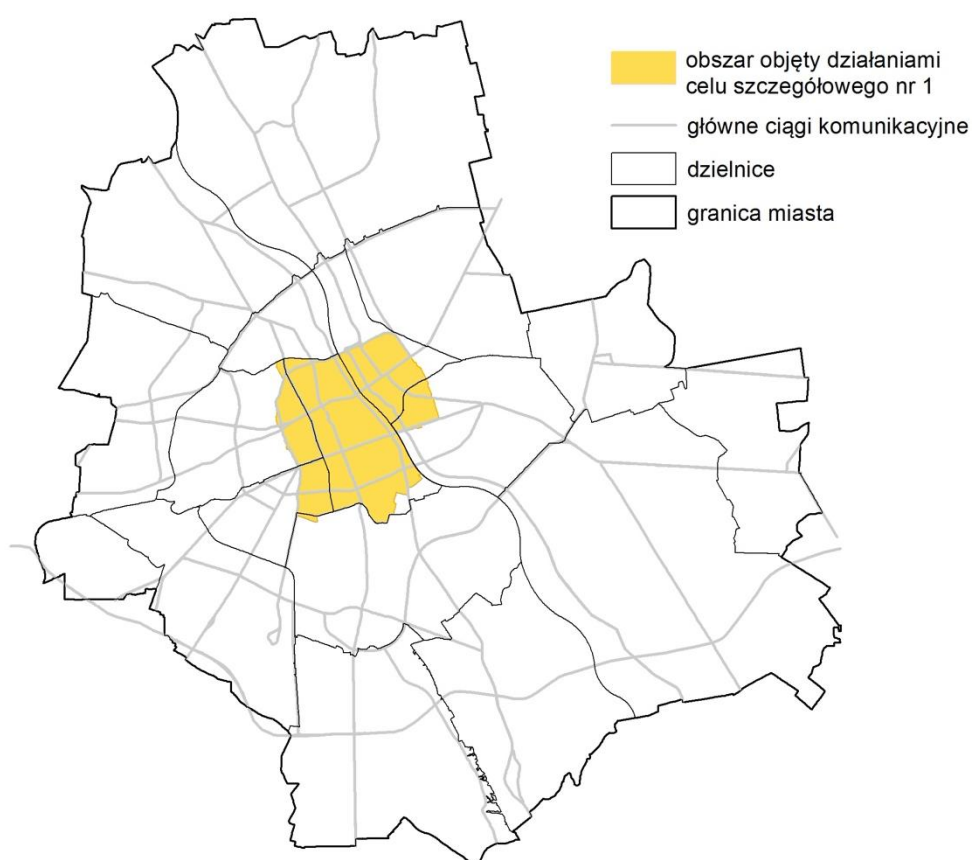
Przestrzeń pozwoli elastycznie dostosowywać się do nowych i zmiennych warunków. Możliwe będzie wprowadzanie czasowych zmian sposobu jej funkcjonowania. Będzie odporna na różne, również trudne do przewidzenia zakłócenia w funkcjonowaniu miasta.

6 - EKONOMIKA ROZWIĄZAŃ

Działania projektowe będą realne i ekonomicznie uzasadnione, uwzględniające oszczędzanie zasobów, ograniczenie śladu węglowego, ponowne wykorzystanie wybranych materiałów, ograniczenie zbędnych ingerencji w infrastrukturę podziemną oraz ograniczenie kosztów utrzymania terenów.

Cel szczegółowy 1. Korzystamy z atrakcyjnych przestrzeni publicznych w centrum miasta

Centrum Warszawy dynamicznie się zmienia, jednak odnowa przestrzeni publicznych w tym obszarze wciąż ma charakter bardziej punktowy niż kompleksowy. Cel szczegółowy 1 będzie realizowany poprzez modernizację i ożywienie przestrzeni publicznych między innymi ulic, skwerów, parków i placów w centrum miasta. Chcemy by przestrzenie publiczne w centrum miasta zostały połączone w spójną, czytelną i atrakcyjną sieć. Działania dotyczyć będą przestrzeni o różnej randze, zgodnej z hierarchią w wynikającą z założeń do nowego Studium²². Obszar objęty działaniami realizowanymi w ramach Celu 1 zaprezentowany jest na mapce nr 1. Wykracza on poza administracyjny rejon dzielnicy Śródmieście ze względu na dynamiczne zmiany zachodzące w częściach dzielnic przylegających do ścisłego centrum, które zyskują wielkomięjski charakter.²³

Rysunek 2 Obszar objęty działaniami Celu Szczegółowego 1 – Korzystamy z atrakcyjnych przestrzeni publicznych w centrum miasta. Opracowanie własne.

²² Na etapie analiz do nowego Studium dotyczących określenia uwarunkowań dla przestrzeni publicznych zostały one sklasyfikowane w cztery kategorie: przestrzenie stołeczne, ogólnomięjskie, dzielnicowe oraz lokalne.

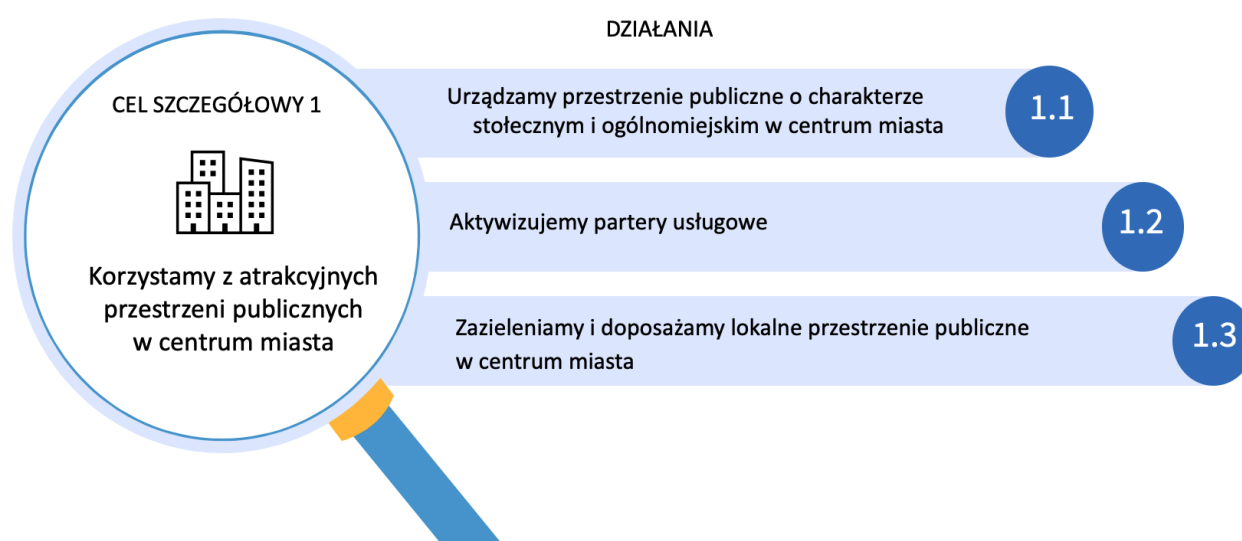
²³ Docelowa granica centrum Warszawy zostanie określona w nowym Studium.

Na zmianach w centrum skorzystają wszyscy mieszkańcy, bez względu na wiek i zasobność portfela. Atrakcyjne przestrzenie publiczną wzmocnią dotychczasowe atuty tej części miasta – oferta kulturalna i rozrywkowa, handel i usługi będą mogły lepiej się rozwijać. Ścisłe Śródmieście przestanie być tak zabetonowane, szare i duszne, przybędzie zieleni, poprawi się jakość powietrza. Uatrakcyjnienie tego obszaru poprawi wizerunek stolicy co wpłynie będzie na zwiększenie atrakcyjności gospodarczej miasta. Zmodernizowane przestrzenie polepszą jakość życia mieszkańców.

Aby zapewnić regularną obecność użytkowników, modernizacji przestrzeni publicznych będzie towarzyszyć tworzenie atrakcyjnej i różnorodnej oferty programowej usług w parterach budynków. Działania będą dotyczyć lokali znajdujących się we władaniu m.st. Warszawa, uwzględniając również publiczne instytucje kultury, oświatowe lub pomocowe. Stworzona w ten sposób oferta będzie uzupełniać program funkcjonalny tworzony przez dysponentów lokali komercyjnych. Profilowany najem wspierać będzie tworzenie optymalnego mix-u funkcjonalnego usług w poszczególnych obszarach, który pozwoli zrównoważyć ofertę dla różnych odbiorców: odwiedzających i mieszkańców oraz budować rozpoznawalność tych obszarów wśród klientów.

Działaniami w Celu szczegółowym 1 objęte będą również przestrzenie o bardziej kameralnym, lokalnym charakterze, które używane są na co dzień przez okolicznych mieszkańców centralnej części miasta. Uwzględnienie ich potrzeb jest kluczowe dla zachowania odporności tego obszaru na potencjalne kryzysy oraz może wspierać ograniczenie obserwowanego, niekorzystnego zjawiska wyludniania się centralnych obszarów stolicy. Dostosowanie lokalnych przestrzeni publicznych dla potrzeb różnych grup: m.in. rodzin z dziećmi i seniorów sprzyjać będzie zatrzymaniu ich w obszarze centrum i pomoże wspierać zintegrowaną i silną lokalną społeczność, zainteresowaną losem swojego najbliższego otoczenia. Przyczyni się to do poprawy bezpieczeństwa obszaru.

Schemat działań przypisanych do tego celu zaprezentowano poniżej.

Rysunek 3 Działania dla Celu szczegółowego 1, opracowanie własne

Wskaźnik realizacji Celu szczegółowego 1

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa (2019 r.)	Wartość docelowa (2025 r.)
Indeks atrakcyjności przestrzeni publicznych w centrum miasta.	%	78	85

Indeks będzie wyliczany jako średnia arytmetyczna poniższych wskaźników. Źródłem danych jest cyklicznie przeprowadzane badanie jakości życia w dzielnicach Warszawy. Dla obszaru centralnego wybrano wskaźniki zbadane dla dzielnic Śródmieście i Praga Północ.

- Odsetek mieszkańców dzielnicy Śródmieście i Praga-Północ deklarujących zadowolenie z dostępu do terenów zieleni.
- Odsetek mieszkańców dzielnicy Śródmieście i Praga-Północ deklarujących zadowolenie z dostępu do placu zabaw dla dzieci.
- Odsetek mieszkańców dzielnicy Śródmieście i Praga-Północ deklarujących zadowolenie z liczby dostępnych ławek.
- Odsetek mieszkańców dzielnicy Śródmieście i Praga-Północ deklarujących zadowolenie ze stanu chodników.
- Odsetek mieszkańców dzielnicy Śródmieście i Praga-Północ deklarujących zadowolenie ze stanu przystanków komunikacji.
- Odsetek mieszkańców dzielnicy Śródmieście i Praga-Północ deklarujących zadowolenie ze stanu zieleni.
- Odsetek mieszkańców dzielnicy Śródmieście i Praga-Północ deklarujących zadowolenie ze stopnia porządku i czystości.

Działanie 1.1. Urządzamy przestrzenie publiczne o charakterze stołecznym i ogólnomiejskim w centrum miasta.

Działanie ma służyć stworzeniu spójnej i atrakcyjnej sieci przestrzeni publicznych w centralnym obszarze miasta.

Na potrzeby programu i ze względu na perspektywę czasową jego realizacji do 2025 roku znaczna część działań modernizacyjnych zostanie przeprowadzona w ramach kontynuacji trwającego już projektu Nowe Centrum Warszawy (NCW). Jest to bardzo duże przedsięwzięcie, w którego skład wchodzi wiele inwestycji obejmujących najważniejsze przestrzenie publiczne w ścisłym centrum: okolice Pałacu Kultury i Nauki, ulicę Marszałkowską od placu Konstytucji po plac Bankowy, fragment Śródmieścia z ulicami Chmielną, Zgoda, Złotą wraz z sąsiedztwem, Plac Powstańców Warszawy, Aleje Jerozolimskie, ulicę Kruczą, okolice Hali Gwardii, most pieszo-rowerowy nad Wisłą. W trakcie trwania Programu

planowane jest zakończenie realizacji znacznej części z inwestycji, które są już na etapie prac projektowych oraz prace przygotowawcze dla inwestycji zaplanowanych do realizacji po 2025 roku.

Oprócz inwestycji będących częścią projektu Nowe Centrum Warszawy w obszarze realizacji Celu 1 prowadzone będą inne działania dotyczące poprawy spójności sieci przestrzeni publicznych związane na przykład z poprawą bezpieczeństwa pieszych, porządkowaniem miejsc parkingowych, zwiększaniem powierzchni biologicznie czynnej, poprawą dostępności, wymianą oświetlenia na energooszczędne oprawy LED – zaprojektowane specjalnie dla Warszawy.²⁴

Szczególną uwagę chcemy poświęcić rozwiązaniom przestrzennym, które będą wspierać rozwój handlu, gastronomii i innych usług o charakterze ponadlokalnym i lokalnym (obsługującym najbliższe sąsiedztwo) w harmonii z potrzebami stałych mieszkańców otoczenia. Uporządkowane zostaną sposoby realizacji ogródków gastronomicznych, projektowane przestrzenie będą wielofunkcyjne by umożliwić organizację sezonowych wydarzeń. Wprowadzone rozwiązania powinny ułatwiać codzienne funkcjonowanie obszaru w sferze dostaw i obsługi terenu.

Proponujemy następujące typy projektów:

Modernizacja przestrzeni publicznych: ulic, placów, skwerów i parków.

Projekty będą inwestycjami prowadzonymi przez różne jednostki miejskie w zależności od zarządcy terenu. Zestawienie projektów znajduje się w Załączniku nr 1 – Katalog Projektów.

Wskaźniki realizacji działania 1.1 dla projektów typu: Modernizacja przestrzeni publicznych: ulic, placów, skwerów i parków.

Głównym wskaźnikiem opisującym realizację tego typu projektów będzie łączna liczba zmodernizowanych w trakcie trwania Programu przestrzeni w centralnym obszarze miasta.

---

²⁴ W 2022 roku Warszawa wymieni 38 414 sodowych opraw oświetleniowych na latarniach przy drogach krajowych, wojewódzkich i powiatowych. Źródło: komunikat prasowy <https://zdm.waw.pl/aktualnosci/pierwsze-oprawy-sava-juz-swieca-w-warszawie-pozostale-38-411-w-drodze/> [dostęp: 02.02.2022].

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa (2022 r.)	Wartość docelowa (2025 r.) ²⁵
Wskaźnik główny:			
Liczba zmodernizowanych przestrzeni publicznych w obszarze centrum miasta	sztuka	0	20
Wskaźniki szczegółowe:			
Liczba zmodernizowanych ulic w obszarze centrum miasta	sztuka	0	8
Liczba zmodernizowanych placów w obszarze centrum miasta	sztuka	0	9
Liczba zmodernizowanych parków w obszarze centrum miasta	sztuka	0	1
Liczba zmodernizowanych skwerów w obszarze centrum miasta	sztuka	0	2

Dla projektów zakwalifikowanych do realizacji w tym działaniu opracowano zestaw wymagań jakościowych. Jest to jednocześnie zestaw kryteriów, którymi należy kierować się przy wyborze dodatkowych projektów włączanych do Programu w kolejnych latach. Projekty te powinny:

1. Poprawiać dostępność, wygodę i bezpieczeństwo pieszych poprzez respektowanie wymogów dostępności architektonicznej m.in. poprzez stosowanie Standardów Dostępności dla m.st. Warszawy i Standardów projektowych i wykonawczych infrastruktury dla pieszych (w szczególności: likwidację barier architektonicznych, zapewnienie przyjaznych użytkownikom szerokości ciągów pieszych), uporządkowanie parkowania. Wszystkie przyjęte rozwiązania projektowe, zarówno w zakresie kształtowania posadzek, mebli miejskich, informacji miejskiej jak i małej architektury powinny zapewniać dostęp wraz z możliwością użytkowania dla osób o szczególnych potrzebach, w tym o ograniczonej mobilności i percepcji na równi ze wszystkimi innymi użytkownikami, zgodnie z definicją „projektowania uniwersalnego” oraz treścią Zarządzenia w sprawie tworzenia na terenie m.st. Warszawy dostępnej przestrzeni, w tym infrastruktury dla pieszych ze szczególnym uwzględnieniem osób o ograniczonej mobilności i percepcji.

²⁵ Wartość docelowa wskaźnika dotyczy projektów wskazanych lub rekomendowanych do realizacji w dniu uchwalenia Programu i może być aktualizowana wraz z naborem nowych projektów do Programu (np. w związku z nowymi projektami z Budżetu Obywatelskiego w kolejnych latach).

2. Zwiększać ilość zieleni, między innymi liczbę drzew i rabat, co wpłynie na zwiększenie powierzchni biologicznie czynnej, poprawę komfortu klimatycznego poprzez zapewnienie cienia oraz poprawienie estetyki przestrzeni. Uwzględnić rozwiązania błękitno-zielonej infrastruktury, zwłaszcza: zwiększające retencję wody w sąsiedztwie istniejących i projektowanych drzew, rabat i zieleńców, a także inne rozwiązania inżynieryjne zintegrowane z projektem architektonicznym przestrzeni, służące gromadzeniu wody deszczowej w celu wykorzystania jej in-situ w okresach suszy.
3. Zwiększać liczbę ogólnodostępnych miejsc do siedzenia i poprawić komfort korzystania z miejsc siedzących. W projektach należy proponować zróżnicowane rodzaje ogólnodostępnych miejsc siedzących, przystosowanych do potrzeb wszystkich grup wiekowych. Ich liczba i forma powinny być dostosowane do rodzaju przestrzeni. Znacząca część z miejsc siedzących powinna odznaczać się ergonomią (wysokość, kształt oparcia, podłokietniki), zapewniającą wygodne korzystanie z nich przez osoby w podeszłym wieku. Część siedzisk powinna być zacieniona w miesiącach letnich. Należy przewidywać możliwość odpoczynku w sąsiedztwie ogólnodostępnych miejsc siedzących osób poruszających się na wózkach.
4. Poprawiać komfort termiczny i minimalizować niekorzystne zjawisko przegrzewania się przestrzeni ulic w miesiącach letnich poprzez takie działania jak: zmniejszenie udziału powierzchni utwardzonych, wybór jasnej kolorystyki i materiałów nawierzchni, które gromadzą mniej energii cieplnej, odpowiedni projekt zieleni i małej architektury, która sprzyjać będzie zacienianiu najbardziej narażonych na przegrzewanie przestrzeni, wyposażenie w instalacje stałych lub czasowych elementów wodnych takich jak np. fontanny, kurtyny wodne, zamgławiacze obniżających temperaturę powietrza lub poidelka.
5. Zapewniać sposób organizacji ogródków gastronomicznych w różnych wariantach, umożliwić organizację niewielkich targów, wydarzeń kulturalnych i animujących ulice i place. Zapewniać wygodną dla przedsiębiorców i niekolidującą z użytkownikami przestrzeni organizację dostaw do usług.
6. Doposażać przestrzenie publiczne w małą architekturę taką jak stojaki na rowery, kosze do selektywnej zbiórki odpadów, oznaczenia systemu informacji miejskiej.
7. Być odpowiednio oświetlone (nie powodować zanieczyszczenia światłem).
8. Być atrakcyjne dla dzieci poprzez spójną z wystrojem ulic i placów aranżację wybranych fragmentów przestrzeni (np. z wykorzystaniem zieleni, małej architektury, form przestrzennych).
9. Zapewniać dostęp do publicznej toalety w obrębie przestrzeni publicznej lub w jej bezpośrednim sąsiedztwie (np. w parterach budynków lub w formie stałych, estetycznych pawilonów).

10. Uwzględnić w programach funkcjonalnych i poprzez odpowiednie wyposażenie przestrzeni, sąsiedztwo usług społecznych: instytucji kultury, oświaty, zdrowia, pomocy społecznej itp.

Opisane wyżej cechy wyznaczają ogólny kierunek projektowy dotyczący inwestycji związanych z modernizacją przestrzeni publicznych w centralnym obszarze miasta. Szczegółowe wytyczne i Standardy będą sukcesywnie wdrażane w ramach realizacji Celu 4 niniejszego Programu i wówczas staną się obowiązkowe. Do momentu opracowania wytycznych zalecamy by inwestorzy publiczni i urzędnicy odpowiedzialni za prowadzenie i opiniowanie inwestycji realizowanych w ramach programowaniu kierowali się w swoich działaniach opisanymi powyżej kryteriami.

Efektom, do którego dążymy jest doprowadzenie do zauważalnej, pozytywnej i docenianej przez mieszkańców zmiany w centrum miasta. Dlatego przy wyborze dodatkowych projektów będą brane pod uwagę również:

- spójność i synergia z innymi projektami realizowanymi w danym obszarze w ramach pozostałych programów Strategii #Warszawa2030,
- siła oddziaływania, skalowalność i zauważalność inwestycji – rozumiana jako możliwie duży pozytywny wpływ na miejsce inwestycji i bezpośrednie otoczenie, a nawet całe miasto.

Dla projektów realizowanych w ramach Celu szczegółowego 1 wprowadzimy dodatkowe monitorowanie danych na temat elementów wyposażenia lub zagospodarowania przestrzeni, które odnoszą się do cech funkcjonalnych: miejsc do siedzenia, dostępu do wody, ilość zieleni, miejsca dla gastronomii i organizacji wydarzeń. Elementy te mają bezpośredni wpływ dotrzymanie określonych w Programie kryteriów jakości przestrzeni publicznych. Dane zostaną zgromadzone w ogólnodostępnej bazie inwestycji dla przestrzeni publicznych²⁶ i będą wykorzystywane do informowania mieszkańców o efektach realizacji Programu oraz posłużą do programowania kolejnych inwestycji w przyszłości. Wykaz monitorowanych danych znajduje się w Załączniku nr 7.

Poprawa spójności sieci przestrzeni publicznych

W ramach projektów tego typu będziemy koncentrować się na poprawie spójności sieci przestrzeni publicznych poprzez likwidację barier przestrzennych utrudniających poruszanie się pieszo po obszarze centrum miasta. Projekty dotyczyć będą przede wszystkim tworzenia wygodnych naziemnych przejść dla pieszych. Bardzo ważnym projektem będzie również stworzenie dodatkowego połączenia pieszo-rowerowego pomiędzy lewym i prawym brzegiem Wisły. Poprawa spójności sieci przestrzeni publicznych ma zbieżne cele z działaniami dotyczącymi wprowadzania zrównoważonej mobilności, w związku z potrzebą zwiększenia udziału pieszych podróży wykonywanych przez mieszkańców i odwiedzających Warszawę. Pozostałe projekty związane z poprawą wygody i bezpieczeństwa pieszych

---

²⁶ Baza danych jest projektem realizowanym w ramach Działania 4.2, Celu szczegółowego 4.

nie ujęte w projekcie Nowego Centrum Warszawy realizowane będą w ramach **Celu szczegółowego 4 Programu Zrównoważonej Mobilności do 2026 roku: Poruszamy się pieszo po mieście.**

Wskaźniki realizacji działania 1.1 dla projektów typu: Poprawa spójności sieci przestrzeni publicznych

Proponujemy dwa wskaźniki związane z planowanymi inwestycjami w tym zakresie:

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa (2022 r.)	Wartość docelowa (2025 r.)
Liczba nowych mostów pieszo-rowerowych przez Wisłę	sztuka	0	1
Liczba nowych przejść dla pieszych zrealizowanych w obszarze Nowego Centrum Warszawy	sztuka	0	8

[Usuwanie obiektów szpecących przestrzeń – proces.](#)

Od wielu lat miasto usuwa obiekty szpecące przestrzeń takie jak: nielegalne lub zdewastowane małe obiekty handlowe (kioski), nielegalne reklamy, naziemne szafy elektryczne i inne. Ma to znaczący wpływ na poczucie ładu przestrzennego i estetykę przestrzeni publicznych. Równie istotne jest usuwanie graffiti, którego obecność na ścianach i oknach budynków negatywnie wpływa na postrzeganie przestrzeni publicznych, zmniejsza poczucie bezpieczeństwa osób korzystających z takich przestrzeni i wpływa na zwiększenie liczby zniszczeń w przestrzeni miasta. Zarządcy terenów będą kontynuować proces oczyszczania przestrzeni publicznych ze szpecących elementów. Proces ten będzie wspierał cele Programu przyczyniając się do poprawy estetyki otoczenia.

Działanie 1.2 Aktywizujemy partery usługowe

Działanie ma służyć ożywieniu zmodernizowanych ulic i placów oraz wzrostowi atrakcyjności przestrzeni ścisłego centrum Warszawy dla różnych użytkowników: mieszkańców, turystów, pracujących w Warszawie lub odwiedzających miasto w celach biznesowych. Należy ograniczyć liczbę pustostanów przy ulicach i placach w centrum Warszawy. Oferta programowa usług w parterach budynków powinna być zróżnicowana, skierowana do różnych odbiorców i dotyczyć różnych kategorii: gastronomii, handlu, mody, rzemiosła, zakupów codziennych, zakupów specjalistycznych. Istotną rolę w ożywieniu przestrzeni publicznych mogą odegrać również instytucje publiczne sąsiadujące z takimi przestrzeniami oferujące liczne usługi społeczne²⁷. Dla zachowania niematerialnego dziedzictwa Warszawy ważne jest też utrzymanie tradycyjnych punktów rzemieślniczych oraz punktów handlowych i usługowych, które przez dziesięciolecia trwania wpisały się w krajobraz kulturowy miasta. Oferta usługowo-handlowa o wielkomiejskim charakterze powinna być uzupełniona o miejsca odpowiadające

---

²⁷ Działania związane z przestrzeniami publicznymi w bezpośrednim sąsiedztwie miejskich instytucji przewidziano w ramach Celu szczegółowego 3 Programu - Współtworzymy i dbamy o przestrzenie publiczne razem z mieszkańcami i przedsiębiorcami.

codziennym potrzebom lokalnych mieszkańców. Są oni licznymi użytkownikami przestrzeni śródmiejskich i dostęp do usług bezpośrednio wpływa na jakość życia w centrum miasta. Zaspokojenie ich potrzeb może wpływać na zmniejszenie się tempa wyludniania centralnych obszarów miasta. Większa liczba pieszych będąca efektem modernizacji przestrzeni publicznych pozytywnie wpłynie na obroty w lokalach usługowych. Działania będą dotyczyły obszaru całego Śródmieścia, ze szczególnym uwzględnieniem ulic i placów objętych projektem Nowego Centrum Warszawy. Wsparciem dla tego działania będzie również doskonalenie zapisów planów miejscowych dotyczących kształtowania pierzei ulic z usługami w parterach.

Proponujemy następujące typy projektów:

Poprawa dostępności lokali usługowych.

Jak wskazują badania Indeksu Jakości Przestrzeni Publicznych przy 68 % zbadanych ulic znajdują się lokale usługowe, do których wejścia nie są dostosowane do potrzeb osób o ograniczonej mobilności lub percepcji. Problem jest szczególnie widoczny w centralnym obszarze miasta i wszędzie tam, gdzie dominuje zabudowa historyczna z poziomami parteru powyżej poziomu sąsiadującego chodnika. W związku z planowaną modernizacją wielu przestrzeni publicznych w centralnym obszarze miasta, będziemy prowadzić działania informacyjne zachęcające właścicieli lokali usługowych, które nie należą do miasta, by dostosowywali wejścia do potrzeb osób o ograniczonej mobilności. Będziemy promować korzystanie z obowiązujących od 2004 roku w m.st. Warszawa przepisów umożliwiających okresowe obniżenie czynszu w lokalach wynajmowanych od miasta, rekompensujące udokumentowane nakłady poniesione przez najemcę w celu usunięcia barier architektonicznych dla osób starszych i z niepełnosprawnością²⁸. W trakcie prac projektowych związanych z modernizacją przestrzeni publicznych w ramach projektu Nowe Centrum Warszawy wprowadzone zostaną rozwiązania projektowe poprawiające dostępność do lokali usługowych w parterach budynku. W pracach uwzględniona zostanie specyfika i charakter zabytkowych obiektów lub pierzei ulicznych. Dostępność frontowych lokali usługowych znajdujących się w zasobach miasta będzie monitorowana i przekazywana opinii publicznej.

Wytyczne dotyczące dostępności do miejskich obiektów publicznych będą zaktualizowane w ramach realizacji Celu Szczegółowego 4 niniejszego Programu. Mogą one stanowić zestaw dobrych praktyk dla właścicieli i najemców lokali nienależących do miasta.

Do realizacji zarekomendowaliśmy dwa projekty. Przedstawione są w Załączniku nr 1 – Katalog projektów.

---

²⁸ Obowiązująca uchwała po aktualizacji: Uchwała Nr XXIII/663/2019 z dnia 5 grudnia 2019 r. w sprawie zasad najmu lokali użytkowych.

Wskaźniki realizacji działania 1.2 dla projektów typu: poprawa dostępności lokali usługowych.

Proponujemy jeden wskaźnik rezultatu określający odsetek lokali, w których poprawiona została dostępność dla osób z ograniczoną mobilnością i trzy wskaźniki produktu związane z planowanymi projektami w tym zakresie.

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa (2022 r.)	Wartość docelowa (2025 r.)
Odsetek miejskich lokali usługowych w parterze budynków, dostępnych dla osób z ograniczoną mobilnością w obrębie ulic i placów objętych projektem Nowe Centrum Warszawy.	%	22	78
Liczba nowych publikacji informacyjnych na temat poprawy dostępności lokali usługowych.	sztuka	0	1
Liczba przeprowadzonych nowych szkoleń dotyczących dostępności lokali usługowych dla zarządców, urzędników i przedsiębiorców.	sztuka	0	5
Liczba nowych narzędzi monitorujących dostępność lokali usługowych.	sztuka	0	1

Dostosowanie szyldów i reklam do wymogów tzw. uchwały krajobrazowej.

Miastu zależy na jak najszybszym uporządkowaniu chaosu reklamowego w stolicy. Następne kroki to przygotowanie projektu tzw. uchwały krajobrazowej²⁹, uwzględniającego merytoryczne rozstrzygnięcia sądu, następnie jego uzgodnienie, wyłożenie do publicznego wglądu, rozpatrzenie wniesionych uwag i przekazanie pod obrady Radzie m.st. Warszawy.³⁰

Gdy stanie się ona obowiązującym aktem prawnym liczne lokale usługowe będą musiały dostosować swoje szyldy i reklamy na elewacjach do obowiązujących przepisów. Miasto zapewni wsparcie

---

²⁹ Uchwała w sprawie zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury, tablic reklamowych i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń.

³⁰ Biuro Stołecznego Konserwatora Zabytków przygotowuje również projekt parku kulturowego Historycznego Centrum Warszawy, którego częścią są regulacje dotyczące nośników reklamowych. Projekt realizowany będzie w ramach Celu Szczegółowego 4, Działanie 4.1

merytoryczne przedsiębiorcom by proces dostosowywania szyldów do obowiązujących wymagań przebiegał sprawnie i przyczynił się do poprawy estetyki przestrzeni publicznych.

Proponowane projekty dotyczą uchwalenia tzw. uchwały krajobrazowej oraz popularyzacji jej zapisów wśród zainteresowanych. Przedstawione są one w Załączniku nr 1 – Katalog projektów.

Wskaźniki realizacji działania 1.2 dla procesu typu: Dostosowanie szyldów i reklam do wymogów tzw. uchwały krajobrazowej.

Proponujemy dwa wskaźniki produktu związane z planowanymi projektami w tym zakresie.

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa (2022 r.)	Wartość docelowa (2025 r.)
Liczba przyjętych uchwał w sprawie zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury, tablic reklamowych i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń.	sztuka	0	1
Liczba nowych publikacji informacyjnych dla właścicieli i najemców lokali usługowych dotyczących zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury, tablic reklamowych i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń.	sztuka	0	1

Dla potencjalnych dodatkowych projektów włączanych do Programu w kolejnych latach opracowano zestaw kryteriów, którymi należy kierować się przy wyborze. Projekty te powinny:

1. Służyć zwiększeniu skuteczności najmu lokali usługowych w centralnym obszarze miasta.
2. Służyć dostosowaniu lokali usługowych znajdujących się w zasobach m.st. Warszawy do wymagań rynkowych.
3. Zwiększać dostępność lokali usługowych miejskich i prywatnych dla osób z niepełnosprawnościami i seniorów.
4. Zwiększać świadomość właścicieli, najemców i zarządców w zakresie potrzeby poprawy dostępności lokali usługowych.
5. Sprzyjać budowaniu zróżnicowanej oferty programowej usług wzdłuż ulic o charakterze handlowym, z uwzględnieniem potrzeb lokalnych mieszkańców.

Wynajem miejskich lokali wzdłuż ulic handlowych – proces

Aktualnie w ścisłym centrum miasta znajdują się nieliczne niewynajęte miejskie lokale usługowe dostępne bezpośrednio z przestrzeni publicznych. Są one rozproszone po całym obszarze. Niemniej jednak, w związku z niepewną sytuacją branży gastronomicznej i usługowej, należy stale monitorować sytuację miejskich lokali usługowych, by nie dopuszczać do nadmiernej koncentracji pustostanów w ramach poszczególnych ulic lub placów. Ważne jest by najem ewentualnych pustostanów koordynować z pracami modernizacyjnymi dotyczącymi Nowego Centrum Warszawy, tak by były one gotowe do najmu najpóźniej w momencie zakończenia remontów przestrzeni publicznych. Większość niewynajętych lokali usługowych należy do właścicieli prywatnych, wspólnot lub instytucji i władze m.st. Warszawy nie mają bezpośredniego wpływu na skuteczny najem tych przestrzeni. Sytuację może poprawić projekt wypracowania mechanizmów tworzenia partnerstw dla ulic handlowych, który realizowany będzie w ramach Działania 3.3 niniejszego Programu.

Na zarządzanie miejskim zasobem lokalowym wpływ będzie miało również opracowanie przez Biuro Stołecznego Konserwatora Zabytków standardu dokumentacji dla remontów lokali miejskich oraz wnętrz (części wspólnych) w budynkach należących do m.st. Warszawy objętych ochroną konserwatorską (w rejestrze zabytków lub indywidualnie ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków).

Działanie 1.3 Zazieleniamy i doposażamy lokalne przestrzenie publiczne w centrum miasta

Działanie ma służyć poprawie jakości przestrzeni o charakterze lokalnym, z których korzystają przede wszystkim okoliczni mieszkańcy, a które znajdują się w centralnym obszarze miasta – w granicach obszaru wskazanego do realizacji Celu Szczegółowego 1. Działania przestrzenne związane będą z drobnymi udogodnieniami i modernizacjami, doposażeniem, zwiększeniem ilości zieleni i poprawą jej jakości. Będą one służyć zwiększeniu komfortu korzystania z przestrzeni i sprzyjać zacieśnianiu więzi społecznych i poczuciu odpowiedzialności za swoje otoczenie. Część projektów może służyć tworzeniu placów zabaw i przestrzeni rekreacyjnych dla różnych grup wiekowych, aby poprawić komfort korzystania z przestrzeni publicznych przez rodziny z dziećmi.

Proponujemy jeden typ projektów:

Modernizacja, zazielenienie lub doposażenie przestrzeni publicznych: lokalnych ulic, otwartych podwórz, skwerów, placów zabaw.

Projekty dotyczyć będą zazieleniania, doposażania lub kompleksowych modernizacji lokalnych przestrzeni publicznych.

Projekty będą inwestycjami prowadzonymi przez różne jednostki miejskie w zależności od zarządcy terenu. Zestawienie projektów znajduje się w Załączniku nr 1 - Katalog projektów.

Wskaźniki realizacji działania 1.3 dla projektów typu: Modernizacja, zazielenienie lub doposażenie przestrzeni publicznych: lokalnych ulic, otwartych podwórz, skwerów, placów zabaw.

Wskaźnikami mierzącymi sukces tego działania będą liczba zazielenionych, doposażonych lub kompleksowo zmodernizowanych lokalnych przestrzeni publicznych.

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa (2022 r.)	Wartość docelowa (2025 r.) ³¹
Liczba doposażonych, lokalnych przestrzeni publicznych w centralnym obszarze miasta.	sztuka	0	10
Liczba zazielenionych, lokalnych przestrzeni publicznych w centralnym obszarze miasta.	sztuka	0	9
Liczba kompleksowo zmodernizowanych, lokalnych przestrzeni publicznych w centralnym obszarze miasta.	sztuka	0	19

Dla projektów realizowanych w ramach Działania 1.3 Celu szczegółowego 1 wprowadzimy dodatkowe monitorowanie danych na temat elementów wyposażenia lub zagospodarowania przestrzeni, które odnoszą się do cech funkcjonalnych: miejsc do siedzenia, dostępu do wody, ilości zieleni, nowych funkcji prospołecznych. Elementy te mają bezpośredni wpływ dotrzymanie określonych w Programie kryteriów jakości przestrzeni publicznych. Dane zostaną zgromadzone w ogólnodostępnej bazie inwestycji dla przestrzeni publicznych³² i będą wykorzystywane do informowania mieszkańców o efektach realizacji Programu oraz posłużą do programowania kolejnych inwestycji w przyszłości. Wykaz monitorowanych danych znajduje się w Załączniku nr 7.

Dla projektów zakwalifikowanych do realizacji w tym działaniu opracowano zestaw wymagań jakościowych. Jest to jednocześnie zestaw kryteriów, którymi należy kierować się przy wyborze dodatkowych projektów włączanych do Programu w kolejnych latach. Lista projektów będzie uzupełniana w trakcie realizacji Programu na przykład w związku z kolejnymi edycjami Budżetu Obywatelskiego.

Zgłaszane projekty powinny realizować określone poniżej kryteria:

---

³¹ Wartość docelowa wskaźnika dotyczy projektów wskazanych lub rekomendowanych do realizacji w dniu uchwalenia Programu i będzie aktualizowana wraz z naborem nowych projektów do Programu (np. w związku z nowymi projektami z Budżetu Obywatelskiego w kolejnych latach).

³² Baza danych jest projektem realizowanym w ramach Działania 4.2, Celu szczegółowego 4.

1. Poprawiać dostępność, wygodę i bezpieczeństwo pieszych poprzez respektowanie wymogów dostępności architektonicznej m.in. poprzez stosowanie Standardów Dostępności dla m.st. Warszawy i Standardów projektowych i wykonawczych infrastruktury dla pieszych (w szczególności: likwidację barier architektonicznych, zapewnienie przyjaznych użytkownikom szerokości ciągów pieszych), uporządkowanie parkowania. Wszystkie przyjęte rozwiązania projektowe, zarówno w zakresie kształtowania posadzek, mebli miejskich, informacji miejskiej jak i małej architektury powinny zapewniać dostęp wraz z możliwością użytkowania dla osób o szczególnych potrzebach, w tym o ograniczonej mobilności i percepcji na równi ze wszystkimi innymi użytkownikami, zgodnie z definicją „projektowania uniwersalnego” oraz treścią Zarządzenia w sprawie tworzenia na terenie m.st. Warszawy dostępnej przestrzeni, w tym infrastruktury dla pieszych ze szczególnym uwzględnieniem osób o ograniczonej mobilności i percepcji.
2. Zwiększać ilość zieleni, między innymi liczbę drzew i rabat, co wpłynie na zwiększenie powierzchni biologicznie czynnej, poprawę komfortu klimatycznego poprzez zapewnienie cienia oraz poprawienie estetyki przestrzeni. Uwzględnić rozwiązania błękitno-zielonej infrastruktury, zwłaszcza: zwiększające retencję wody w sąsiedztwie istniejących i projektowanych drzew, rabat i zieleńców, a także inne rozwiązania inżynierskie zintegrowane z projektem architektonicznym przestrzeni, służące gromadzeniu wody deszczowej w celu wykorzystania jej in-situ w okresach suszy.
3. Zwiększać liczbę ogólnodostępnych miejsc do siedzenia i poprawić komfort korzystania z miejsc siedzących. W projektach należy proponować zróżnicowane rodzaje ogólnodostępnych miejsc siedzących, przystosowanych do potrzeb wszystkich grup wiekowych. Ich liczba i forma powinny być dostosowane do rodzaju przestrzeni. Część z miejsc siedzących powinna odznaczać się ergonomią (wysokość, kształt oparcia, podłokietniki), zapewniającą wygodne korzystanie z nich przez osoby w podeszłym wieku. Część siedzisk powinna być zacieniona w miesiącach letnich. Należy przewidywać możliwość odpoczynku w sąsiedztwie ogólnodostępnych miejsc siedzących dla osób poruszających się na wózkach.
4. Poprawiać komfort termiczny i minimalizować niekorzystne zjawisko przegrzewania się przestrzeni ulic w miesiącach letnich poprzez takie działania jak: zmniejszenie udziału powierzchni utwardzonych, wybór jasnej kolorystyki i materiałów nawierzchni, które gromadzą mniej energii cieplnej, odpowiedni projekt zieleni i małej architektury, która sprzyjać będzie zacienianiu najbardziej narażonych na przegrzewanie przestrzeni, wyposażenie w instalacje stałych lub czasowych elementów wodnych takich jak np. fontanny, kurtyny wodne, zamgławiacze obniżających temperaturę powietrza lub poidelka.
5. Uwzględniać w programach funkcjonalnych i poprzez odpowiednie wyposażenie przestrzeni sąsiedztwo usług społecznych – instytucji kultury, oświaty, zdrowia, pomocy społecznej itp.

W zależności od potrzeb i lokalnych uwarunkowań projekty mogą dotyczyć:

1. Tworzenia przestrzeni atrakcyjnych dla dzieci z różnych grup wiekowych poprzez aranżację wybranych fragmentów przestrzeni lub montaż sprzętów zabawowych (np. z wykorzystaniem zieleni, małej architektury, form przestrzennych).
2. Zachęcania do codziennej aktywności fizycznej poprzez wyposażenie w elementy małej architektury, infrastrukturę rekreacyjną (np. drążki, równoważnie, mini boiska, właściwie rozmieszczone stojaki lub wiaty na rowery).
3. Poprawy czystości i porządku poprzez montaż koszy do selektywnej zbiórki odpadów, modernizację lub tworzenie wiat śmietnikowych.
4. Poprawy jakości oświetlenia przestrzeni publicznych przy jednoczesnym ograniczaniu niekorzystnego zjawiska zanieczyszczenia światłem. Wykorzystywać źródła światła zasilane energią słoneczną.
5. Łączenia działań modernizacyjnych z twórczością artystyczną, w sposób angażujący społeczność lokalną lub podkreślający tożsamość miejsca.

Powiązanie Celu szczegółowego 1 z innymi dokumentami.

Realizacja działań Celu szczegółowego 1 – Korzystamy z atrakcyjnych i przyjaznych przestrzeni publicznych w centrum miasta będzie powiązana z innymi dokumentami służącymi realizacji Strategii #Warszawa2030:

- **Nowe Studium Kierunków i Zagospodarowania Przestrzennego m.st. Warszawy** – działania z obszaru Celu Szczegółowego 1 będą odpowiedzią na wskazane w analizach towarzyszących powstaniu Nowego Studium wyzwania, dotyczące przestrzeni publicznych w Warszawie:
  - ukształtowanie reprezentacyjnej, współczesnej przestrzeni o charakterze publicznym w centrum Warszawy,
  - podniesienie spójności sieci przestrzeni o charakterze publicznym poprzez wprowadzenie rozwiązań pozwalających na przekraczanie rozległych barier terenowych, wytworzenie systemu powiązań przestrzeni o charakterze publicznym pomiędzy prawym i lewym brzegiem,
  - włączanie elementów błękitno-zielonej infrastruktury; zwiększanie pokrycia koronami drzew i retencji w zagospodarowaniu przestrzeni; działania w dążeniu do tworzenia miasta odpornego,
  - określenie zasad kształtowania przestrzeni o charakterze publicznym uwzględniających elastyczność ich zagospodarowania i użytkowania, z uwzględnieniem wymogów miasta odpornego oraz zagadnień związanych z zarządzaniem kryzysowym.
- **Strategia adaptacji do zmian klimatu. do roku 2030 z perspektywą do roku 2050. Miejski Plan Adaptacji** – inwestycje, związane z zazielenieniem i zwiększeniem retencji wód opadowych będą służyć realizacji polityki m.st. Warszawy w zakresie podejmowania działań zapobiegających i łagodzących negatywne skutki zmian klimatu oraz wzmacniających odporność miasta w odniesieniu do przestrzeni publicznych.
- **Program przedsiębiorcza Warszawa na lata 2021-2025** – Działanie 3.2. **Programu przedsiębiorcza Warszawa**, które dotyczy wykorzystania zasobów lokalowych m.st. Warszawy

do wspierania przedsiębiorstw, ze szczególnym uwzględnieniem firm istotnych dla lokalnych społeczności będzie miało pozytywny wpływ na aktywizację parterów usługowych w centrum. Poprawa dostępności pieszej w centralnym obszarze miasta i zwiększenie atrakcyjności przestrzeni publicznych wpłynie na większą intensywność ruchu pieszego w tym obszarze, co pozytywnie przełoży się na potencjalną liczbę klientów odwiedzających lokale usługowe, handlowe i gastronomiczne.

- **Program Ochrony Środowiska dla m.st. Warszawy na lata 2021-2024** – wszelkie działania inwestycyjne służące zazielenianiu przestrzeni publicznych, zwiększaniu powierzchni biologicznie czynnej i poprawie retencji wód deszczowych wspierać będą równocześnie Cel Szczegółowy 8 **Programu Ochrony Środowiska – Rozwój błękitno-zielonej infrastruktury miasta**. Poprawa spójności i jakości sieci przestrzeni publicznych sprzyjając zwiększeniu ruchu pieszych, może pozytywnie wpłynąć na zmniejszenie liczby indywidualnych podróży samochodem w obszarze centrum miasta i tym samym poprawić jakość powietrza.
- **Program kultura blisko domu na lata 2021-2025** – w obszarze objętym działaniami Celu Szczegółowego 1 funkcjonuje wiele miejskich instytucji kultury. **Program kultura blisko domu** wskazuje również liczne projekty, które będą realizowane przez instytucje kultury na tym obszarze. Należy zadbać o synergię działań pomiędzy realizowanymi projektami. Ważne jest, by w działaniach inwestycyjnych dotyczących przestrzeni publicznych uwzględniać kontekst i potrzeby przyległych do tych przestrzeni instytucji kultury. Dobrą praktyką jest włączanie tych interesariuszy w proces przedprojektowy, który pozwala sformułować prawidłowy program funkcjonalny lub wyposażenie przestrzeni publicznych i uwzględnić to w wymaganiach wobec przyszłej inwestycji.
- **Program twórczy potencjał mieszkańców i mieszkańek na lata 2021-2025** – w ramach budowy nowych obiektów kultury zgłoszonych w **Programie twórczy potencjał mieszkańców i mieszkańek**, powstawać będą nowe przestrzenie publiczne w bezpośrednim sąsiedztwie tych obiektów. Powinny być one realizowane zgodnie z wymaganiami jakościowymi dla przestrzeni publicznych.

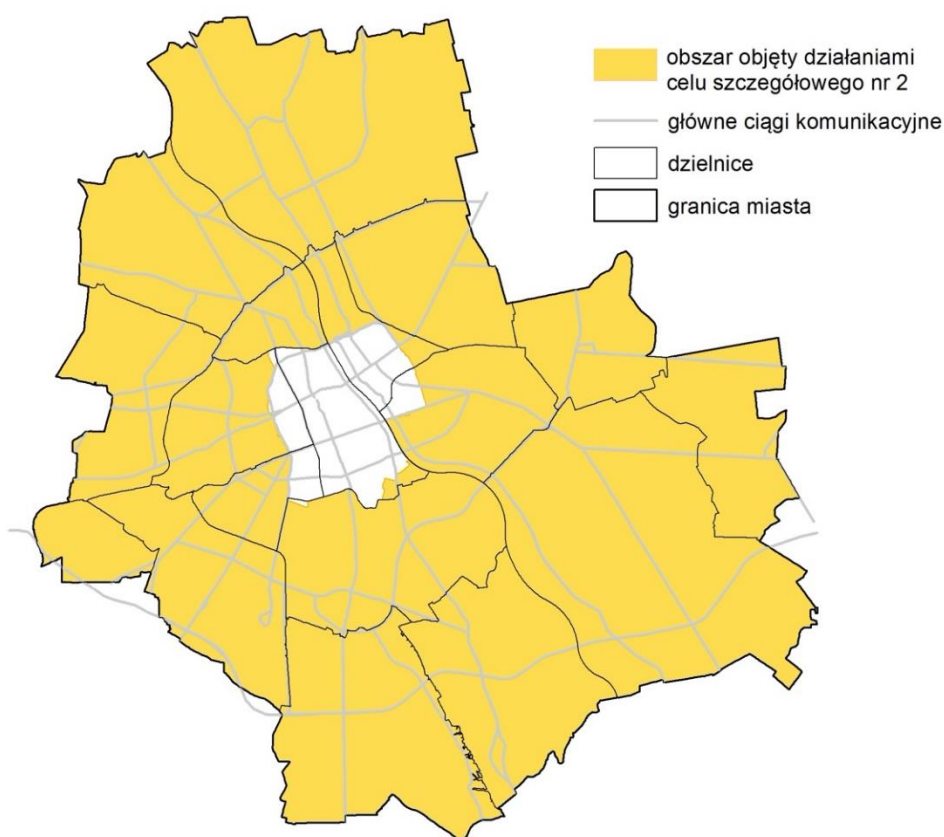
Cel szczegółowy 2. Korzystamy z atrakcyjnych dzielnicowych i lokalnych przestrzeni publicznych, blisko naszego miejsca zamieszkania

Cel szczegółowy 2 będzie realizowany poprzez modernizację, uzupełnienie wyposażenia lub urządzenie nowych przestrzeni publicznych o charakterze dzielnicowym lub lokalnym.

Działania realizowane w ramach tego celu służyć będą:

- poprawie jakości lokalnych przestrzeni publicznych, zazielenieniu i uzupełnieniu funkcji,
- poprawie dostępu do terenów zieleni i rekreacji w dzielnicach Warszawy.

Długofalowym efektem tych działań będzie poprawa jakości życia mieszkańców i wspieranie lokalności.

Rysunek 4 Obszar objęty działaniami Celu Szczegółowego 2 - Korzystamy z atrakcyjnych, dzielnicowych i lokalnych przestrzeni publicznych, blisko miejsca naszego zamieszkania. Opracowanie własne.

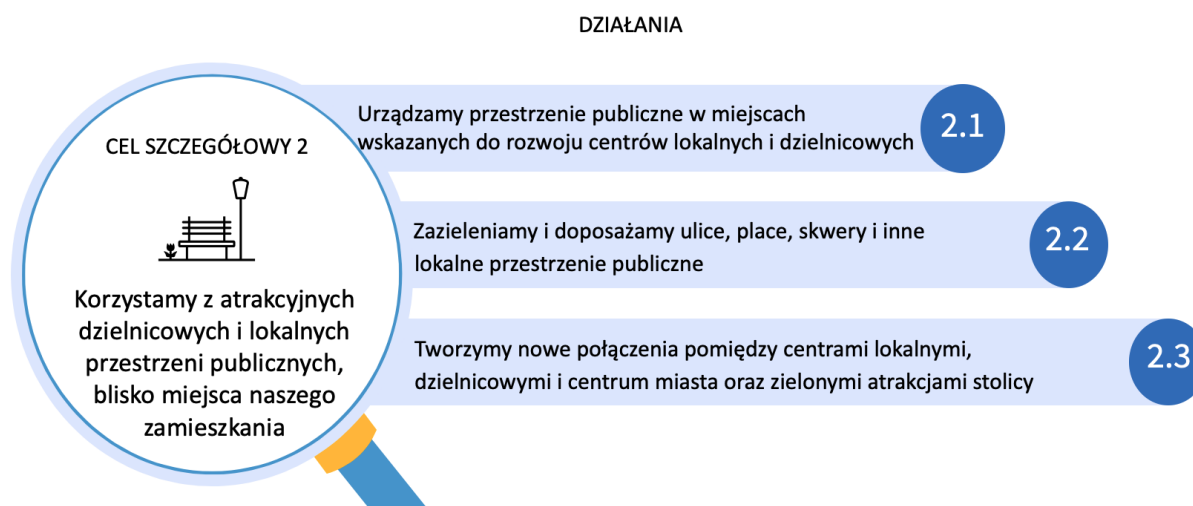
Szczególne uwaga poświęcona zostanie obszarom mających predyspozycje do przekształcenia w centra lokalne i dzielnicowe. Są to przestrzenie znajdujące się w całej Warszawie, w miejscach w których, dzięki lokalizacji, wyposażeniu w usługi i układowi przestrzennemu obserwowana jest koncentracja aktywności lokalnej społeczności w bliskiej odległości od ich miejsc zamieszkania. Przestrzenie te, będą miały różnorodny charakter w zależności od warunków lokalnych. Będą to zarówno ulice, place, skwery, sąsiedztwa targowisk lub hal targowych, zespoły pawilonów wewnątrz osiedli mieszkaniowych, sąsiedztwa obiektów publicznych takich jak szkoły, przedszkola, ośrodki: kultury, zdrowia, pomocy,

urzędy. Wybór projektów do realizacji będzie spójny z kierunkami rozwoju obszarów centrotwórczych wskazanymi w nowym Studium. Działania będą dobrane adekwatnie do stopnia wykształcenia danego centrum. W niektórych miejscach prowadzona będzie gruntowna transformacja polegająca na uzupełnieniu programu funkcjonalnego i modernizacji przestrzeni. Inne będą wymagały drobnych remontów lub doposażenia.

Interwencjom przestrzennym powinny być poddawane również te części miasta, w których, na dużych obszarach całkowicie brakuje przestrzeni publicznych, a jednocześnie cechuje je duża lub rosnąca gęstość zaludnienia. Znajdują się one przede wszystkim w rejonie dynamicznie rozwijających się obszarów zabudowy mieszkaniowej w dzielnicach obrzeżnych i wskazanych w Diagnozie jako obszary problemowe w zakresie kształtowania wygodnej lokalności: (części Białołęki, Wawra, Włochów, Rembertowa, Elsnerowa, Targówka Fabrycznego, Młociny-Radiowo, Chrzanowa, Jeziorek, Grabowa, Wyczółek, Powsina, Siekierki, Zawadowa, Augustówki)³³. Kontynuowane będą działania rewitalizacyjne dla obszaru Pragi – zgodnie z aktualnym Zintegrowanym Programie Rewitalizacji m.st. Warszawy do roku 2022. Przyjęta została również uchwała³⁴ ustalająca nowy obszar rewitalizacji na potrzeby nowego, przygotowywanego gminnego programu rewitalizacji.

Działania nie będą dotyczyć centralnego obszaru miasta wskazanego do realizacji projektów w ramach Celu Szczegółowego 1 niniejszego Programu.

Zaproponowane działania przedstawiono na schemacie:

Rysunek 5 Działania dla Celu szczegółowego 2, opracowanie własne

³³ Mapa prezentująca opisane obszary znajduje się w Załączniku nr 8 Koncepcja rozwoju Infrastruktury.
³⁴ Uchwała nr LX/1967/2022 w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w Warszawie.

Wskaźnik realizacji Celu Szczegółowego 2

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa (2020 r.)	Wartość docelowa (2025 r.)
Indeks atrakcyjności przestrzeni publicznych w dzielnicach poza centrum miasta	%	77%	87%

Indeks jest wyliczany jako średnia arytmetyczna poniższych wskaźników. Źródłem danych jest cyklicznie przeprowadzane badanie jakości życia w dzielnicach Warszawy. Dla wskazanego obszaru centralnego wybrano wskaźniki zbadane dla wszystkich dzielnic z wyjątkiem Śródmieścia.

- Odsetek mieszkańców w dzielnicach poza centrum miasta deklarujących zadowolenie z dostępu do terenów zieleni.
- Odsetek mieszkańców w dzielnicach poza centrum miasta deklarujących zadowolenie z dostępu do placu zabaw dla dzieci.
- Odsetek mieszkańców w dzielnicach poza centrum miasta deklarujących zadowolenie z liczby dostępnych ławek.
- Odsetek mieszkańców w dzielnicach poza centrum miasta deklarujących zadowolenie ze stanu chodników.
- Odsetek mieszkańców w dzielnicach poza centrum miasta deklarujących zadowolenie ze stanu przystanków komunikacji.
- Odsetek mieszkańców w dzielnicach poza centrum miasta deklarujących zadowolenie ze stanu zieleni.
- Odsetek mieszkańców w dzielnicach poza centrum miasta deklarujących zadowolenie ze stopnia porządku i czystości.

Działanie 2.1. Urządzamy przestrzenie publiczne w miejscach wskazanych do rozwoju centrów lokalnych i dzielnicowych

Działanie ma służyć poprawie jakości przestrzeni o charakterze lokalnym lub dzielnicowym, z których korzystają przede wszystkim okoliczni mieszkańcy³⁵. Projekty związane będą z kompleksowymi modernizacjami lub tworzeniem nowych przestrzeni publicznych. Poprawią one komfort korzystania z przestrzeni publicznych o charakterze lokalnym i będą sprzyjać zacieśnianiu więzi społecznych oraz poczuciu odpowiedzialności za swoje otoczenie. Działania będą dotyczyły miejsc wskazanych w analizach przestrzennych do nowego Studium, które mają predyspozycje do stworzenia centrów

---

³⁵ Działania będą dotyczyły wszystkich dzielnic Warszawy z wyjątkiem Śródmieścia, które znajduje się w całości w obszarze przeznaczonym do realizacji projektów w ramach Celu szczegółowego 1.

lokalnych lub dzielnicowych (tzw. obszary o charakterze centrotwórczym). W ramach projektów przestrzenie będą mogły być wyposażone w nowe funkcje zachęcające do interakcji społecznych i wspierające budowanie lokalnych społeczności. Będą to na przykład: place zabaw, miejsca spotkań w plenerze, przestrzenie dla rekreacji i aktywności fizycznej, przestrzenie dla działań kulturalnych, ogrody społecznościowe.

Ważnym komponentem projektów będzie zwiększenie ilości zieleni oraz poprawa retencji wód opadowych.

Przekształcenia przestrzeni podkreślą tożsamość miejsca. Przestrzenie będą kształtowane za pomocą nowoczesnych środków wyrazu, z poszanowaniem wartości historycznych – tam, gdzie takie zostały wskazane. Wyrzistość i rozpoznawalność przestrzeni będzie mogła zostać podkreślona za pomocą działań artystycznych: tworzenia nowych obiektów sztuki takich jak np. neony, rzeźby, mozaiki, murale, instalacje artystyczne – również z wykorzystaniem zieleni. Do uczestnictwa w tych działaniach będą zachęceni mieszkańcy. Przywracana będzie świetność istniejącym dziełom sztuki publicznej.

Z uwagi na bardzo dużą liczbę miejsc o potencjale do rozwoju centrów lokalnych i dzielnicowych, realizacja proponowanych projektów będzie dotyczyła różnego stadium zaawansowania inwestycji. W niektórych przypadkach w trakcie trwania Programu przeprowadzony zostanie cały proces inwestycyjny: od etapu analiz do realizacji. W innych przypadkach prowadzone będą tylko prace związane z planowaniem inwestycji lub prace projektowe, które zabezpieczą zgodne z potrzebami wykonanie inwestycji w przyszłości.

Skala projektów również będzie różna. Będą to na przykład: kompleksowe działania modernizacyjne lub tworzenie nowych przestrzeni publicznych a także mniejsze interwencje przestrzenne, realizowane np. w ramach projektów z Budżetu Obywatelskiego.

Proponujemy jeden typ projektów:

Modernizacja lub tworzenie przestrzeni publicznych w obrębie terenów wskazanych do rozwoju centrów lokalnych lub dzielnicowych

Projekty będą inwestycjami prowadzonymi przez różne jednostki miejskie w zależności od zarządcy terenu. Zestawienie projektów znajduje się w Załączniku nr 1 – Katalog Projektów.

Wskaźniki realizacji działania 2.1 dla projektów typu: Modernizacja lub tworzenie przestrzeni publicznych w obrębie terenów wskazanych do rozwoju centrów lokalnych lub dzielnicowych

Głównym wskaźnikiem mierzącym sukces realizacji działania będzie liczba zmodernizowanych przestrzeni publicznych.

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa (2022 r.)	Wartość docelowa (2025 r.) ³⁶
Wskaźnik główny:			
Liczba zmodernizowanych przestrzeni publicznych w obrębie terenów wskazanych do rozwoju centrów lokalnych lub dzielnicowych.	sztuka	0	20

Dla projektów realizowanych w ramach Działania 2.1 Celu szczegółowego 2 wprowadzimy dodatkowe monitorowanie danych na temat elementów wyposażenia lub zagospodarowania przestrzeni, które odnoszą się do cech funkcjonalnych: miejsc do siedzenia, dostępu do wody, ilość zieleni, nowych funkcji prospołecznych. Elementy te mają bezpośredni wpływ dotrzymanie określonych w Programie kryteriów jakości przestrzeni publicznych. Dane będą zostaną zgromadzone w ogólnodostępnej bazie inwestycji dla przestrzeni publicznych³⁷ i będą wykorzystywane do informowania mieszkańców o efektach realizacji Programu oraz posłużą do programowania kolejnych inwestycji w przyszłości. Wykaz monitorowanych danych znajduje się w Załączniku nr 7.

Dla projektów zakwalifikowanych do realizacji w tym działaniu opracowano zestaw wymagań jakościowych. Jest to jednocześnie zestaw kryteriów, którymi należy kierować się przy wyborze dodatkowych projektów włączanych do Programu w kolejnych latach. Lista projektów będzie uzupełniana w trakcie realizacji Programu na przykład w związku z kolejnymi edycjami Budżetu Obywatelskiego.

Zgłaszane projekty powinny realizować określone poniżej kryteria:

1. Uzupełniać program funkcjonalny przestrzeni tak, by zachęcać do interakcji społecznych i wspierać budowanie lokalnych społeczności.
2. Dbać o zachowanie zastanych, ważnych funkcji społecznych jako element nowego programu funkcjonalnego zwłaszcza na tych obszarach, gdzie transformacja przestrzeni będzie miała kompleksowy charakter lub będzie przeprowadzana z udziałem kapitału prywatnego (np. w procesach PPP).

³⁶ Wartość docelowa wskaźnika dotyczy projektów wskazanych lub rekomendowanych do realizacji w dniu uchwalenia Programu i będzie aktualizowana wraz z naborem nowych projektów do Programu (np. w związku z nowymi projektami z Budżetu Obywatelskiego w kolejnych latach).

³⁷ Baza danych jest projektem realizowanym w ramach Działania 4.2, Celu szczegółowego 4.

3. Poprawiać dostępność, wygodę i bezpieczeństwo pieszych poprzez respektowanie wymogów dostępności architektonicznej m.in. poprzez stosowanie Standardów Dostępności dla m.st. Warszawy i Standardów projektowych i wykonawczych infrastruktury dla pieszych (w szczególności: likwidację barier architektonicznych, zapewnienie przyjaznych użytkownikom szerokości ciągów pieszych), uporządkowanie parkowania. Wszystkie przyjęte rozwiązania projektowe, zarówno w zakresie kształtowania posadzek, mebli miejskich, informacji miejskiej jak i małej architektury powinny zapewniać dostęp wraz z możliwością użytkowania dla osób o szczególnych potrzebach, w tym o ograniczonej mobilności i percepcji na równi ze wszystkimi innymi użytkownikami, zgodnie z definicją „projektowania uniwersalnego” oraz treścią Zarządzenia w sprawie tworzenia na terenie m.st. Warszawy dostępnej przestrzeni, w tym infrastruktury dla pieszych ze szczególnym uwzględnieniem osób o ograniczonej mobilności i percepcji.
4. Zwiększać ilość zieleni, między innymi liczbę drzew i rabat, między innymi liczbę drzew i rabat, co wpłynie na zwiększenie powierzchni biologicznie czynnej, poprawę komfortu klimatycznego poprzez zapewnienie cienia oraz poprawienie estetyki przestrzeni. Uwzględnić rozwiązania błękitno-zielonej infrastruktury, zwłaszcza: zwiększające retencję wody w sąsiedztwie istniejących i projektowanych drzew, rabat i zieleńców, a także inne rozwiązania inżynierskie zintegrowane z projektem architektonicznym przestrzeni, służące gromadzeniu wody deszczowej w celu wykorzystania jej in-situ w okresach suszy.
6. Zwiększać liczbę ogólnodostępnych miejsc do siedzenia i poprawić komfort korzystania z miejsc siedzących: należy zaproponować zróżnicowane rodzaje ogólnodostępnych miejsc siedzących, przystosowanych do potrzeb wszystkich grup wiekowych. Ich liczba i forma powinny być dostosowane do rodzaju przestrzeni. Część z miejsc siedzących powinna odznaczać się ergonomią (wysokość, kształt oparcia, podłokietniki), zapewniającą wygodne korzystanie z nich przez osoby w podeszłym wieku. Część siedzisk powinna być zacieniona w miesiącach letnich. Należy przewidywać możliwość odpoczynku w sąsiedztwie ogólnodostępnych miejsc siedzących dla osób poruszających się na wózkach.
5. Poprawiać komfort termiczny i minimalizować niekorzystne zjawisko przegrzewania się przestrzeni ulic w miesiącach letnich poprzez takie działania jak: zmniejszenie udziału powierzchni utwardzonych, wybór jasnej kolorystyki i materiałów nawierzchni, które gromadzą mniej energii cieplnej, odpowiedni projekt zieleni i małej architektury, która sprzyjać będzie zacienianiu najbardziej narażonych na przegrzewanie przestrzeni, wyposażenie w instalacje stałych lub czasowych elementów wodnych takich jak np. fontanny, kurtyny wodne, zamgławiacze obniżających temperaturę powietrza lub poidelka.
6. Uwzględniać w programach funkcjonalnych i poprzez odpowiednie wyposażenie przestrzeni sąsiedztwo usług społecznych – instytucji kultury, oświaty, zdrowia, pomocy itp.

W zależności od potrzeb i lokalnych uwarunkowań projekty mogą dotyczyć:

1. Tworzenia przestrzeni atrakcyjnych dla dzieci z różnych grup wiekowych poprzez aranżację wybranych fragmentów przestrzeni lub montaż sprzętów zabawowych (np. z wykorzystaniem zieleni, małej architektury, form przestrzennych).
2. Zachęcania do codziennej aktywności fizycznej poprzez wyposażenie w elementy małej architektury, infrastrukturę rekreacyjną (np. drążki, równoważnie, mini boiska, właściwie rozmieszczone stojaki lub wiaty na rowery).
3. Poprawy czystości i porządku poprzez montaż koszy do selektywnej zbiórki odpadów, modernizację lub tworzenie wiat śmietnikowych.
4. Poprawy jakości oświetlenia przestrzeni publicznych przy jednoczesnym ograniczaniu niekorzystnego zjawiska zanieczyszczenia światłem. Wykorzystywać źródła światła zasilane energią słoneczną.
5. Łączenia działań modernizacyjnych z twórczością artystyczną, w sposób angażujący społeczność lokalną lub podkreślający tożsamość miejsca.

Działanie 2.2. Zazieleniamy i doposażamy ulice, place, skwery i inne lokalne przestrzenie publiczne

Działanie ma na celu podniesienie jakości przestrzeni lokalnych, które nie mają zaplanowanych funkcji centrotwórczych i znajdują się we wszystkich dzielnicach Warszawy z wyjątkiem centralnego obszaru miasta³⁸. W strukturze miasta, pełnią one istotną rolę jako łączniki w sieci przestrzeni publicznych oraz przestrzenie codziennie odwiedzane przez mieszkańców i użytkowników, które znajdują się najbliżej miejsca ich zamieszkania lub pracy. Mogą to być na przykład: lokalne ulice, place zabaw, niewielkie skwery o sąsiedzkim charakterze, duże, ogólnodostępne podwórza oraz obszary wewnątrz osiedli mieszkaniowych lub inne otwarte przestrzenie odwiedzane przez mieszkańców, które nie mają charakteru szczególnie koncentrującego aktywność użytkowników.

Planowane projekty związane będą z poprawą jakości użytkowej, estetycznej i ekologicznej przestrzeni lokalnych poprzez proste interwencje, takie jak:

- doposażenie przestrzeni publicznych o elementy małej architektury: meble miejskie, wyposażenie rekreacyjne,
- zwiększenie ilości zieleni i poprawa warunków jej bytowania (np. powiększenia mis wokół drzew),
- usuwanie elementów szpeczących przestrzeń,

---

³⁸ Działania będą dotyczyć obszaru wskazanego do realizacji w ramach Celu Szczegółowego 2.

Obszarem tym nie jest objęta dzielnica Śródmieście, która w całości znajduje się w obrębie obszaru wskazanego do realizacji Celu Szczegółowego 1.

- kompleksowe modernizacje.

Interwencje te powinny prowadzić do poprawy komfortu korzystania z przestrzeni w zakresie dostępności, wygody, bezpieczeństwa, komfortu klimatycznego, czystości i porządku, wspierania aktywności społecznej i aktywności fizycznej mieszkańców.

Proponujemy jeden typ projektów:

Doposażenie i zazielenienie lokalnych przestrzeni publicznych

Projekty będą inwestycjami prowadzonymi przez różne jednostki miejskie w zależności od zarządcy terenu. Zestawienie projektów znajduje się w Załączniku nr 1 – Katalog projektów.

Wskaźniki realizacji działania 2.1 dla projektów typu: Doposażenie i zazielenienie lokalnych przestrzeni publicznych

Działanie będzie monitorowane za pomocą wskaźników w postaci liczby przestrzeni publicznych, które zostały doposażone, zazielenione lub kompleksowo zmodernizowane.

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa (2022 r.)	Wartość docelowa (2025 r.) ³⁹
Liczba doposażonych, lokalnych przestrzeni publicznych poza centralnym obszarem miasta.	sztuka	0	183
Liczba zazielenionych, lokalnych przestrzeni publicznych poza centralnym obszarem miasta.	sztuka	0	59
Liczba kompleksowo zmodernizowanych, lokalnych przestrzeni publicznych poza centralnym obszarem miasta.	sztuka	0	26

Dla projektów realizowanych w ramach Działania 2.1 Celu szczegółowego 2 wprowadzimy dodatkowe monitorowanie danych na temat elementów wyposażenia lub zagospodarowania przestrzeni, które odnoszą się do cech funkcjonalnych: miejsc do siedzenia, dostępu do wody, ilość zieleni, nowych funkcji prospołecznych. Elementy te mają bezpośredni wpływ dotrzymanie określonych w Programie kryteriów jakości przestrzeni publicznych. Dane będą zostaną zgromadzone w ogólnodostępnej bazie

³⁹ Wartość docelowa wskaźnika dotyczy projektów wskazanych lub rekomendowanych do realizacji w dniu uchwalenia Programu i będzie aktualizowana wraz z naborem nowych projektów do Programu (np. w związku z nowymi projektami z Budżetu Obywatelskiego w kolejnych latach).

inwestycji dla przestrzeni publicznych⁴⁰ i będą wykorzystywane do informowania mieszkańców o efektach realizacji Programu oraz posłużą do programowania kolejnych inwestycji w przyszłości. Wykaz monitorowanych danych znajduje się w Załączniku nr 7.

Dla projektów zakwalifikowanych do realizacji w tym działaniu opracowano zestaw wymagań jakościowych. Jest to jednocześnie zestaw kryteriów, którymi należy kierować się przy wyborze dodatkowych projektów włączanych do Programu w kolejnych latach. Lista projektów będzie uzupełniana w trakcie realizacji Programu na przykład w związku z kolejnymi edycjami Budżetu Obywatelskiego.

Projekty powinny realizować określone poniżej kryteria:

1. Zwiększać liczbę ogólnodostępnych miejsc do siedzenia i poprawić komfort korzystania z miejsc siedzących: należy zaproponować zróżnicowane rodzaje ogólnodostępnych miejsc siedzących, przystosowanych do potrzeb wszystkich grup wiekowych. Ich liczba i forma powinny być dostosowane do rodzaju przestrzeni. Część z miejsc siedzących powinna odznaczać się ergonomią (wysokość, kształt oparcia, podłokietniki), zapewniającą wygodne korzystanie z nich przez osoby w podeszłym wieku. Część siedzisk powinna być zacieniona w miesiącach letnich. Należy przewidywać możliwość odpoczynku w sąsiedztwie ogólnodostępnych miejsc siedzących dla osób poruszających się na wózkach.
2. Poprawiać komfort termiczny i minimalizować niekorzystne zjawisko przegrzewania się przestrzeni ulic, skwerów, placów zabaw w miesiącach letnich poprzez takie działania jak: zmniejszenie udziału powierzchni utwardzonych, wybór jasnej kolorystyki i materiałów nawierzchni, które gromadzą mniej energii cieplnej, odpowiedni projekt zieleni i małej architektury, która sprzyjać będzie zacienianiu najbardziej narażonych na przegrzewanie przestrzeni, wyposażenie w poidelka, miejsca instalacji stałych lub czasowych fontann, kurtyn wodnych, zamgławiaczy obniżających temperaturę powietrza.
3. Tworzyć przestrzenie atrakcyjne dla dzieci z różnych grup wiekowych poprzez aranżację wybranych fragmentów przestrzeni lub montaż sprzętów zabawowych (np. z wykorzystaniem zieleni, małej architektury, form przestrzennych).
4. Zachęcać do codziennej aktywności fizycznej poprzez wyposażenie w elementy małej architektury, infrastrukturę rekreacyjną (np. drążki, równoważnie, mini boiska, właściwie rozmieszczone stojaki lub wiaty na rowery).

---

⁴⁰ Baza danych jest projektem realizowanym w ramach Działania 4.2, Celu szczegółowego 4.

5. Uwzględniać w doborze wyposażenia przestrzeni sąsiedztwo usług społecznych – instytucji kultury, oświaty, zdrowia, pomocy itp.
6. Poprawiać czystość i porządek poprzez montaż koszy do segregacji odpadów, modernizację lub tworzenie wiat śmietnikowych.
7. Poprawiać jakość oświetlenia przestrzeni publicznych przy jednoczesnym ograniczaniu niekorzystnego zjawiska zanieczyszczenia światłem. Wykorzystywać źródła światła zasilane energią słoneczną.
8. Uatrakcyjnić przestrzeń lub podkreślać/kreować tożsamość miejsca poprzez sztukę w przestrzeni publicznej.

Preferowana formułą projektów tego typu są inwestycje realizowane kompleksowo, w większej skali (związane np. z montażem ławek lub innych elementów małej architektury na większym obszarze takim jak fragment dzielnicy, osiedle), tak by wprowadzane zmiany były zauważane przez mieszkańców⁴¹.

Usuwanie obiektów szpecących przestrzeń – proces

Tak jak w przypadku centralnego obszaru miasta, kontynuowany będzie proces usuwania elementów szpecących przestrzeń: kiosków, budek, elementów infrastruktury technicznej, nielegalnych reklam itp.

Działanie 2.3. Tworzymy nowe połączenia pomiędzy centrami lokalnymi, dzielnicowymi i centrum miasta oraz zielonymi atrakcjami stolicy

Działanie ma służyć poprawieniu spójności sieci połączeń pieszych i rowerowych pomiędzy funkcjonującymi i planowanymi centrami lokalnymi i dzielnicowymi. W Programie poprawy jakości ważnych przestrzeni publicznych koncentrować się będziemy tylko na jednym aspekcie tego zagadnienia związanym z rozpoczęciem projektu tworzenia Zielonych Pierścieni Warszawy. Jest to przygotowywana w nowym Studium, sieć rekreacyjnych tras pieszo-rowerowych, które będą łączyć parki, tereny Twierdzy Warszawa, tereny zieleni osiedlowej. Trasy będą przebiegać zwłaszcza przez obszary, na których brakuje zieleni urządzonej. Sieć rowerowa będzie integrowana z siecią przestrzeni publicznych oraz zielonymi atrakcjami miasta np. Doliną Wisły, parkami, lasami, ciekami wodnymi i kanałami.

Inne działania, wspierające poprawę spójności sieci przestrzeni publicznych w obszarze poza centrum miasta i polegające na tworzeniu ułatwień w przekraczaniu barier architektonicznych

---

⁴¹ Postulat kompleksowych i skalowalnych projektów nie dotyczy działań związanych z twórczością artystyczną w przestrzeni publicznej, którą powinien cechować unikalny charakter.

i przestrzennych⁴² przez pieszych i rowerzystów prowadzone będą w ramach **Celu szczegółowego 3 Podróżujemy rowerem po mieście oraz Celu szczegółowego 4 Poruszamy się pieszo po mieście Programu zrównoważonej mobilności do 2026 roku.**

Projekt Zielonych Pierścieni Warszawy

Projekt dotyczył będzie przeprowadzenia prac analitycznych i projektowych w celu utworzenia Zielonych Pierścieni Warszawy. Założenia projektu dotyczą wytworzenia sieci tras rekreacyjno-spacerowych przeznaczonych dla ruchu pieszego i rowerowego, które w formie dwóch pierścieni (bliżej i dalej od centrum) przebiegać będą przez całe miasto. Sieć będzie łączyć centra lokalne, poprawiając dostęp mieszkańców do terenów zieleni i rekreacji. Zielone Pierścienie Warszawy same w sobie będą też atrakcją dla mieszkańców i turystów ze względu na szansę organizacji wypraw rowerowych lub pieszych dookoła miasta.

W Biurze Architektury i Planowania Przestrzennego powstanie zespół, który przystąpi do prac na bazie założeń wypracowanych w ramach nowego Studium. Realizacja projektu wymagała będzie współpracy między różnymi jednostkami miasta i urzędami dzielnic. Szacowana długość zaplanowanych rekreacyjnych tras pieszo-rowerowych wynosić będzie około 180 km.

Wskaźniki realizacji działania 2.3 dla projektu Zielonych Pierścieni Warszawy

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa (2022 r.)	Wartość docelowa (2025 r.)
Liczba nowych opracowań projektowych dotyczących Zielonych Pierścieni Warszawy	sztuka	0	1

Powiązanie Celu szczegółowego 2 z innymi dokumentami

Realizacja działań Celu szczegółowego 2 – **Korzystamy z atrakcyjnych dzielnicowych i lokalnych przestrzeni publicznych, blisko naszego miejsca zamieszkania** – będzie powiązana z innymi dokumentami służącymi realizacji Strategii #Warszawa2030:

- **Nowe Studium Kierunków i Zagospodarowania Przestrzennego m.st. Warszawy** – działania z obszaru Celu Szczegółowego 1 będą odpowiedzią na wskazane w analizach towarzyszących powstaniu Nowego Studium wyzwania, dotyczące przestrzeni publicznych w Warszawie:

---

⁴² Barierami przestrzennymi mogą być m.in. drogi ekspresowe, drogi główne i główne ruchu przyspieszonego, torowiska kolejowe oraz cieki wodne.

- podniesienie spójności sieci przestrzeni o charakterze publicznym poprzez wprowadzenie rozwiązań pozwalających na przekraczanie rozległych barier terenowych, wytworzenie systemu powiązań przestrzeni o charakterze publicznym pomiędzy prawym i lewym brzegiem,
- promocję rozwiązań nacełowanych na komunikację pieszą i rowerową,
- włączanie elementów błękitno-zielonej infrastruktury, zwiększanie pokrycia koronami drzew i retencji w zagospodarowaniu przestrzeni, działania w dążeniu do tworzenia miasta odpornego,
- określenie zasad kształtowania przestrzeni o charakterze publicznym uwzględniających elastyczność ich zagospodarowania i użytkowania, z uwzględnieniem wymogów miasta odpornego oraz zagadnień związanych z zarządzaniem kryzysowym.

Obszary centrotwórcze wskazane zostaną na podstawie analiz przeprowadzanych na potrzeby określenia uwarunkowań do Nowego Studium.

- **Program zrównoważonej mobilności na lata 2022-2025** – inwestycje będą wspierać cele Programu Zrównoważonej Mobilności poprzez stworzenie warunków do zwiększenia ruchu pieszego, tworzenie połączeń pomiędzy obszarami centrotwórczymi. Warszawie wciąż planowane są liczne, duże inwestycje infrastrukturalne związane z transportem. Chcemy, by były one wykorzystane do realizacji atrakcyjnych przestrzeni publicznych, które towarzyszyć będą m.in. nowym stacjom metra lub nowym przystankom kolejowym. Dlatego należy dopilnować by projekty przestrzeni publicznych towarzyszące miejscom przesiadkowym, tworzone w ramach transportowych projektów infrastrukturalnych (**Cel szczegółowy 2. Podróżujemy transportem zbiorowym Programu zrównoważonej mobilności**) poprawiały komfort podróżnych oczekujących na transport i spełniały wymagania jakościowe określone w Programie poprawy jakości ważnych przestrzeni publicznych.
- **Strategia adaptacji do zmian klimatu dla m.st. Warszawy do roku 2030 z perspektywą do roku 2050. Miejski Plan Adaptacji** – inwestycje, związane z zazielenieniem i zwiększeniem retencji wód opadowych będą służyć realizacji polityki m.st. Warszawy w zakresie podejmowania działań zapobiegających i łagodzących negatywne skutki zmian klimatu oraz wzmacniających odporność miasta w odniesieniu do przestrzeni publicznych.
- **Program przedsiębiorcza Warszawa na lata 2021-2025** – poprawa dostępności pieszej i modernizacja przestrzeni publicznych w obszarze centrów lokalnych i dzielnicowych sprzyjać będzie większej intensywności ruchu pieszego, co pozytywnie przełoży się na potencjalną liczbę klientów odwiedzających lokalne lokale usługowe, handlowe i gastronomiczne.
- **Program Ochrony Środowiska dla m.st. Warszawy na lata 2021-2024** – wszelkie działania inwestycyjne służące zazielenianiu przestrzeni publicznych i zwiększaniu powierzchni biologicznie czynnej i poprawie retencji wód deszczowych realizować będą równocześnie **Cel Szczegółowy 8 Programu Ochrony Środowiska – Rozwój błękitno-zielonej infrastruktury miasta**. Poprawa spójności i jakości sieci przestrzeni publicznych sprzyjając zwiększeniu ruchu pieszych może pozytywnie wpłynąć na zmniejszenie liczby indywidualnych podróży samochodem w obszarze centrum miasta i tym samym poprawić jakość powietrza.

- **Program kultura blisko domu na lata 2021-2025** – w obszarze objętym działaniami Celu Szczegółowego 2 funkcjonuje wiele miejskich instytucji kultury. **Program kultura blisko domu** wskazuje również liczne projekty, które będą realizowane przez instytucje kultury na tym obszarze. Należy zadbać o synergię działań pomiędzy realizowanymi projektami. Ważne jest by w działaniach inwestycyjnych dotyczących przestrzeni publicznych uwzględniać kontekst i potrzeby przyległych do tych przestrzeni instytucji kultury. Dobrą praktyką jest włączanie tych interesariuszy w proces przedprojektowy, który pozwala sformułować prawidłowy program funkcjonalny lub wyposażenie przestrzeni publicznych i uwzględnić to w wymaganiach wobec przyszłej inwestycji.
- **Program sportowo blisko domu do 2025 roku** – inwestycje realizowane w ramach *Celu szczegółowego 1 Programu sportowo blisko domu - Mamy dostęp do różnorodnych miejsc aktywności fizycznej blisko domu*, będą wpływać na wzbogacenie programu funkcjonalnego przestrzeni publicznych. Należy dążyć do integracji przestrzeni rekreacji z przestrzeniami publicznymi i zadbać by przestrzeń publiczna towarzysząca nowym inwestycjom sportowym i rekreacyjnym była realizowana zgodnie z wymogami określonymi w Programie poprawy jakości ważnych przestrzeni publicznych.
- **Program wspólnota na lata 2021-2025** – wszelkie działania inwestycyjne dotyczące przestrzeni lokalnych służących społecznościom będą wspierać realizację **Celu Szczegółowego 2 Programu Wspólnota – Identyfikujemy się z miejscem, w którym mieszkamy**. Podniesienie jakości przestrzeni najbliższej miejsca zamieszkania pozytywnie wpłynie na postrzeganie przez mieszkańców ich otoczenia i sprzyjać będzie zwiększeniu poczucia odpowiedzialności za nie.
- **Polityka turystyczna m.st. Warszawy** – Projekt Zielonych Pierścieni Warszawy realizuje rekomendacje **Polityki turystycznej** odnośnie wprowadzenia systemowych rozwiązań dotyczących powiązania obiektów stanowiących węzły ruchu turystycznego w dzielnicach z atrakcyjnymi przestrzeniami publicznymi.
- **Polityka bezpieczeństwa m.st. Warszawy** – inwestycje będą wspierać bezpieczeństwo użytkowników przestrzeni publicznych poprzez rozwiązania projektowe dotyczące m.in ruchu pieszego, oświetlenia przestrzeni publicznych, tworzenia miejsc sprzyjających tworzeniu więzi społecznych i prozdrowotnym zachowaniom użytkowników.

Cel szczegółowy 3. Współtworzymy i dbamy o przestrzenie publiczne razem z mieszkańcami i przedsiębiorcami

Stan przestrzeni publicznych staje się przedmiotem coraz większego zainteresowania mieszkańców Warszawy, którzy chcą mieć na nie wpływ (przede wszystkim w sąsiedztwie swojego miejsca zamieszkania) lub oczekują, że ich jakość będzie przez miasto poprawiana. Zaangażowanie mieszkańców skupia się obecnie przede wszystkim na wyrażaniu opinii i ocenie przestrzeni publicznej, a także, w mniejszym stopniu, na inicjowaniu przedsięwzięć, które mają służyć zmianie. Najczęściej wykorzystywanym w tym celu narzędziem jest Budżet Obywatelski. W trakcie pierwszych czterech edycji BO (lata 2015-2018) wśród wszystkich projektów wybranych do realizacji 60% stanowiły projekty

dotyczące inwestycji w przestrzeni publicznej.⁴³ Obserwowane jest również rosnące zainteresowanie mieszkańców bezpośrednim i osobistym udziałem w poprawie jakości przestrzeni publicznych – najczęściej związanym z pielęgnacją zieleni lub jej uzupełnieniem (sadzeniem drzew i kwiatów). Ważną rolę w popularyzacji wiedzy, mobilizowaniu społeczności i prototypowaniu przestrzeni publicznych pełnią również niektóre instytucje i organizacje kultury. Warszawa chce w systemowy sposób wspierać osobiste zaangażowanie mieszkańców w troskę o jakość przestrzeni publicznych, starając się upowszechnić model wspólnych i niosących satysfakcję aktywności na rzecz przestrzeni blisko miejsca zamieszkania sprzymierzając się w takich działaniach z organizacjami pozarządowymi i instytucjami kultury i oświaty.

Świadomość potrzeb związanych z adaptacją miast do zmian klimatycznych jest coraz większa również wśród przedstawicieli biznesu. Warto wykorzystać moment wielkiej transformacji gospodarki, która w krajach Unii Europejskiej stymulowana jest poprzez inicjatywę Europejskiego Zielonego Ładu. Wpływ unijnej Taksonomii⁴⁴ z rosnącą mocą przekłada się na codzienną praktykę przedsiębiorstw, które coraz liczniej wdrażają działania ESG (Environmental, Social and Corporate Governance). Powyższe regulacje unijne wyraźnie wzmacniają trend zaangażowania biznesu w działalność społeczną i proekologiczną realizowaną dotychczas w ramach praktyk Corporate Social Responsibility (CSR). Warszawa może wyjść naprzeciw tej zmianie oferując biznesowi możliwość wsparcia zielonej i zrównoważonej transformacji przestrzeni publicznych stolicy.

Cel szczegółowy 3 służy więc zwiększeniu udziału mieszkańców, instytucji, przedsiębiorców i inwestorów w poprawie jakości przestrzeni publicznych oraz poprawie dostępu do informacji o działaniach miejskich dotyczących tej sfery.

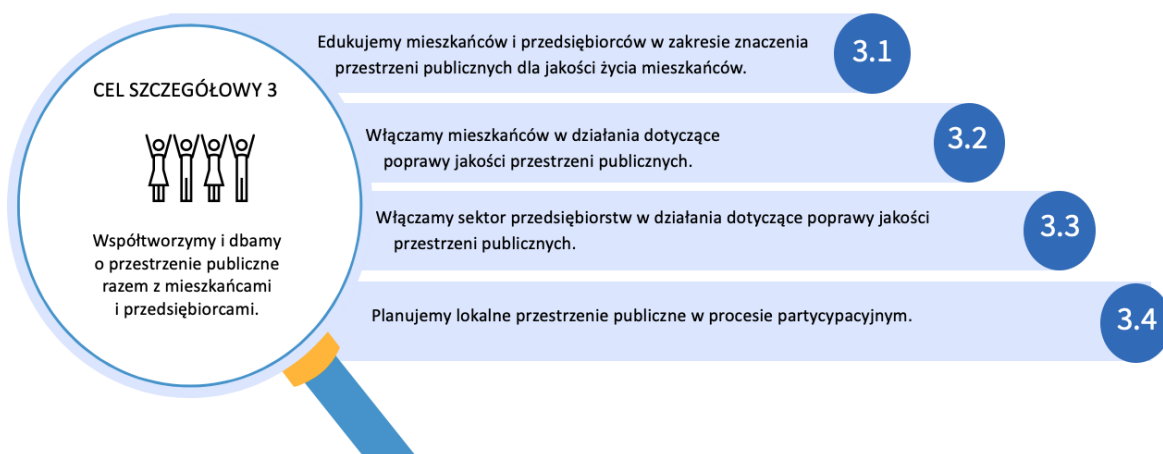
Cel ten zostanie zrealizowany poprzez działania zaprezentowane na schemacie:

---

⁴³ Załuska, A. „Wpływ budżetu partycypacyjnego na przestrzeń publiczną Warszawy”, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego, Warszawa 2018, praca magisterska, niepublikowana, s.44

⁴⁴ Taksonomia to potoczna nazwa nowego aktu prawnego Unii Europejskiej, tj. rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje.

DZIAŁANIA

Rysunek 6 Działania dla Celu szczegółowego 3, opracowanie własne

Wskaźnik realizacji celu szczegółowego 3

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa (2022 r.)	Wartość docelowa (2025 r.)
Indeks zaangażowania społecznego na rzecz przestrzeni publicznych	%	6	27

Indeks będzie wyliczany jako średnia arytmetyczna poniższych wskaźników poddanych normalizacji i po przypisaniu wagi.

- odsetek mieszkańców deklarujących udział osobisty w działaniach na rzecz okolicy miejsca zamieszkania,
- odsetek osób, które za pośrednictwem Miejskiego Portalu Wolontariatu zgłosiły zainteresowanie ofertą wolontariatu na rzecz przestrzeni publicznych w obszarze zieleni i ekologia,
- odsetek zawartych nowych partnerstw z przedsiębiorstwami, mających na celu wsparcie na rzecz rozwoju przestrzeni publicznych w Warszawie.

Działanie 3.1. Edukujemy mieszkańców i przedsiębiorców w zakresie znaczenia przestrzeni publicznych dla jakości życia w stolicy

Działanie obejmie kampanie informacyjne i akcje edukacyjne, które służyć będą uświadomieniu korzystnego wpływu dobrych przestrzeni publicznych na rozwój miast i jakość życia mieszkańców i informowaniu o działaniach miasta podejmowanych w tym zakresie. Dzięki temu powiększy się grupa

osób, które będą rozumieć i w konsekwencji sprzyjać działaniom związanym z tworzeniem i modernizowaniem przestrzeni publicznych. W długiej perspektywie może to prowadzić do zmiany codziennych zachowań i wyborów mieszkańców w kierunku poszukiwania bardziej zrównoważonych sposobów zamieszkiwania lub przemieszczania się po mieście. Przybliży to miasto do realizacji celów klimatycznych oraz wpłynie na poprawę dobrostanu mieszkańców Warszawy. Społeczność miasta świadoma potrzeby dobrze funkcjonującej przestrzeni publicznej będzie też bardziej skłonna do osobistego zaangażowania w jej poprawę w swoim najbliższym otoczeniu.

Proponujemy następujące typy projektów:

Kampanie informacyjne

Kampanie będą prowadzone w przestrzeni internetowej: z wykorzystaniem miejskich stron www, portali społecznościowych (Fb, Instagram i inne). W serwisie internetowym Biura Architektury i Planowania Przestrzennego i serwisach urzędów dzielnic powstaną podstrony przeznaczone na komunikowanie działań związanych z postępami w realizacji Programu. Już teraz mieszkańcy Warszawy mogą śledzić postępy prac dotyczących realizowanego w Śródmieściu programu Nowego Centrum Warszawy. W ramach Działania będziemy chcieli wzmocnić komunikację również tych przedsięwzięć, które toczą się poza obszarem ścisłego centrum miasta. Szczególna uwaga zostanie poświęcona dotarciu z informacją do mieszkańców, którzy rzadko korzystają z cyfrowych narzędzi komunikacji społecznej poprzez wypracowanie lub wzmocnienie stałych kanałów komunikacji z podmiotami, które mogą generować duże zasięgi. Informacja na temat działań dotyczących przestrzeni publicznych będzie dostępna m.in. w urzędach dzielnic, miejskich placówkach kultury i MAL-ach.

Zestawienie projektów znajduje się w Załączniku nr 1 - Katalog projektów. Lista projektów może być aktualizowana w trakcie realizacji Programu.

Wskaźniki realizacji działania 3.1 dla projektów typu: Kampanie informacyjne

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa (2022 r.)	Wartość docelowa (2025 r.)
Liczba nowych, ogólnomiejskich kampanii informacyjnych poruszających temat przestrzeni publicznych	sztuka	0	3
Liczba nowych zakładek na temat lokalnych przestrzeni publicznych w serwisach internetowych dzielnic	sztuka	0	18
Liczba nowych podmiotów trwale współpracujących z m.st. Warszawa w zakresie komunikacji działań związanych z przestrzenią publiczną	sztuka	0	30

Akcje edukacyjne

Akcje edukacyjne będą profilowane względem różnych grup odbiorców m.in.: mieszkańców – z podziałem na grupy wiekowe, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych (NGO), mediów, deweloperów, spółdzielni mieszkaniowych. Zorganizujemy cykl wydarzeń edukacyjnych w formie spotkań panelowych poświęcony różnym aspektom przestrzeni publicznych – omawiane w trakcie paneli zagadnienia będą skoordynowane w czasie z kolejnymi etapami realizacji celów szczegółowych programu. Dotyczyć będą one na przykład zagadnień związanych z cechami dobrych przestrzeni publicznych (m.in. przyjazność dla pieszych, obecność zieleni, komfort termiczny) i działaniami podejmowanymi przez miasto w zakresie procedur i współpracy z biznesem. Tak jak w latach poprzednich ważnym miejscem spotkań z mieszkańcami i przedsiębiorcami poświęconych przestrzeni wspólnej pozostaną pawilony Zodiak i Kamień. Spotkania odbywać się będą również w przestrzeni wirtualnej. Edukacja na temat przestrzeni publicznej, w formie dostosowanej do wieku odbiorców będzie też stałym i cyklicznym elementem działań prowadzonych we współpracy z placówkami szkolnymi (podstawowymi i ponadpodstawowymi). W ramach współpracy z twórcami oprogramowania kartograficznego udostępniemy uczniom narzędzia pozwalające tworzyć model otoczenia szkoły, w tym drogi ucznia do szkoły i natrafianych na niej przeszkód, zagrożeń oraz innych niedostatków przestrzeni publicznej.

Miejskie instytucje kultury i organizacje pozarządowe włączą się w Program prowadząc zajęcia edukacji w działaniu. Istotnym elementem tego projektu będzie prototypowanie przestrzeni publicznych np. w sąsiedztwie instytucji lub na innych terenach, na których prowadzą one działalność kulturalną. Pozwoli to uczestnikom projektów i odwiedzającym instytucje osobiście doświadczyć skutków zmian w przestrzeni i poznać współczesne metody projektowania partycypacyjnego przestrzeni publicznych.

Zestawienie projektów znajduje się w Załączniku nr 1 - Katalog projektów.

Wskaźniki realizacji działania 3.1 dla projektów typu: Akcje edukacyjne

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa (2022 r.)	Wartość docelowa (2025 r.)
Liczba szkół prowadzących nowe zajęcia edukacyjne dotyczące przestrzeni publicznych	sztuka	0	50
Liczba opracowanych nowych pomocy edukacyjnych dotyczących przestrzeni publicznych	sztuka	0	5
Liczba wydarzeń edukacyjnych dotyczących przestrzeni publicznych	sztuka	0	12

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa (2022 r.)	Wartość docelowa (2025 r.)
Liczba uczestników wydarzeń edukacyjnych dotyczących przestrzeni publicznych	sztuka	0	600
Liczba miejskich instytucji kultury i organizacji pozarządowych organizujących nowe zajęcia edukacji w działaniu dotyczące przestrzeni publicznych	sztuka	0	5

Dla projektów zakwalifikowanych do realizacji w tym działaniu opracowano zestaw wymagań merytorycznych. Jest to jednocześnie zestaw kryteriów, którymi należy kierować się przy wyborze dodatkowych projektów włączanych do Programu w kolejnych latach. Lista projektów może być aktualizowana w trakcie realizacji Programu.

Projekty realizowane w ramach tego działania powinny:

1. Edukować na temat potrzeby tworzenia przestrzeni publicznych i cech, które świadczą o ich dobrej jakości (m.in. przyjazność dla pieszych, obecność zieleni, komfort termiczny).
2. Informować o działaniach miasta w zakresie poprawy jakości przestrzeni publicznych.
3. Tworzyć trwałe i skuteczne kanały komunikacji pomiędzy samorządem m.st. Warszawy a mieszkańcami.
4. Docierać do mieszkańców korzystających i niekorzystających z kanałów cyfrowych.
5. Włączać działania edukacyjne dotyczące przestrzeni publicznych jako stałe lub cykliczne elementy programów realizowanych przez instytucje edukacyjne i kulturalne.
6. Wykorzystywać różne metody edukacyjne w tym edukację w działaniu i udział mieszkańców w prototypowaniu przestrzeni publicznych.
7. Oferować pomoce dydaktyczne dostosowane do różnych grup odbiorców.

Działanie 3.2. Włączamy mieszkańców w działania dotyczące poprawy jakości przestrzeni publicznych.

Działanie dotyczy zwiększenia udziału mieszkańców w aktywnościach służących poprawie jakości przestrzeni publicznych. Przeprowadzimy je z wykorzystaniem już funkcjonujących narzędzi wspierających rozwój społeczeństwa obywatelskiego takich jak Budżet Obywatelski, Inicjatywa Lokalna i Ochotnicy Warszawscy. Chcemy zwiększyć skuteczność tych narzędzi w działaniach na rzecz

przestrzeni publicznych. Projekty będą mogły dotyczyć różnych sfer odnowy przestrzeni publicznych, wśród których najważniejszymi są: zazielenianie i pielęgnacja zieleni, wprowadzanie małej retencji, uzupełnianie wyposażenia przestrzeni publicznych, poprawa dostępności. Mieszkańcy oprócz ulepszenia przestrzeni wokół zyskają poczucie odpowiedzialności za swoje otoczenie i sprawczości w kontaktach z jednostkami miejskimi.

Proponujemy następujące typy projektów:

Dobre projekty przestrzeni publicznych w Budżecie Obywatelskim

Chcemy by projekty dotyczące przestrzeni publicznych realizowane w ramach Budżetu Obywatelskiego prezentowały coraz lepszą jakość. Warto również wspierać koncentrowanie działań finansowanych z Budżetu w miejscach, gdzie są one najbardziej potrzebne. Mieszkańcy zgłaszający projekty w Budżecie Obywatelskim (BO) oraz jednostki realizujące zadania wybrane w BO otrzymają wsparcie merytoryczne, by proponowane przez nich przedsięwzięcia dotyczące przestrzeni publicznych były realizowane w bardziej zrównoważony sposób i zgodnie z najnowszą wiedzą. Zwrócimy uwagę na synergię działań, by projekty finansowane z różnych programów wspierały kompleksową przemianę najważniejszych przestrzeni lokalnych.

Proponujemy projekty skierowane zarówno do mieszkańców jak i urzędników pracujących nad przygotowaniem Budżetu Obywatelskiego i realizacją zwycięskich projektów. Zestawienie projektów znajduje się w Załączniku nr 1 - Katalog projektów.

Wskaźniki realizacji działania 3.2 dla projektów typu: Dobre projekty przestrzeni publicznych w Budżecie Obywatelskim

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa (2022 r.)	Wartość docelowa (2025 r.)
Liczba nowych poradników z zakresu przestrzeni publicznych dla projektodawców Budżetu Obywatelskiego	sztuka	0	1
Liczba projektów Budżetu Obywatelskiego z zakresu przestrzeni publicznych zidentyfikowanych i promowanych jako dobre praktyki	sztuka	0	36

Dobra przestrzeń publiczna dzięki Inicjatywie Lokalnej

Inicjatywa Lokalna może być narzędziem, który zwiększy zaangażowanie lokalnych społeczności w dbałość o podnoszenie jakości przestrzeni publicznych. Mechanizm Inicjatywy pozwala też na zwiększenie zaangażowania środków zewnętrznych – finansowych bądź rzeczowych w takie działania. Inicjatywa Lokalna najlepiej sprawdza się w przypadku działań dotyczących przestrzeni lokalnych bądź

sąsiedzkich, wokół których zawiązała się już społeczność oczekująca zmiany i chcąca się w tę zmianę – w różny sposób zaangażować. W Warszawie zrealizowanych zostało już kilka projektów – w różnych dzielnicach, które dotyczyły przestrzeni publicznych. Rozwijana jest również tzw. Zielona Inicjatywa. Widzimy potencjał w szerszym wykorzystaniu możliwości jakie daje Inicjatywa w wielu projektach realizowanych we współpracy ze społecznościami lokalnymi w całej Warszawie, dlatego będziemy popularyzować to narzędzie wśród mieszkańców i wspierać ich w realizacji projektów w sąsiedztwach.

Zestawienie projektów popularyzujących i wspierających realizację lokalnych przestrzeni publicznych z wykorzystaniem Inicjatywy Lokalnej znajduje się w Załączniku nr 1 - Katalog projektów.

Wskaźniki realizacji działania 3.2 dla projektów typu: Dobra przestrzeń publiczna dzięki Inicjatywie Lokalnej

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa (2022 r.)	Wartość docelowa (2025 r.)
Liczba nowych publikacji promujących Inicjatywę Lokalną dla przestrzeni publicznych	sztuka	0	5
Liczba nowych, zgłoszonych w ramach Inicjatywy Lokalnej projektów dotyczących przestrzeni publicznych	sztuka	0	36
Liczba nowych projektów dotyczących przestrzeni publicznych rozpoczętych lub zrealizowanych z wykorzystaniem Inicjatywy Lokalnej	sztuka	0	18

Rozwijamy wolontariat w trosce o przestrzeń publiczną.

Troska o zielen miejską, zwiększanie jej ilości i pielęgnacja to taki typ działań, w który mieszkańcy dość chętnie się włączają i któremu sprzyjają. Mają one bardzo pozytywny wpływ na jakość przestrzeni publicznych. Do tej pory aktywności w tej sferze miały charakter rozproszony, inicjowane były przez różne jednostki, mieszkańców lub biznes w sposób nieskoordynowany i w związku z tym mało widoczny. Również na stronie [Miejskiego Portalu Wolontariatu](#) prowadzonej w ramach projektu wspierania wolontariatu w Warszawie pt. „Ochotnicy warszawscy” brakuje oferty działań w ramach wolontariatu z dziedziny zieleni i przestrzeni publicznych. Wpisując się w miejski projekt rozwoju

wolontariatu⁴⁵, chcemy zwiększyć liczbę mieszkańców angażujących się w wolontariat na rzecz zieleni w przestrzeniach publicznych. By to osiągnąć przygotowany zostanie pakiet aktywności, w które mieszkańcy mogą się włączyć w ich najbliższym otoczeniu lub w zaproponowanym przez miasto miejscu. Aktywności będą dostosowane do różnych grup odbiorców: dzieci i młodzieży, rodzin, młodych dorosłych, seniorów, drobnych przedsiębiorców. Będą mogły dotyczyć lokalnych placów, skwerów, ulic, terenów osiedlowych i ogólnodostępnych podwórz. W identyfikację potrzeb i wsparcie w koordynacji włączymy urzędy dzielnic. Adresatem projektu mogą być również organizacje pozarządowe oraz aktywne, ale nieformalne grupy mieszkańców, które już teraz angażują się w poprawę przestrzeni publicznych. Chcemy by jak najwięcej możliwości zaangażowania na rzecz warszawskich przestrzeni publicznych i zieleni było oferowanych za pośrednictwem Miejskiego Portalu Wolontariatu realizowanego w ramach projektu „Ochotnicy warszawscy”. Pozwoli to zmierzyć i pokazać skalę aktywnego zaangażowania mieszkańców. Widoczność w ramach wolontariatu może przyczynić się do regularności aktywności wolontariuszy, docenienia ich działań i poszerzenia grona osób, które mogą znaleźć satysfakcję z troski o przestrzeń wspólną.

Będziemy realizować projekty popularyzujące i wspierające rozwój wolontariatu na rzecz przestrzeni publicznych z wykorzystaniem narzędzi stworzonych w ramach projektu rozwoju wolontariatu „Ochotnicy Warszawscy”. Zestawienie projektów znajduje się w Załączniku nr 1 - Katalog projektów.

Wskaźniki realizacji działania 3.2 dla projektów typu: Ochotnicy Warszawscy dbają o przestrzeń publiczną

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa (2022 r.)	Wartość docelowa (2025 r.)
Liczba nowych opracowań z zakresu aktywności wolontaryjnych na rzecz przestrzeni publicznych	sztuka	0	1
Liczba spotkań edukacyjnych i popularyzujących wolontariat na rzecz przestrzeni publicznych	sztuka	0	10
Liczba nowych publikacji promujących wolontariat na rzecz przestrzeni publicznych	sztuka	0	1

⁴⁵ Celem projektu „Ochotnicy warszawscy” jest: zwiększanie zaangażowania w wolontariat w Warszawie, podnoszenie kompetencji, wzmacnianie i zwiększanie liczby organizatorów wolontariatu w Warszawie i tworzenie warunków do rozwoju i wsparcie wolontariuszy.

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa (2022 r.)	Wartość docelowa (2025 r.)
Liczba podmiotów organizujących wolontariat na rzecz przestrzeni publicznych, wykorzystujących pośrednictwo Miejskiego Portalu Wolontariatu	sztuka	0	3

Dla projektów zakwalifikowanych do realizacji w tym działaniu opracowano zestaw wymagań merytorycznych. Jest to jednocześnie zestaw kryteriów, którymi należy kierować się przy wyborze dodatkowych projektów włączanych do Programu w kolejnych latach. Lista projektów może być aktualizowana w trakcie realizacji Programu.

Projekty realizowane w ramach tego działania powinny:

1. Promować działania na rzecz warszawskich przestrzeni publicznych w ramach różnych form zaangażowania obywatelskiego i oferować możliwość takich działań.
2. Służyć zapewnieniu wysokiej jakości projektów i realizacji uzasadnionych względami społecznymi, środowiskowymi, estetycznymi i ekonomicznymi.
3. Być zgodne z przyjętymi standardami jakości przestrzeni publicznych.
4. Poszerzać wiedzę wśród zaangażowanych mieszkańców na temat zrównoważonych i zgodnych z najnowszą wiedzą sposobów tworzenia i modernizowania przestrzeni publicznych.
5. Wspierać tworzenie przestrzeni publicznych na obszarach planowanych centrów lokalnych lub dzielnicowych oraz zidentyfikowanych w diagnozie obszarów problemowych (np. pozbawionych przestrzeni publicznych lub pozbawionych zieleni).

Działanie 3.3 Włączamy sektor przedsiębiorstw w działania dotyczące poprawy jakości przestrzeni publicznych

Działanie ma służyć zwiększeniu zaangażowania biznesu na rzecz przestrzeni publicznych. Zidentyfikowaliśmy trzy obszary, w ramach których Warszawa może skutecznie wykorzystać energię biznesu, w różnej skali do wspólnych przedsięwzięć.

Dotyczą one:

- rozwoju ulic handlowych,
- przygotowania przez miasto oferty dla biznesu poszukującego możliwości prospołecznych i proekologicznych działań w swoim otoczeniu,

- poprawy spójności z przestrzenią miejską inwestycji realizowanych przez prywatnych inwestorów.

Proponujemy następujące typy projektów:

Budowanie partnerstw dla ulic handlowych

Odnowa ulic handlowych jest od lat oczekiwana przez wielu interesariuszy: mieszkańców, handlowców i samorząd. Dobrze zarządzane ulice handlowe mogą pozytywnie wpływać na wiele obszarów funkcjonowania miasta: przeciwdziałać niekorzystnej koncentracji i monopolizacji usług handlowych, wspierać różnorodny charakter centrum lub wybranych obszarów w dzielnicach, sprzyjać zatrzymywaniu stałych mieszkańców. Taka forma handlu jest również korzystana z perspektywy wspierania zrównoważonej mobilności. Ocena funkcjonowania ulic handlowych w Warszawie była przedmiotem licznych badań środowiska naukowego i biznesowego. Przeprowadzone analizy pozwoliły wskazać w centralnym obszarze miasta ponad 20 przestrzeni, które już funkcjonują jako ulice handlowe lub mają potencjał do tego by stać się takimi w przyszłości. Znaczną część z tych ulic czeka modernizacja w ramach projektu Nowe Centrum Warszawy. Oprócz działań inwestycyjnych ważne jest by wzorem sprawdzonych rozwiązań w różnych krajach dążyć do tworzenia partnerstw w celu wspólnego gospodarowania ulicami przez samorząd, najemców i właścicieli lokali. Najważniejszym zadaniem w tym obszarze, które może budować zainteresowanie ulicą handlową wśród klientów jest zarządzanie portfelem najemców, tak by stworzyć atrakcyjną i uzupełniającą się ofertę połączoną z wyjątkowym doświadczeniem, co daje szansę na konkurowanie z centrami handlowymi. Ze względu na brak przepisów, które dotyczą takiej formy działalności, należy zastanowić się jak w istniejących uwarunkowaniach prawnych szukać ram dla tworzenia modeli współgospodarowania. W ramach projektu chcemy sprawdzić, które z istniejących narzędzi (wśród których warto wymienić, konkursy profilowane na najem lokali lub możliwość wynajęcia puli lokali przez „operatora najmu”⁴⁶, oraz model Partnerstwa Publiczno-Prywatnego) mają największy potencjał do wdrożenia, a następnie przeprowadzić projekty pilotażowe w dwóch lokalizacjach: w obszarze centrum i poza nim.

Wybór lokalizacji projektów pilotażowych ustalony zostanie w toku diagnozy uwarunkowań dla rozwoju ulic handlowych w Warszawie. Zestawienie projektów znajduje się w Załączniku nr 1 - Katalog projektów.

---

⁴⁶ Na podstawie Uchwały nr XXIII/663/2019 Rady Miasta Stołecznego Warszawy z dnia 5 grudnia 2019 r. w sprawie zasad najmu lokali użytkowych.

Wskaźniki realizacji działania 3.2 dla projektów typu: Budowanie partnerstw dla ulic handlowych

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa (2022 r.)	Wartość docelowa (2025 r.)
Liczba nowych opracowań na temat mechanizmu partnerstw dla ulic handlowych.	sztuka	0	1
Liczba utworzonych nowych partnerstw dla ulic handlowych w centralnym obszarze miasta.	sztuka	0	1
Liczba utworzonych nowych partnerstw dla ulic handlowych poza centralnym obszarem miasta.	sztuka	0	1

Oferta działań CSR na rzecz przestrzeni publicznych w Warszawie.

Warszawa wychodzi naprzeciw trwającej transformacji gospodarczej, która zobowiązuje biznes do odpowiedzialnego i zrównoważonego rozwoju. W ramach tej transformacji wiele przedsiębiorstw w swoich działaniach dostrzega wartości wynikające z rozwijania praktyki CSR (Corporate Social Responsibility) czyli odpowiedzialnego społecznie biznesu. Przedsiębiorcy poszukują możliwości wspierania projektów proekologicznych lub odpowiadających na potrzeby społeczności lokalnych. Potrzeba ta będzie w nadchodzących czasach jeszcze silniejsza w związku ze stopniowym wprowadzaniem regulacji ESG (Environmental, Social and Corporate Governance). Zobowiązują one firmy do raportowania swojego oddziaływania na społeczeństwo i środowisko oraz wpływają na dostęp do środków pozyskiwanych z rynku finansowego.

W maju 2021 roku Warszawa uruchomiła Zielony Fundusz, który jest platformą współpracy dla przedsiębiorców, chcących włączyć się w zieloną transformację stolicy. Środki pozyskane w ramach tego funduszu zasilać będą budżet m.st. Warszawy na rzecz zielonych inwestycji. Jak do tej pory udało się podpisać 10 partnerskich umów⁴⁷. Chcemy rozpropagować ideę współuczestnictwa biznesu w pozytywnych przemianach przestrzeni miejskiej rozwijając partnerstwa w ramach Zielonego Funduszu i poszerzyć ofertę działań na rzecz przestrzeni publicznych. Dlatego opracujemy katalog ofert dotyczących możliwych form wsparcia lub współpracy z biznesem w zakresie poprawy jakości przestrzeni publicznych. Zakładamy przygotowanie ofert związanych przede wszystkim z trzema zagadnieniami: utrzymaniem terenów zieleni i zazielenianiem miasta, tworzeniem lub modernizowaniem przestrzeni służącym lokalnym społecznościom, uzupełnianiem miejskiej przestrzeni

⁴⁷ Na podstawie informacji z ZZW, stan na 29 marca 2022.

o elementy małej architektury (służącej wypoczynkowi, aktywności fizycznej, opiece nad zwierzętami itp.). Drugim krokiem będzie zebranie i opracowanie informacji o potrzebach i możliwych przestrzeniach realizacji wspomnianych działań – na obszarze całego miasta, ze szczególnym uwzględnieniem Dzielnic. Ważnym elementem tego przedsięwzięcia będzie aktywna i bezpośrednia promocja możliwości wsparcia zaangażowania na rzecz miasta w środowisku biznesowym, a także rozwijanie współpracy z organizacjami promującymi odpowiedzialny biznes.

Zestawienie projektów wspierających i promujących współpracę miasta z biznesem w zakresie działań CSR na rzecz przestrzeni publicznych znajduje się w Załączniku nr 1 - Katalog projektów.

Wskaźniki realizacji działania 3.3 dla projektów typu: Oferta działań CSR na rzecz przestrzeni publicznych w Warszawie

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa (2022 r.)	Wartość docelowa (2025 r.)
Liczba nowych opracowań na temat uwarunkowań dla współpracy miasta z biznesem w zakresie form wspierania pozytywnych przemian i zazieleniania przestrzeni publicznych	sztuka	0	1
Liczba przygotowanych katalogów ofert wsparcia na rzecz rozwoju przestrzeni publicznych w Warszawie	sztuka	0	1
Liczba zawartych nowych partnerstw mających na celu wsparcie na rzecz rozwoju przestrzeni publicznych w Warszawie	sztuka	0	25
Liczba zrealizowanych działań w przestrzeni miejskiej w związku z zawartymi partnerstwami na rzecz rozwoju przestrzeni publicznych w Warszawie.	sztuka	0	35

Dla projektów zakwalifikowanych do realizacji w tym działaniu opracowano zestaw wymagań merytorycznych. Jest to jednocześnie zestaw kryteriów, którymi należy kierować się przy wyborze dodatkowych projektów włączanych do Programu w kolejnych latach. Lista projektów może być aktualizowana w trakcie realizacji Programu.

Projekty realizowane w ramach tego działania powinny:

1. Wspierać rozwój ulic handlowych w Warszawie.

2. Promować działania na rzecz warszawskich przestrzeni publicznych wśród przedstawicieli biznesu i oferować możliwość takich działań.
3. Służyć zapewnieniu wysokiej jakości projektów i realizacji uzasadnionych względami społecznymi, środowiskowymi, estetycznymi i ekonomicznymi.
4. Być zgodnych z przyjętymi standardami jakości przestrzeni publicznych.
5. Poszerzać wiedzę wśród przedstawicieli biznesu na temat zrównoważonych i zgodnych z najnowszą wiedzą sposobów tworzenia i modernizowania przestrzeni publicznych.

Nowe przestrzenie publiczne w projektach deweloperskich - proces

Warszawa widzi potrzebę dalszej aktywności w kierunku poprawy spójności nowo realizowanych osiedli mieszkaniowych, projektów wielofunkcyjnych, handlowych, biurowych i innych z przestrzenią miejską. Zależy nam by podtrzymać widoczny i pozytywny trend tworzenia ogólnodostępnych przestrzeni miejskich, w ramach inwestycji prywatnych, które uzupełniają sieć przestrzeni publicznych. W tym celu wykorzystujemy istniejące narzędzia takie jak:

- artykuł 16. Ustawy o Drogach Publicznych⁴⁸,
- Ustawa o ułatwieniach w przygotowaniu i realizacji inwestycji mieszkaniowych (tzw. lex deweloper)
- formuła Partnerstwa Publiczno-Prywatnego.

Służą one zwiększeniu finansowego partycypowania inwestorów w przebudowy i modernizację przestrzeni publicznych (w tym układów drogowych) na terenach, na które nowe inwestycje będą oddziaływać. Równie ważnym efektem korzystania z tych procedur jest zapewnienie wysokiej jakości przestrzeni publicznych realizowanych przez inwestorów. Poprzez dialog z inwestorami i reprezentantami branży chcemy dążyć do powszechnego wdrażania oczekiwanych przez miasto standardów dla przestrzeni publicznych również na terenach, które nie są we władaniu miasta. Istotnym aspektem tego procesu będzie wspieranie zachowania funkcji społecznych w programach przekształcanych terenów.

Dla powyższego procesu wprowadzimy dodatkowe monitorowanie danych dotyczące przestrzeni publicznych zrealizowanych przez prywatnych inwestorów w związku z ich inwestycjami oraz wartości

---

⁴⁸ Zarządzeniem Prezydenta m.st. Warszawy nr 1715/2021 z 19.10.2021 roku wprowadzona została procedura w sprawie określenia zasad zawierania umów określających warunki budowy lub przebudowy dróg publicznych przez inwestorów inwestycji niedrogowych oraz powołania zespołu ds. współpracy z inwestorami inwestycji nie drogowych. Usprawniana ona proces podpisywania umów z inwestorami w związku z realizacją zapisów prawa wynikających z art. 16 Ustawy o drogach publicznych.

środków zainwestowanych przez podmioty prywatne na rzecz przestrzeni publicznych m.st. Warszawy. Wykaz monitorowanych danych znajduje się w Załączniku nr 7.

Działanie 3.4 Planujemy lokalne przestrzenie publiczne w procesie partycypacyjnym

Działania dotyczyć będą zaangażowania mieszkańców w proces planowania najważniejszych przestrzeni publicznym o znaczeniu lokalnym, które czeka gruntowna modernizacja lub przebudowa obejmująca zmiany w dotychczasowym sposobie funkcjonowania (takich jak na przykład: zmiany w organizacji ruchu lub zmiana przeznaczenia terenu). Warszawa ma już za sobą wieloletnią praktykę konsultacji społecznych projektów przestrzeni. Procesy konsultacyjne koordynowane są przez Centrum Konsultacji Społecznych współpracujące każdorazowo z jednostkami odpowiedzialnymi za inwestycje. W przypadku konsultacji projektów planów miejscowych wiodącą jednostką jest Biuro Architektury i Planowania Przestrzennego – Wydział Dialogu w Planowaniu.

Proponujemy jeden typ projektów:

Lokalne przestrzenie publiczne powstają w porozumieniu z lokalną społecznością

Działania będą realizowane w odniesieniu do różnych przestrzeni publicznych, wśród których szczególnie ważne będą obszary planowanych centrów lokalnych. Wybór przestrzeni poddanych konsultacjom społecznym powinien być jeszcze lepiej podporządkowany interesowi społecznemu. Dlatego proponujemy opracowanie zestawu kryteriów, wskazujących jakie projekty powinny być objęte konsultacjami. Pandemia COVID-19 wprowadziła znaczące zmiany w metodach konsultacji społecznych, w tym konsultacji planów miejscowych. Będziemy kontynuować proces doskonalenia metod partycypacji i dostosowywania ich do zmieniających się warunków, tak by zachęcać do współdecydowania jak największą liczbę mieszkańców.

W działaniach konsultacyjnych będzie można wykorzystywać metodę prototypowania urbanistycznego, czyli wykorzystania tymczasowego zagospodarowania terenu do oceny zasadności docelowych zmian w jego funkcjonowaniu. Wnioski z konsultacji i działań tymczasowych będą wykorzystane w wytycznych funkcjonalno-przestrzennych dla projektów modernizacji. W zależności od trybu prowadzenia inwestycji promowana będzie również praktyka wpisywania w umowy na prace projektowe obowiązku działań partycypacyjnych poprzedzających lub towarzyszących etapowi tworzenia koncepcji projektowych. W przypadku działań wyprzedzających prace planistyczne lub prowadzonych w ich trakcie, uzyskana wiedza będzie wykorzystana do składania wniosków do sporządzanych planów miejscowych lub uwag do projektów planów.

Zestawienie projektów znajduje się w Załączniku nr 1 - Katalog projektów.

Wskaźniki realizacji działania 3.4 dla projektów typu: Lokalne przestrzeni publiczne powstają w porozumieniu z lokalną społecznością

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa (2022 r.)	Wartość docelowa (2025 r.)
Liczba nowych publikacji w temacie obszarów przestrzeni publicznych objętych konsultacjami społecznymi	sztuka	0	1
Liczba nowych konsultacji społecznych projektów przestrzeni publicznych o charakterze lokalnym	sztuka	0	15
Liczba uczestników konsultacji społecznych projektów przestrzeni publicznych o charakterze lokalnym	sztuka	0	2250
Liczba nowych konsultacji społecznych projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego	sztuka	0	60
Liczba uczestników konsultacji społecznych projektów planów miejscowych	sztuka	0	6000

Dla projektów zakwalifikowanych do realizacji w tym działaniu opracowano zestaw wymagań merytorycznych. Jest to jednocześnie zestaw kryteriów, którymi należy kierować się przy wyborze dodatkowych projektów włączanych do Programu w kolejnych latach. Lista projektów może być aktualizowana w trakcie realizacji Programu.

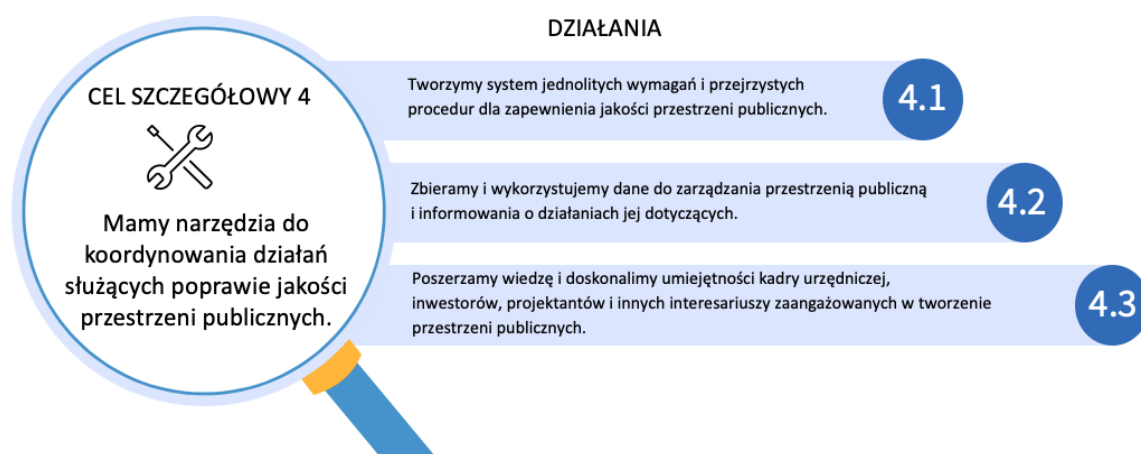
Projekty realizowane w ramach tego działania powinny:

1. Zapewniać możliwość konsultacji społecznych założeń funkcjonalno-przestrzennych do projektów przestrzeni publicznych.
2. Zwiększać zaangażowanie mieszkańców w procesy konsultacji przestrzeni publicznych.
3. Służyć zapewnieniu wysokiej jakości projektów i realizacji uzasadnionych względami społecznymi, środowiskowymi, estetycznymi i ekonomicznymi.
4. Być zgodnych z przyjętymi standardami jakości przestrzeni publicznych.
5. Poszerzać wiedzę wśród mieszkańców i przedsiębiorców na temat zrównoważonych sposobów tworzenia i modernizowania przestrzeni publicznych.

Cel szczegółowy 4. Mamy narzędzia do koordynowania działań służących poprawie jakości przestrzeni publicznych.

Działania inwestycyjne lub związane z utrzymaniem przestrzeni publicznych realizowane są przez bardzo dużą liczbę jednostek miejskich. Na obraz wielu przestrzeni publicznych w coraz większym stopniu wpływają też inwestycje realizowane przez inwestorów prywatnych, związane z budowaniem nowych zespołów mieszkaniowych lub wielofunkcyjnych. Warszawa chce usprawnić proces planowania i zarządzania przestrzeniami publicznymi. Służyć temu będzie opracowanie i wdrożenie narzędzi organizacyjnych zapewniających bardziej efektywną koordynację, przy wiodącej roli BAIPP, procesów planistycznych i inwestycyjnych, które wpływają na jakość przestrzeni publicznych. Pozwoli to osiągnąć efekt skali, czyli zauważalną i docenianą przez mieszkańców zmianę w jakości przestrzeni publicznych przy racjonalnym zaangażowaniu kosztów i optymalnym zaangażowaniu organizacyjnym.

Cel ten zostanie zrealizowany poprzez działania zaprezentowane na schemacie:

Rysunek 7 Działania dla Celu szczegółowego 4, opracowanie własne

Wskaźnik realizacji celu szczegółowego 4

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa (2020 r.)	Wartość docelowa (2025 r.)
Indeks jakości systemu zarządzania przestrzeniami publicznymi	%	56%	65%

Indeks będzie wyliczany jako średnia arytmetyczna wartości następujących wskaźników:

- odsetek urzędników i projektantów pozytywnie oceniających sposób zarządzania przestrzenią publiczną w Warszawie;
- odsetek urzędników i projektantów pozytywnie oceniających procedury uzgodnień dotyczących przestrzeni publicznych w Warszawie;

- odsetek urzędników i projektantów oceniających średni czas uzyskania uzgodnień projektów na mniej niż 7 miesięcy;

Działanie 4.1. Tworzymy system jednolitych wymagań i przejrzystych procedur dla zapewnienia jakości przestrzeni publicznych

Działanie będzie służyć udoskonaleniu sposobu gospodarowania przestrzenią publiczną poprzez wprowadzenie zintegrowanego modelu zarządzania. Model ten pozwoli lepiej koordynować pracę wszystkich jednostek miejskich odpowiedzialnych za przedsięwzięcia związane z planowaniem, projektowaniem, realizacją i utrzymaniem przestrzeni publicznych.

Proponujemy jeden typ projektów:

Zintegrowanie systemu zarządzania przestrzenią publiczną

Pierwszym krokiem realizowanym w ramach tego działania będzie wprowadzenie typologii przestrzeni publicznych, która będzie spójna z ustaleniami nowego Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego dla m.st. Warszawy. Bazując na tej wiedzy uporządkujemy i uzupełnimy wymagania jakości dla różnego rodzaju przestrzeni publicznych, które stanowiąc będą zbiór powszechnie stosowanych zasad w obszarze całego miasta. Wymagania te zostaną zebrane w formie „Warszawskiego katalogu standardów przestrzeni publicznych”. Katalog obejmował będzie obowiązujące Standardy lub wytyczne, które zostały wprowadzone za pomocą uchwał lub zarządzeń oraz nowe dokumenty, które zostaną opracowane w ramach realizacji Programu. Wymagania jakościowe będą odnosić się do takich zagadnień jak na przykład: wielofunkcyjność przestrzeni, komfort pieszych, komfort klimatyczny i zazielenienie, gospodarowanie wodą opadową, poszanowanie zastanych wartości kulturowych dla przestrzeni zabytkowych, organizacja miejsc dla gastronomii, miejsca do siedzenia i mała architektura, miejsca spotkań, miejsca zabaw dzieci, miejsca aktywności kulturalnej, miejsca aktywności fizycznej i rekreacji, oświetlenie, upamiętnienia i sztuka w przestrzeni publicznej. Katalog będzie miał formułę otwartą i będzie mógł być uzupełniany o nowe dokumenty zarządcze (takie jak np. instrukcje, wytyczne, standardy wprowadzane za pomocą uchwał lub zarządzeń), które mają wpływ na jakość przestrzeni publicznej. Do stosowania przyjętych wymagań zobligowane będą wszystkie jednostki, których działania dotyczą przestrzeni publicznych (nawet jeśli nie są to działania wiodące). Lista zaplanowanych dokumentów znajduje się w tabeli proponowanych projektów. Ma ona charakter otwarty i może zostać poszerzona w kolejnych latach realizacji Programu.

Drugim krokiem będzie opracowanie narzędzi dla urzędników i projektantów ułatwiających prowadzenie procesów inwestycyjnych. Będą one miały formę poradników, list kontrolnych, formularzy lub ustandaryzowanych opisów przedmiotów zamówienia, które wykorzystując opracowane standardy i wytyczne ułatwią formułowanie zamówień, tworzenie programów funkcjonalno-przestrzennych i opiniowanie projektów inwestycji w zakresie zgodności z wypracowanymi wymaganiami.

Działaniu towarzyszyć będzie przegląd obowiązujących do tej pory procedur związanych z uzgodnieniami dotyczącymi przestrzeni publicznych. Zidentyfikujemy rodzaje inwestycji, które wpływają na przestrzeń publiczną i opracujemy dla nich ścieżki uzgodnień, które pozwolą w optymalny

sposób – w zależności od stopnia skomplikowania projektów, we właściwej kolejności przejść inwestorom i projektantom przez proces uzgodnień w różnych miejskich jednostkach.

Będziemy kontynuować wybieranie projektów modernizacji najważniejszych przestrzeni publicznych w procedurze konkursowej. Procedura przygotowania warunków konkursowych (oprócz standardowych analiz urbanistycznych, konserwatorskich, zieleni, analiz ruchu i innych) uzupełniona zostanie o analizy kulturowe i społeczne. Pozwolą one uwzględnić uczestnikom konkursu zidentyfikowane wartości niematerialne przestrzeni, które mogą stanowić ważny punkt odniesienia dla przyszłych rozwiązań projektowych. Analizy kulturowe i społeczne będą poprzedzać również inwestycje dotyczące zarządzania centrów lokalnych i dzielnicowych.

Zaproponowane projekty dotyczą w większości przygotowania lub aktualizacji dokumentów zarządczych, procedur, uchwał, regulaminów i in. Zestawienie projektów znajduje się w Załączniku nr 1 - Katalog projektów.

Wskaźniki realizacji działania 4.1 dla projektów typu: Zintegrowanie systemu zarządzania przestrzenią publiczną

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa (2022 r.)	Wartość docelowa (2025 r.)
Liczba nowych publikacji w obszarze zarządzania przestrzeniami publicznymi	sztuka	0	10
Liczba zaktualizowanych dokumentów dotyczących obszaru zarządzania przestrzeniami publicznymi	sztuka	0	3
Liczba przyjętych nowych dokumentów dotyczących obszaru zarządzania przestrzeniami publicznymi	sztuka	0	1
Liczba utworzonych nowych parków kulturowych	sztuka	0	1

Dla projektów zakwalifikowanych do realizacji w tym działaniu opracowano zestaw wymagań merytorycznych. Jest to jednocześnie zestaw kryteriów, którymi należy kierować się przy wyborze dodatkowych projektów włączanych do Programu w kolejnych latach. Lista projektów może być aktualizowana w trakcie realizacji Programu.

Projekty realizowane w ramach tego działania powinny:

1. Wdrażać zintegrowane i ustandaryzowane zarządzanie inwestycjami dotyczącymi przestrzeni publicznych niezależnie od jednostki prowadzącej inwestycję.
2. Określać wymagania jakościowe dla przestrzeni publicznych różnego typu.
3. Służyć ewaluacji procedur i narzędzi wykorzystywanych do tej pory w zarządzaniu przestrzeniami publicznymi przez różne jednostki miejskie.

4. Służyć przygotowaniu nowych narzędzi, które mogą usprawnić zarządzanie przestrzeniami publicznymi.
5. Usprawniać procesy przygotowania inwestycji publicznych poprzez wprowadzenie rozwiązań cyfrowych (np. formularze, aplikacje, ustandaryzowane opisy przedmiotów zamówienia) wspierających realizację inwestycji zgodnie ze Standardami i opiniowanie ich w zakresie zgodności ze Standardami.
6. Wprowadzać mechanizmy zabezpieczania wymaganej jakości przestrzeni publicznych w ramach procesu planistycznego i inwestycyjnego (w decyzjach o warunkach zabudowy, planach miejscowych).

Działanie 4.2 Zbieramy i wykorzystujemy dane do zarządzania przestrzenią publiczną i informowania o działaniach jej dotyczących

W mieście realizowanych jest wiele inwestycji. Część z nich dotyczy bezpośrednio przestrzeni publicznych. W innych główne cele nie są związane z funkcjonowaniem przestrzeni publicznych, ale działania im towarzyszące mają wpływ na jakość tych przestrzeni. Miasto widzi potrzebę gromadzenia i uporządkowania wiedzy na temat prowadzonych przez różne miejskie jednostki działań inwestycyjnych, których efektem jest tworzenie nowych lub modernizacja istniejących przestrzeni publicznych. Proponujemy stworzenie grupy baz danych dotyczących przestrzeni publicznych.

Służyć będą one:

- monitorowaniu postępu prac związanych z poprawą jakości przestrzeni publicznych,
- ochronie wartości zabytkowych historycznych przestrzeni publicznych,
- rejestrowaniu zmian w ruchu pieszym w wybranych przestrzeniach publicznych miasta
- zarządzaniu przestrzeniami publicznymi które mogą pełnić funkcje służące upamiętnieniom.

Proponujemy następujące typy projektów:

Bazy danych dotyczące przestrzeni publicznych

Ważną cechą baz danych będzie ustandaryzowanie sposobu opisów inwestycji z wykorzystaniem wskaźników stosowanych w niniejszym Programie. Pozwoli to monitorować postęp prac związanych z poprawą jakości przestrzeni publicznych i uzupełnianiem ich sieci. Możliwość agregacji danych w połączeniu z danymi geolokalizacyjnymi sprzyjać będzie poprawie efektywności i wydajności działań w odniesieniu do poszczególnych obszarów miasta (dzielnic, obszarów MSI, kategorii przestrzeni publicznych). Oznacza to, że będziemy mieli łatwy dostęp do informacji jakie inwestycje realizowane są w poszczególnych częściach miasta. Dowiemy się na przykład: ile wyremontowano chodników, ustawiono nowych ławek, wymieniono opraw świetlnych, jak zmieniła się powierzchnia biologicznie czynna w określonej dzielnicy lub na mniejszym obszarze (np. jednostka MSI, park, plac, ulica).

Struktura baz danych dotyczących przestrzeni publicznych powstanie w oparciu o klasyfikację zaproponowaną w nowym Studium. Zapewni to spójność z dokumentami planistycznymi i ułatwi zachowanie zgodności prac modernizacyjnych z przyjętym w nowym Studium kierunkiem rozwoju przestrzeni publicznych w stolicy.

Baza danych dotyczących przestrzeni upamiętnień ułatwi zarządzanie lokalizacją nowych upamiętnień, których potrzeba jest stale zgłaszana przez organizacje społeczne, instytucje lub mieszkańców. Liczne postulaty lokalizacji nowych upamiętnień w przestrzeni ścisłego centrum miasta wymagają podjęcia działań, które pozwolą na bardziej równomierne rozmieszczenie miejsc pamięci w przestrzeni stolicy. Baza danych pomoże usystematyzować wiedzę na temat dotychczasowych miejsc pamięci, ich zagęszczenia w przestrzeni całego miasta i relacji do elementów krajobrazu kulturowego. W ramach tego projektu warto również rozważyć stworzenie katalogu potencjalnych przestrzeni, w których funkcje związane z ekspozycją sztuki lub innych form upamiętnienia mogą dobrze wpisać się w kontekst przestrzenny i społeczny miejsca. Przy tworzeniu baz danych należy dokonać analizy, które jednostki miejskie mogą być dodatkowym cennym źródłem danych o funkcjonowaniu przestrzeni publicznych i umożliwić integrację danych z tych źródeł.⁴⁹

Warszawa od wielu lat dysponuje modelem 3D miasta. Chcielibyśmy, aby stał się w większym stopniu codziennym narzędziem pracy zespołu BAiPP, który pozwalałby na pogłębione analizy i mógłby być w prosty sposób publikowany w przeglądarkach internetowych. Aby tak się stało, konieczna jest wdrożenie systemu jego bieżącej aktualizacji oraz wdrożenie oprogramowania optymalizującego pracę z modelem. Jego ważną funkcjonalnością powinna być możliwość prezentacji mieszkańcom proponowanych zmian w przestrzeni, w wielu wariantach, wynikających z procesów planistycznych i projektowych. Dalsze prace nad modelem uzależnione będą od dostępności środków finansowych, dlatego na obecnym etapie projekt będzie miał status rekomendowanego do realizacji.

Rekomendujemy również wprowadzenie monitorowania ruchu pieszego na wybranych obszarach miasta poddawanych modernizacji. To ważne narzędzie służące ocenie przeprowadzonych działań modernizacyjnych i ich wpływu na oczekiwane zwiększenie ruchu pieszych. Dane na temat ruchu pieszego mają również szerokie zastosowanie w analizach dotyczących: bezpieczeństwa i płynności ruchu (np. w obszarach węzłów transportowych), zarządzania obszarami koncentracji usług (handel, gastronomia), organizacji wydarzeń w przestrzeni publicznej etc.

Ważną funkcją wszystkich wymienionych baz danych będzie informowanie opinii publicznej o stanie prac nad poprawą jakości przestrzeni publicznych w stolicy. Pozwoli to na zaspokojenie publicznej potrzeby na przejrzystość i rozliczalność działania samorządu.

Kluczowym procesem po stworzeniu opisanych baz danych będzie wypracowanie sprawnych mechanizmów ich aktualizacji.

---

⁴⁹ Takim cennym źródłem wiedzy mogą być jednostki zarządzające: usługami społecznymi (m.in. Biuro Kultury, Biuro Sportu i rekreacji, Biuro Edukacji), transportem, ochroną środowiska.

Wskaźniki realizacji działania 4.2 dla projektów typu: Bazy danych dotyczące przestrzeni publicznych.

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa (2022 r.)	Wartość docelowa (2025 r.)
Liczba nowych baz danych dotyczących przestrzeni publicznych	sztuka	0	2
Liczba nowych zakładek w serwisie mapowym urzędu miasta	sztuka	0	1
Liczba przestrzeni publicznych nowo włączonych do monitoringu ruchu pieszego	sztuka	0	20
Liczba zaktualizowanych modeli przestrzennych miasta	sztuka	0	1

Dla projektów zakwalifikowanych do realizacji w tym działaniu opracowano zestaw wymagań merytorycznych. Jest to jednocześnie zestaw kryteriów, którymi należy kierować się przy wyborze dodatkowych projektów włączanych do Programu w kolejnych latach. Lista projektów może być aktualizowana w trakcie realizacji Programu.

Projekty zakwalifikowane do realizacji w tym działaniu powinny:

1. Służyć opracowaniu ustandaryzowanego zbioru kryteriów do opisu inwestycji, które dotyczą przestrzeni publicznych.
2. Służyć ustandaryzowanemu gromadzeniu danych na temat planowanych i realizowanych inwestycji, które będą miały wpływ na jakość przestrzeni publicznych.
3. Służyć ustandaryzowanemu gromadzeniu danych na temat ruchu pieszego w obrębie przestrzeni publicznych.
4. Służyć agregowaniu danych w celu określenia wskaźników wyszczególnionych w innych celach szczegółowych programu.
5. Mieć charakter przestrzenny (umożliwiać geolokalizację).
6. Być udostępnione wszystkim jednostkom miejskim, które realizują zadania inwestycyjne związane z przestrzeniami publicznymi.
7. Służyć udostępnianiu opinii publicznej informacji o działaniach związanych z poprawą jakości przestrzeni publicznych.
8. Być regularnie aktualizowane.
9. Umożliwiać integrację z danymi pochodzącymi z innych źródeł: np. danych wizyjnych dla analiz ruchu pieszego, rotacji miejsc parkingowych, lokalizacji reklam etc.

Działanie 4.3 Poszerzamy wiedzę i doskonalimy umiejętności interesariuszy zaangażowanych w tworzenie przestrzeni publicznych

Sukces Programu będzie bezpośrednio zależeł od gotowości kadry urzędniczej do wdrożenia zaplanowanych działań oraz łatwego dostępu do wiedzy w zakresie nowych standardów i procedur dla wszystkich zainteresowanych: przedstawicieli sektora prywatnego, działających w obszarze związanym z tworzeniem przestrzeni publicznych. Dlatego działania kierujemy do dwóch grup. Pierwszą z nich stanowią urzędnicy, którzy będą w swojej codziennej pracy odpowiedzialni za wdrożenie elementów Programu. Drugą grupą będą uczestnicy procesów inwestycyjnych: architekci, projektanci dróg, projektanci infrastruktury technicznej, zieleni oraz inwestorzy realizujący inwestycje powiązane z modernizacją lub tworzeniem nowych przestrzeni publicznych. Wymogiem współczesności jest coraz większa interdyscyplinarność zespołów projektowych (lub inwestycyjnych) dlatego ważnymi adresatami proponowanych działań mogą być również badacze społeczni, projektanci wzornictwa, artyści lub przedstawiciele środowisk twórczych, sportowcy miejscy, psychologowie społeczni itd.

Proponujemy następujące typy projektów:

Podniesienie kompetencji kadry urzędniczej w zakresie zarządzania jakością przestrzeni publicznych

Szkolenia będą przeznaczone dla urzędników pracujących w różnych jednostkach⁵⁰ i na różnych szczeblach. Ważnym elementem szkoleń będzie również budowanie motywacji do skutecznego wdrażania zmian i zrozumienie dla potrzeby realizacji wysokiej jakości przestrzeni publicznych w stolicy.

Tematyka szkoleń będzie związana z harmonogramem wdrożeń kolejnych elementów systemu zintegrowanego zarządzania przestrzenią publiczną opisanych w Działaniu 4.1 i Działaniu 4.2. Dotyczyć będą one m.in.:

- wymagań określonych w „Warszawskim katalogu standardów przestrzeni publicznych” i dokumentach wchodzących w skład tego katalogu,
- programowania funkcjonalno-przestrzennego inwestycji w zgodzie z wymaganiami jakościowymi określonymi w „Warszawskim katalogu standardów przestrzeni publicznych”,
- udoskonalonych procedur opiniowania projektów przestrzeni publicznych,
- aktualizacji i korzystania z baz danych dotyczących przestrzeni publicznych.

---

⁵⁰ m.in. Biuro Architektury i Planowania Przestrzennego, Zarząd Dróg Miejskich, Stołeczny Zarząd Rozbudowy Miasta, Zarząd Zieleni m.st. Warszawy, Biuro Stołecznego Konserwatora Zabytków, Zarząd Terenów Publicznych oraz Wydziały Inwestycji, Wydziały Infrastruktury, Zarządy Gospodarowania Nieruchomościami, Wydziały Architektury i Budownictwa w urzędach dzielnic

Zaplanowane będą również szkolenia dla urzędników zaangażowanych w organizację Budżetu Obywatelskiego w zakresie udzielania wsparcia merytorycznego dla projektodawców projektów dotyczących przestrzeni publicznych.

Wskaźniki realizacji działania 4.3 dla projektów typu: Podniesienie kompetencji kadry urzędniczej w zakresie zarządzania jakością przestrzeni publicznych

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa (2022 r.)	Wartość docelowa (2025 r.)
Liczba urzędników przeszkolonych w zakresie kompetencji dotyczących zarządzania przestrzenią publiczną	sztuka	0	140

Zapoznanie inwestorów, projektantów i innych interesariuszy z wymaganiami i procedurami dla inwestycji dotyczących przestrzeni publicznych

Miastu zależy, aby inwestorzy, projektanci i inni interesariusze uczestniczyli w procesie wdrażania nowych wymagań jakościowych dla warszawskich przestrzeni publicznych. Dlatego oprócz udostępnienia w przystępny sposób wiedzy na temat nowych Standardów i procedur dla inwestycji dotyczących przestrzeni publicznych przeprowadzimy również cykl bezpłatnych szkoleń dla tej grupy. Będzie on związany tematycznie z harmonogramem wdrożeń kolejnych elementów systemu zintegrowanego zarządzania przestrzenią publiczną opisanych w Działaniu 4.1 i Działaniu 4.2.

Wskaźniki realizacji działania 4.3 dla projektów typu: Zapoznanie inwestorów, projektantów i innych interesariuszy z wymaganiami i procedurami dla inwestycji dotyczących przestrzeni publicznych

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa (2022 r.)	Wartość docelowa (2025 r.)
Liczba nowych publikacji na stronie internetowej urzędu miasta dotyczących wprowadzonych standardów jakościowych i procedur dla inwestycji dotyczących przestrzeni publicznych	sztuka	0	1
Liczba przeprowadzonych nowych szkoleń w zakresie wprowadzonych standardów jakościowych i procedur dla inwestycji dotyczących przestrzeni publicznych	sztuka	0	10
Liczba uczestników nowych szkoleń w zakresie wprowadzonych standardów jakościowych i procedur dla inwestycji dotyczących przestrzeni publicznych	sztuka	0	300

Dla projektów zakwalifikowanych do realizacji w tym działaniu opracowano zestaw wymagań merytorycznych. Jest to jednocześnie zestaw kryteriów, którymi należy kierować się przy wyborze dodatkowych projektów włączanych do Programu w kolejnych latach. Lista projektów może być aktualizowana w trakcie realizacji Programu.

Projekty zakwalifikowane do realizacji w tym działaniu powinny:

1. Przygotować do wdrożenia systemu zintegrowanego zarządzania przestrzenią publiczną kadrę urzędniczą w różnych jednostkach miejskich, których inwestycje dotyczą projektów przestrzeni publicznych.
2. Przygotować kadrę urzędniczą w różnych jednostkach miejskich do wykorzystania narzędzi zwiększających efektywność i jakość realizacji różnych zadań związanych z tworzeniem i modernizacją przestrzeni publicznych.
3. Budować zrozumienie wśród kadry urzędniczej dla wpływu przestrzeni publicznych na jakość życia mieszkańców.
4. Upowszechniać wśród inwestorów, projektantów i innych interesariuszy wiedzę o wymaganiach jakościowych i procedurach inwestycyjnych dotyczących realizacji przestrzeni publicznych w Warszawie.

Powiązanie Celu szczegółowego 4 z innymi dokumentami

Realizacja działań Celu szczegółowego 4 – **Mamy narzędzia do koordynowania działań służących poprawie jakości przestrzeni publicznych** – będzie powiązana z innymi dokumentami służącymi realizacji Strategii #Warszawa2030:

- **Nowe Studium Kierunków i Zagospodarowania Przestrzennego** – program został tak zaprojektowany by zapewnić spójność z polityką przestrzenną miasta, której zgodna ze Strategią #Warszawa 2030 aktualizacja przyjęta zostanie w postaci nowego Studium. Wdrożenie zintegrowanego modelu zarządzania przestrzenią publiczną pozwoli na efektywniejszą jej realizację. W tym zakresie działania z obszaru Celu Szczegółowego 4 wpłyną przede wszystkim na:
  - realizację systemu przyjaznych i atrakcyjnych przestrzeni publicznych połączonych w spójną i hierarchiczną sieć obejmującą centrum miasta, centra dzielnicowe i subdzielnicowe (lokalne) oraz inne ważne elementy,
  - likwidację barier architektonicznych i przestrzennych, w szczególności w dostępie do przestrzeni publicznych oraz infrastruktury transportowej i społecznej,
  - ochronę terenów zieleni oraz innych terenów stanowiących System Przyrodniczy Miasta, ich atrakcyjne urządzenie i zagospodarowywanie.

Nowe i zaktualizowane dokumenty regulujące wymagania dla różnych aspektów przestrzeni publicznych oraz narzędzia usprawniające przeprowadzanie procesów modernizacji lub tworzenia nowych przestrzeni publicznych będą spójne z zapisami nowego Studium.

- **Strategia adaptacji do zmian klimatu m.st. Warszawy do roku 2030 z perspektywą do roku 2050. Miejski Plan Adaptacji** – opracowane w ramach Działania 4.1 dokumenty i wytyczne wchodzące w skład „Warszawskiego katalogu standardów przestrzeni publicznych” będą służyć wdrożeniu polityki m.st. Warszawy w zakresie podejmowania działań zapobiegających i łagodzących negatywne skutki zmian klimatu oraz wzmacniających odporność miasta w odniesieniu do przestrzeni publicznych.
- **Polityka Mieszkania 2030** – Popularyzacja wiedzy na temat wymagań dla przestrzeni publicznych wśród inwestorów i projektantów przyczyni się do podniesienia jakości przestrzeni publicznych realizowanych w ramach lub w powiązaniu z inwestycjami mieszkaniowymi. Wpłynie to pozytywnie na jakość zamieszkiwania obecnych i przyszłych warszawianek i warszawiaków. Należy zapewnić spójność działań realizowanych w ramach Programu z przyjętymi w ramach polityki mieszkaniowej dokumentami takimi jak np. Warszawski Standard Mieszkaniowy.
- **Polityka cyfrowej transformacji m.st. Warszawy** – Działania związane z wdrożeniem zintegrowanego modelu zarządzania przestrzeniami publicznymi oraz z tworzeniem i wykorzystaniem baz danych dotyczących przestrzeni publicznych będą przebiegać w zgodzie z założeniami polityki cyfrowej transformacji i przyczynią się do jej wdrożenia w jednostkach odpowiedzialnych za realizację inwestycji dotyczących przestrzeni publicznych. Dzięki stworzeniu i udostępnieniu baz danych przestrzeni publicznych poprawi się efektywność pracy i zwiększy przejrzystość działań miasta w tym obszarze.
- **Program Wspólnota na lata 2021-2025** – wszelkie działania inwestycyjne dotyczące przestrzeni lokalnych służących społecznościom będą wspierać realizację Celu Szczegółowego 2 Identyfikujemy się z miejscem, w którym mieszkamy. Podniesienie jakości przestrzeni najbliższej miejsca zamieszkania pozytywnie wpłynie na postrzeganie przez mieszkańców otoczenia i sprzyjać będzie zwiększeniu poczucia odpowiedzialności za nie.

5. Zarządzanie Programem

System realizacji

Biurem wiodącym, odpowiedzialnym za wdrażanie i realizację programu, jest biuro **realizujące politykę przestrzenną miasta** (Biuro Architektury i Planowania Przestrzennego m.st. Warszawy). Charakter Programu jest interdyscyplinarny i angażuje wielu partnerów wewnętrznych i zewnętrznych.

Wewnętrznymi partnerami w Programie są przede wszystkim biura odpowiedzialne za programy i polityki dotyczące: transportu, ochrony środowiska, przedsiębiorczości, usług społecznych, sportu, ochrony zabytków, kultury, transformacji cyfrowej oraz urzędy dzielnic i inne jednostki organizacyjne. Zewnętrznymi partnerami mogą być: organizacje pozarządowe, instytucje publiczne nie zarządzane przez m.st. Warszawa, grupy mieszkańców, przedsiębiorcy, przedstawiciele biznesu.

Zarządzanie Programem odbywało się będzie na dwóch poziomach:

- **Poziom I – zarządzanie Programem:** Rada Programu będzie odpowiadać za prowadzenia nadzoru nad realizacją Programu i podejmowanie decyzji dotyczących wdrażania Programu, a w szczególności: akceptacji listy projektów oraz jej corocznej aktualizacji, przeglądu okresowego postępów w realizacji Programu na podstawie składanych przez koordynatora Programu raportów, opiniowania raportów okresowych i raportu końcowego, rekomendacji zmian w programie.

- **Poziom II – zarządzaniem projektami:** za realizację poszczególnych projektów będą odpowiadać jego realizatorzy (partnerzy wewnętrzni lub zewnętrzni Programu), biuro wiodące będzie monitorować efekty projektów.

Organem odpowiedzialnym za realizację Programu jest:

Rada Programu – w zakresie odpowiedzialności za zarządzanie Programem.

Koordinator Programu – w zakresie koordynacji przebiegu realizacji Programu.

Realizatorami działań w Programie są jednostki organizacyjne m.st. Warszawy lub partnerzy zewnętrzni. Odpowiadają oni za realizację projektów zgłoszonych do Programu i przypisanych do opisanych w Programie działań. Lista realizatorów przedstawiona została w poniższej tabeli

Nazwa i numer działania	Realizatorzy
Cel szczegółowy 1 Korzystamy z atrakcyjnych przestrzeni publicznych w centrum miasta	
Działanie 1.1 Urządzamy przestrzenie publiczne o charakterze stołecznym i ogólnomiejskim w centrum miasta	Zarząd Dróg Miejskich, Zarząd Zieleni m.st. Warszawy, Stołeczny Zarząd Rozbudowy Miasta, Zarząd Terenów Publicznych, Urząd Dzielnicy Wola, Urząd Dzielnicy Praga-Północ
Działanie 1.2 Aktywizujemy partery usługowe	Biuro Architektury i Planowania Przestrzennego, Pełnomocnik ds. Dostępności, Biuro Polityki Lokalowej, Zakład Gospodarowania Nieruchomościami w Dzielnicy Śródmieście m.st. Warszawy
Działanie 1.3 Zazieleniamy i doposażamy lokalne przestrzenie publiczne w centrum miasta	Zarząd Zieleni m.st. Warszawy, Zarząd Terenów Publicznych, Stołeczny Zarząd Rozbudowy Miasta, Zakład Gospodarowania Nieruchomościami w Dzielnicy Śródmieście m.st. Warszawy,

Nazwa i numer działania	Realizatorzy
	Urząd Dzielnicy Praga-Północ, Urząd Dzielnicy Wola
Cel szczegółowy 2 Korzystamy z atrakcyjnych i przyjaznych przestrzeni publicznych o charakterze lokalnym blisko miejsca naszego zamieszkania	
Działanie 2.1 Urządzamy przestrzenie publiczne w miejscach wskazanych do rozwoju centrów lokalnych i dzielnicowych	Zarząd Zieleni m.st. Warszawy, Zarząd Dróg Miejskich, Stołeczny Zarząd Rozbudowy Miasta, Biuro Stołecznego Konserwatora Zabytków, Urząd Dzielnicy Bemowo, Urząd Dzielnicy Praga-Północ, Urząd Dzielnicy Rembertów, Urząd Dzielnicy Targówek, Urząd Dzielnicy Ursus, Urząd Dzielnicy Wawer, Urząd Dzielnicy Wesoła, Urząd Dzielnicy Ursynów, Urząd Dzielnicy Wola, Urząd Dzielnicy Żoliborz
Działanie 2.2 Zazieleniamy i doposażamy ulice, place, skwery i inne lokalne przestrzenie publiczne	Zarząd Zieleni m.st. Warszawy, Zarząd Transportu Miejskiego, Urząd Dzielnicy Bemowo, Urząd Dzielnicy Białołęka, Urząd Dzielnicy Bielany, Urząd Dzielnicy Mokotów, Urząd Dzielnicy Targówek, Urząd Dzielnicy Ursus, Urząd Dzielnicy Wawer, Urząd Dzielnicy Wesoła, Urząd Dzielnicy Wilanów, Urząd Dzielnicy Wola, Urząd Dzielnicy Włochy
Działanie 2.3 Tworzymy nowe połączenia pomiędzy centrami lokalnymi, dzielnicowymi i centrum miasta oraz zielonymi atrakcjami stolicy	Biuro Architektury i Planowania Przestrzennego
Cel szczegółowy 3 Współtworzymy i dbamy o przestrzenie publiczne razem z mieszkańcami i przedsiębiorcami	
Działanie 3.1 Edukujemy mieszkańców i przedsiębiorców w zakresie znaczenia przestrzeni publicznych dla jakości życia mieszkańców	Biuro Architektury i Planowania Przestrzennego, Biuro Edukacji, Biuro Kultury i partnerzy zewnętrzni

Nazwa i numer działania	Realizatorzy
Działanie 3.2 Włączamy mieszkańców w działania dotyczące poprawy jakości przestrzeni publicznych	Biuro Architektury i Planowania Przestrzennego
Działanie 3.3 Włączamy sektor przedsiębiorstw w działania dotyczące poprawy jakości przestrzeni publicznych	Biuro Rozwoju Gospodarczego, Biuro Architektury i Planowania Przestrzennego
Działanie 3.4 Planujemy lokalne przestrzenie publiczne w procesie partycypacyjnym	Biuro Architektury i Planowania Przestrzennego
Cel szczegółowy 4 Mamy narzędzia do koordynowania działań służących poprawie jakości przestrzeni publicznych	
Działanie 4.1 Tworzymy system jednolitych wymagań i przejrzystych procedur dla zapewnienia jakości przestrzeni publicznych	Biuro Architektury i Planowania Przestrzennego, Biuro Stołecznego Konserwatora Zabytków, Zarząd Transportu Miejskiego, Zarząd Zieleni m.st. Warszawy, Biuro Infrastruktury, Biuro Dostępności i Projektów Społecznych
Działanie 4.2 Zbieramy i wykorzystujemy dane do zarządzania przestrzenią publiczną i informowania o działaniach jej dotyczących	Biuro Architektury i Planowania Przestrzennego, Biuro Stołecznego Konserwatora Zabytków
Działanie 4.3 Poszerzamy wiedzę i doskonalimy umiejętności interesariuszy zaangażowanych w tworzenie przestrzeni publicznych	Biuro Architektury i Planowania Przestrzennego

Tabela 1 Realizatorzy działań w programie

Jednym z zadań Programu jest usprawnienie modelu zarządzania przestrzeniami publicznymi. W związku z tą potrzebą może zaistnieć konieczność wprowadzania zmian organizacyjnych na poziomie biur urzędu m.st. Warszawy. Dotyczyć one mogą wprowadzania zmian regulaminach organizacyjnych wybranych jednostek ogólnomiejskich. Zakres niezbędnych zmian zostanie opracowany w toku realizacji projektu w ramach Celu Szczegółowego 4 – Mamy narzędzia do koordynowania działań służących poprawie jakości przestrzeni publicznych. W ramach realizacji tego celu może zająć również konieczność przyjęcia nowych dokumentów prawnych: uchwał Rady m.st. Warszawy lub zarządzeń prezydenta m.st. Warszawy.

Katalog Projektów

Pełny katalog projektów przedstawiony jest w Załączniku 1- Katalog Projektów. Projekty przyporządkowane zostały do Celów szczegółowych, Działań i typów Projektów zgodnie z logiką opisaną w rozdziale Cele i działania Programu. Wyróżniono projekty przeznaczone do realizacji oraz projekty rekomendowane do realizacji. Projekty **przeznaczone do realizacji** mają zagwarantowane finansowanie na dzień przyjęcia Programu. Projekty **rekomendowane do realizacji** są planowane do wykonania lub rozpoczęcia w trakcie trwania Programu, nie mają jednak zapewnionych środków finansowych na dzień przyjęcia Programu.

Katalog projektów służących realizacji poszczególnych celów ma charakter otwarty i może podlegać aktualizacji. Wynikać ona będzie m.in. z:

- zapewnienia finansowania na inwestycje, które są planowane, ale nie mają jeszcze zagwarantowanych środków w budżecie miasta;
- zgłoszenia nowych projektów, na wniosek biur, jednostek i dzielnic, pod warunkiem spełnienia określonych w Programie kryteriów dla nowych projektów;
- uwzględnienia w puli projektów inwestycji realizowanych w wyniku kolejnych edycji Budżetu Obywatelskiego;
- uwzględnienia finansowania wybranych realizacji ze środków zewnętrznych (np. inwestorów inwestycji nie drogowych lub formuły PPP).

Harmonogram roczny aktualizacji katalogi projektów:

- **Do 15 stycznia** koordynator Programu informuje realizatorów programu o konieczności przygotowania informacji o projektach do realizacji w kolejnym roku.
- **Do 15 lutego** realizatorzy projektów składają informację o projektach do koordynatora Programu.
- **Do 10 marca** koordynator projektów przygotowuje listę projektów do aktualizacji i przedstawia ją Radzie Programu.
- **Do 31 marca** Rada Programu zatwierdza listę projektów i przekazuje ją do zaopiniowania Pełnomocnikowi Prezydenta m.st. Warszawy ds. strategii rozwoju miasta do zaopiniowania pod kątem realizacji celów strategii.
- **Do 15 października** koordynator Programu występuje do realizatorów o aktualizację parametrów finansowych projektu w celu zgłoszenia projektów do uchwały Rady Miasta w sprawie budżetu m.st. Warszawy⁵¹.

---

⁵¹ Dotyczy projektów finansowanych z budżetu m.st. Warszawy

- Po przyjęciu przez Radę Miasta Stołecznego Warszawy uchwały w sprawie budżetu m.st. Warszawy na dany rok, rada programu zatwierdza listę projektów na dany rok zgodnie z przyjętym budżetem.

Finansowanie

Program jest finansowany z budżetu m.st. Warszawy oraz ze środków zewnętrznych. Środki Urzędu m.st. Warszawy pochodzą z następujących działów budżetowych: gospodarka komunalna i ochrona środowiska (dział 900), kultura i ochrona dziedzictwa narodowego (dział 921), transport i łączność (dział 600), oświata i wychowanie (801), turystyka (630), gospodarka mieszkaniowa (700), ogrody botaniczne i zoologiczne oraz naturalne obszary i obiekty chronionej przyrody (925), działalność usługowa (710), kultura fizyczna (dział 926).

	2022	2023	2024	2025	Całość
RAZEM	124 014 254	214 995 000	267 160 000	146 430 000	752 599 254
Cel Szczegółowy 1. Korzystamy z atrakcyjnych przestrzeni publicznych w centrum miasta.	69 130 387	92 765 000	153 940 000	26 020 000	341 855 387
1.1. Urządzamy przestrzenie publiczne o charakterze stołecznym i ogólnomiejskim w centrum miasta.	62 098 599	84 225 000	146 900 000	20 000 000	313 223 599
1.2. Aktywizujemy partery usługowe.	0	40 000	40 000	20 000	100 000
1.3. Zazieleniamy i doposażamy lokalne przestrzenie publiczne w centrum miasta.	7 031 788	8 500 000	7 000 000	6 000 000	28 531 788
Cel Szczegółowy 2. Korzystamy z atrakcyjnych i przyjaznych przestrzeni	54 853 867	121 060 000	111 150 000	120 150 000	407 213 867

publicznych o charakterze lokalnym blisko miejsca naszego zamieszkania.					
2.1. Urządzamy przestrzenie publiczne w miejscach wskazanych do rozwoju centrów lokalnych i dzielnicowych.	22 567 122	73 000 000	65 000 000	70 000 000	230 567 122
2.2. Zazieleniamy i doposażamy ulice, place, skwery i inne lokalne przestrzenie publiczne.	32 286 745	48 000 000	46 000 000	50 000 000	176 286 745
2.3 Tworzymy nowe połączenia piesze i rowerowe pomiędzy centrami lokalnymi, dzielnicowymi i centrum miasta oraz zielonymi atrakcjami stolicy.	0	60 000	150 000	150 000	360 000
Cel Szczegółowy 3. Współtworzymy i dbamy o przestrzenie publiczne razem z mieszkańcami i przedsiębiorcami.	0	350 000	190 000	140 000	680 000
3.1. Edukujemy mieszkańców i przedsiębiorców w zakresie znaczenia przestrzeni publicznych dla jakości życia mieszkańców.	0	60 000	60 000	40 000	160 000

3.2 Włączamy mieszkańców w działania dotyczące poprawy jakości przestrzeni publicznych.	0	40 000	30 000	0	70 000
3.3 Włączamy sektor przedsiębiorstw w działania dotyczące poprawy jakości przestrzeni publicznych.	0	250 000	100 000	100 000	450 000
3.4 Planujemy lokalne przestrzenie publiczne w procesie partycypacyjnym.	0	0	0	0	0
Cel Szczegółowy 4. Mamy narzędzia do koordynowania działań służących poprawie jakości przestrzeni publicznych	30 000	820 000	1 880 000	120 000	2 850 000
4.1. Tworzymy system jednolitych wymagań i przejrzystych procedur dla zapewnienia jakości przestrzeni publicznych.	30 000	120 000	120 000	120 000	390 000
4.2. Zbieramy i wykorzystujemy dane do zarządzania przestrzenią publiczną i informowania o działaniach jej dotyczących.	0	600 000	1 700 000	0	2 300 000
4.3. Poszerzamy wiedzę i doskonalimy umiejętności interesariuszy	0	100 000	60 000	0	160 000

zaangażowanych w tworzenie przestrzeni publicznych.					
---	--	--	--	--	--

Tabela 2 Zestawienie kosztów realizacji Programu. Źródło: opracowanie własne

Finansowanie zewnętrzne – Realizatorzy Programu będą dążyli do pozyskania dodatkowych środków finansowych na realizację celów programu w zakresie celu szczegółowego 1 i 2, czyli urządzania lub modernizacji przestrzeni publicznych. Poniżej przedstawiony jest katalog potencjalnych źródeł finansowania.

- Środki samorządu województwa mazowieckiego.
- Finansowanie unijne: poprawne rozliczenie inwestycji prowadzonych w ramach perspektywy finansowej 2013-2020, rozpoczęcie projektów w perspektywie 2021–2027, ze szczególnym naciskiem na projekty związane z równoważonym rozwojem i inkluzją społeczną.
- Inne fundusze zewnętrzne: Mechanizm Finansowy EOG oraz Norweski Mechanizm Finansowy.
- Projekty realizowane w ramach Partnerstwa Publiczno-Prywatnego.
- Środki inwestorów inwestycji nie drogowych wykorzystywane w ramach art.16 Ustawy o drogach publicznych lub Ustawy o ułatwieniach w przygotowaniu i realizacji inwestycji mieszkaniowych oraz inwestycji towarzyszących.

Koszty realizacji Programu

Na dzień przyjęcia programu szacowany całkowity koszt jego wdrożenia wynosi **752 599 254** złotych. Został on określony na podstawie wysokości budżetów projektów do realizacji zgłoszonych do programu w 2021 i w 2022 roku oraz szacunkowej oceny kosztów dodatkowych projektów zgłoszonych do Programu w latach kolejnych. Koszty te zostaną pokryte ze środków bieżących, środków majątkowych realizatorów programów lub funduszy zewnętrznych.

Wskazany całościowy koszt programu może zmieniać się w związku z aktualizowaniem listy projektów do realizacji. Lista projektów do realizacji będzie aktualizowana m.in. w związku z zadaniami realizowanymi w ramach Budżetu Obywatelskiego oraz zabezpieczaniem finansowania w kolejnych latach na planowane projekty. Koszt wdrożenia programu nie obejmuje nakładów finansowych związanych z zarządzaniem programem (stałych kosztów – kadrowych, technicznych itp.) oraz wewnętrznych kosztów ponoszonych przez wewnętrznych realizatorów projektów. W ramach kosztów realizacji programu należy przewidzieć dodatkowy wydatek na przeprowadzenie ewaluacji w ostatnim roku funkcjonowania Programu (2025 r.).

Komunikowanie Programu

Komunikacja zewnętrzna – Komunikacja będzie prowadzona z wykorzystaniem systemu komunikacji Urzędu m.st. Warszawy – za pośrednictwem stron internetowych ogólnomiejskich i urzędów dzielnic, w profilach Urzędu w portalach społecznościowych – adekwatnie do skali i zasięgu przeprowadzanych

projektów. Wykorzystywane będą również kanały komunikacji bezpośredniej stworzone lub utrzymywane w ramach działań realizujących Cel szczegółowy 3 – **Współtworzymy i dbamy o przestrzenie publiczne razem z mieszkańcami i przedsiębiorcami**. Aktualnie trwające projekty komunikowane będą na bieżąco.

Efekty wdrażania programu będą przedstawiane mieszkańcom, partnerom, Radnym m.st. Warszawy i dzielnic cyklicznie, w postaci rocznego raportu z monitoringu programu umieszczanego na stronie internetowej miasta oraz przesyłanego partnerom, do Rady m.st. Warszawy i Rad dzielnic. Roczny raport z realizacji Programu będzie przygotowywany po każdym roku jego trwania. Informacje do raportu od realizatorów Programu oraz partnerów zewnętrznych będą przekazywane do koordynatora Programu do 20 stycznia. Projekt raportu będzie przekazany do Pełnomocnika ds. Strategii do 1 marca roku następnego, po uwzględnieniu uwag Pełnomocnika przedstawiony Radzie Programu. Ewentualne rekomendacje do Programu zatwierdzone zostaną przez Radę Programu do 31 marca. Raport publikowany będzie do 15 kwietnia.

Raport z monitoringu będzie zawierał zgodnie ze Standardami dokumentów programujących rozwój m.st. Warszawy:

- rok, za który raport został przygotowany,
- nazwę biura odpowiedzialnego za przygotowanie raportu,
- analizę poziomu osiągnięcia docelowych wartości wskaźników celów szczegółowych i działań programu (i ewentualnie pośrednich, gdy takie wyznaczono),
- kluczowe projekty zrealizowane w danym okresie sprawozdawczym,
- określenie zmaterializowanych ryzyk o poziomie wysokim i bardzo wysokim, które wpływają na osiągnięcie celów i działań,
- wnioski wynikające z przeprowadzonej analizy poziomu osiągnięcia docelowych wartości wskaźników celów i działań, istotne z perspektywy dalszego wdrażania programu.

Po zakończeniu realizacji programu sporządzone zostanie podsumowanie realizacji dokumentu, które zostanie przekazane do biura odpowiedzialnego za koordynację w zakresie polityki rozwoju. Informacja podsumowująca będzie także przekazana partnerom uczestniczącym w realizacji programu.

Komunikacja wewnętrzna – oprócz informacji o postępach prac prowadzona będzie bieżąca komunikacja wewnętrzna skierowana do administracji Urzędu m.st. Warszawy: do pracowników biur, urzędów dzielnic i miejskich jednostek organizacyjnych, których działania bezpośrednio lub pośrednio związane są z tworzeniem, zarządzaniem lub utrzymaniem przestrzeni publicznych. Jej celem będzie umożliwienie sprawnego wdrożenia narzędzi organizacyjnych przygotowanych w ramach Programu, promocja dobrych praktyk i uwrażliwienie na znaczenie jakości przestrzeni publicznych dla dobrego funkcjonowania miasta.

System monitoringu i ewaluacji

Monitoring programu będzie prowadzony zgodnie z założeniami Systemu zarządzania strategią rozwoju miasta⁵².

Podstawą monitoringu będą raporty opracowane przez koordynatora Programu i uzupełniane o rekomendacje przez Radę Programu:

- Sprawozdanie półroczne – przekazywane Radzie Programu do 31 lipca każdego roku na podstawie sprawozdań wewnętrznych realizatorów programu oraz partnerów zewnętrznych, zawierające:
  - Wykaz kluczowych projektów zrealizowanych w danym okresie sprawozdawczym.
  - Dane o poniesionych nakładach finansowych.
  - Ewentualne wnioski wynikające z realizacji projektu, np. dotyczące dobrych praktyk oraz napotkanych trudności i rozwiązań proponowanych w celu ich przezwyciężenia.
- Raport roczny z realizacji programu – opracowany do 15 marca każdego roku, zawierający:
  - Analizę poziomu osiągnięcia docelowych wartości wskaźników celów szczegółowych i działań programu.
  - Wykaz kluczowych projektów zrealizowanych w danym okresie sprawozdawczym.
  - Dane o poniesionych nakładach finansowych.
  - Ewentualne wnioski wynikające z realizacji projektu, np. dotyczące dobrych praktyk oraz napotkanych trudności i rozwiązań proponowanych w celu ich przezwyciężenia.
  - Wnioski z ewentualnych raportów z ewaluacji, przeprowadzonej z inicjatywy realizatora danego projektu.
  - Zmaterializowane ryzyka o poziomie wysokim i bardzo wysokim, które wpływają na osiągnięcie celów.
  - Wnioski i rekomendacje dotyczące dalszego przebiegu programu: na podstawie danych zebranych od realizatorów projektów.

Planowana jest ewaluacja Programu w ostatnim roku jego działania. Jej celem będzie wskazanie czy wdrożenie programu pozwoliło osiągnąć założone cele oraz sformułowanie rekomendacji dotyczących przyszłych działań służących dalszej poprawie jakości przestrzeni publicznych w Warszawie. Ewaluacja

---

⁵²System zarządzania strategią rozwoju miasta, załącznik do Zarządzenia nr 1277/2019 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dnia 1 sierpnia 2019 r.

będzie przeprowadzona przez firmę zewnętrzną z wykorzystaniem danych zebranych podczas cyklicznego monitoringu. Raport z ewaluacji będzie dostępny publicznie.

5. Spis załączników

Załącznik nr 1 – Katalog projektów

Załącznik nr 2 – Ocena ryzyka realizacji celów i działań

Załącznik nr 3 – Karty wskaźników

Załącznik nr 4 – Diagnoza do programu wykonawczego poprawa jakości ważnych przestrzeni publicznych

Załącznik nr 5 – Raport z prac nad Programem

Załącznik nr 6 – Koncepcja rozwoju infrastruktury

Załącznik nr 7 – Wykaz monitorowanych danych